utlånningar vore nesligt om icke så skedde. Jag tror mig böra sätta vigten af denna anmärkning i fråga. Om det rika Englands representation har jag hört, att Talemannen för Underhuset blott gifver en frukost vid Parlamentets början och Presidenterne i de särskildta fördelningarne af Norriges Storting bjuda ingen till bords. Likväl har jag icke förnummit, att dessa folks-representationer varit föraktade; och om utlånningar skulle göra anmärkningar öfver bristen på måltider vid våra Riksdagar, så betyder det föga, blott vi använda våra penningar väl. Vår fattigdom skulle, oaktadt detta prål, vara dem lika säkert bekant. Hvartill gagnade väl de medel, som på detta sätt skulle förtäras? Huru mycket godt och nyttigt skulle icke eljest dermed kunna uträttas? En Ledamot har önskat från StatsUtskottet veta kostnaden för Talmanstafflarne. Jag skall genast gå tillhanda med denna upplysning för sistledne Riksdag. För 6 och en half månad, som de varade, eller från medlet af November 1817 till slutet af Maj 1818, kostade de

hos Ridderskapet och Adeln		19,123:	16: 4.
— PråsteStåndet	-	- 8,235:	34:
— BorgareStåndet	-	- 7,928:	4:
— BondeStåndet	-	- 7,320:	
		Summa 42,607:	6: 4.

eller öfver 6,500 R:dr i månaden. Jag bör fästa Ridderskapets och Adelns uppmärksamhet derå, att den summa, som på ett halft år åtgått

till Talmanstafflarne är större än den, som erfordras, för att under ett helt år aflöna Kongl. BergsCollegium och samtelige BergsStaterne i Riket, och som enligt 1820 års-Stat blott uppgick till 38,834: 21: 2. När man gör denna jemförelse mellan kostnaden för Talmanstafflarne, och för en så vigtig corps som BergsStaten, och då man erinrar sig att indragningar måste göras i Embetsverken för besparings skull, så frågas, om, under våra förlägna omständigheter, det är skäl, att bortkasta penningar på onödig bordhållning. Jag afstyrker således Herr Grefve von Platens proposition, och hemställer att den, utan remiss måtte förfalla.

Hans Excellence Herr Grefve af Wetterstedt, Gustaf: Efter den erfarenhet en vård talare yttrat sig äga rörande bjudningarne till de ofrälse Ståndens Talmanstafflar, torde man kunna anse mig jäfvig, att yttra mig, såsom varande en af Regeringens Ledamöter. Likväl vill jag våga detta försök. Jag vill ej ingå uti någon moralisk, än mindre i physisk undersökning om det tillstånd hvaruti kropp och själ kunna sig befinna efter en intagen middagsmåltid. Jag ernar ej dervid tala om ett Sårskildt Utskott, ej fästa jemförelsen vid en frukost, gifven vid Engelska Parlamentets öppnande, vid BergsCollegii aflöningsStat, eller vid någon annan kroppslig njutning. Jag ernar blott återföra minnet på förra Riksdagens beslut. Då Talmanstafflarne upphäfdes beslöts, att åt Talmännen likväl så mycket skulle bestås, som till en anständig representation behöfdes. Allt beror

således på hvad begrepp man fästar vid en sådan representation. Om tafflarne åter upptagas och en viss månadtlig summa anslås, som ordentligen bestämmes, då det förra beslutet var obestämdt, tror jag att Grefve von Platen äfven med tillämpning på den sparsamhet som blifvit yrkad, ej saknat anledning att föreslå återupplifvande af Talmanstafflarne, och att jag, utan afseende på den enskildta matvinning som derigenom kan mig tillgodokomma, ej heller saknat anledning att tillstyrka motionen.

Friherre *Boije*: Efter en så lycklig talare, som den sista, är det vågsamt att uppstiga. Jag skall blott, i anledning af hvad om England och Norrige är sagt, erinra om gamla ordspråket: andra länder och andra seder. Jag qvarblifver gerna vid de begrepp, som åtfölja våra egna seder: och då jag här icke känner någon af de högre Cheferne, som icke antingen hafva råd att hålla ett bord, eller också beklagas för det de icke hafva råd dertill; så förblifver jag vid den tankan, att Ståndernes egna Chefer icke eller böra försättas i sämre vilkor, än andra mångfaldigt mindre betydande.

Grefve *Cronhjelm*, *Polycarpus*: Jag anhåller att några ögonblick få fästa Höglofligе Ridderskapets och Adelns uppmärksamhet vid ett ställe i Herr von Hartmansdorffs anförande. Jag tyckte mig höra Herr von Hartmansdorff yttra, att de som talade emot motionen om åhörares tillträde å Riddarhuset förde Regeringens språk. Af eget exempel kan jag bestämdt

försåkra, att icke *alla* som talade emot den ifrågavarande motionen förde Regeringens språk; ty för min del förde jag åtminstone intet annat än det, som dicterades af min egen sjelfständiga öfvertygelse om det rätta. För öfrigt tror jag det ligga inom möjlighetens gräns att de som föra Regeringens tankar icke alltid föra dess språk.

Herr Grefven och Landt-Marskalken föreslog att så väl Grefve von Platens ifrågavarande Memorial, som de af åtskillige Ledamöter i anledning deraf nu afgifne yttranden måtte till StatsUtskottet remitteras.

Ropades *Ja* och *Nej*.

Grefve *De la Gardie, Jacob*: Om tankarne äro skiljaktige i afseende på bifall eller afslag å den väckte frågan, är en sak som för det närvarande är i min tanka likgiltigt; men Grundlagen föreskrifver, att hvär och en allmän fråga skall till Utskott remitteras och Grundlagens bud måste vara oss heliga. I anledning häraf, får jag till Ridderskapet och Adeln hemställa, om icke remissen till StatsUtskottet måtte beviljas; samt hos Herr Grefven och Landt-Marskalken anhålla om förnyad proposition derå.

Friherre *Cederström, Jacob*: Grefve De la Gardie har förekommit mig uti hvad jag ämnade yttra; jag får blott tillägga att 49 §. RiksdagsOrdningen ej lemnar någon tvekan öfrig, huru härmed förfaras bör.

Herr *Hjerta, Gustaf*: Jag tror att då RiksdagsOrdningen så bestämdt afgör, huru med remiss af motioner förhållas, vore det tid att återgå till det lugn, som ägnar våra öfverläggningar. Mine Herrar! ämnet är ju ej vigtigare, än blott att afgöra, huruvida till Riksens Ständers StatsUtskott skall öfverlemnas att utreda den frågan: om vi under en Riksdag, och märken: *under denna Riksdag*, då vi hafva så mycket att utarbeta tillsammans, äfven skola sammankomma, för att äta; och resultatet lärer ej vara svårt att förutse.

Herr *von Hartmansdorff*: I fall samma föreskrifter skola gälla för den ena som för den andra Ledamoten af detta Stånd, så tror jag att den af Herr Grefve von Platen väckte motion, utan vidare åtgärd kan förfalla. Jag påminner mig och Ridderskapet och Adeln lärer äfven göra det, att en af mig straxt i början af Riksdagen väckt fråga om en resumé af förslagen uti de från Utskotten inkommande Betänkanden, blef utan remiss, förklarad böra förfalla. Kunde detta hända mig, så förmodar jag, att detsamma kan hända hvilken annan Ledamot som hålst, i afseende på hans motioner.

Friherre *Boije*: För att afleda från Ridderskapet och Adeln tillmälet, att hafva i lika sak, handlat olika, torde jag böra erinra om den skillnad som är emellan den, af Herr von Hartmansdorff åberopade saken, och den nu förevarande. Då Ridderskapet och Adeln lät

den motion, hvarom Herr von Hartmansdorff påminner, falla, var orsaken, efter hvad jag trodde mig förstå, den, att motionen saknade anledning hvilket åter nu icke inträffar. I öfrigt och som äfven jag talat emot den så kallade publiciteten; och således hör till antalet af de Ledamöter, hvilka efter Herr von Hartmansdorffs yttrande, här föra Regeringens språk; så får jag förklara, att så frimodigt jag hädanefter, som hittills, och jag tror mig hafva visat det, skall tala emot Ministèren, när jag finner Ministèren hafva orätt, så mycket skall jag göra mig en ära af att föra Regeringens språk, hvarje gång jag finner henne hafva rätt på sin sida; trogen de tänkesätt jag ända hittills hyst, äger jag vissheten i mitt eget medvetande, att, när jag en gång, kanske snart nog, nedstiger från den politiska banan, skall ingen misstanka följa mig, att någonsin hafva varit en förklädd talare för andra tänkesätt, än dem; jag årligt hyst, och i årligt språk framburit.

Herr *von Hartmansdorff:* Genom Protocollets företeende kan inhämtas, huruvida Ridderskapet och Adeln ansett den af mig väckte fråga böra förfalla, emedan hon saknade anledning, en uppgift, hvars riktighet jag bestrider. För öfrigt och då några tyckts fästa sig vid mitt uttryck om dem, som förde Regeringens språk, så får jag förklara, att jag ej vet huru jag annorlunda skall beteckna dem som yttrade samma mening med Regeringens Ledamöter.

Friherre *Cederström:* Man har anfört, att

en motion af Herr von Hartmansdorff vid detta Riksmöte utan remiss blifvit förkastad och har deraf velat draga den slutsats, att med förevarande sak på lika sätt skulle kunna förfaras. Jag anhåller att få fästa Ridderskapets och Adelns samt Herr von Hartmansdorffs uppmärksamhet deruppå, att, om han sjelf icke det medgifvit, hade det visserligen icke kunnat ske; och jag är öfvertygad, att Herr von Hartmansdorff för väl känner innehållet af 49 § RiksdagsOrdningen för, att, utan sitt eget samtycke, hafva kunna tillåtit, att ett sådant förkastande fått äga rum.

Herr Grefven och LandtMarskalken yttrade, att hvad angick den af Herr von Hartmansdorff omnämnde, af honom förut väckte motion, angående formen för redactionen af Utskottens Betänkanden, ansåg Herr Grefven och Landt-Marskalken sig böra upplysa, att Ridderskapet och Adeln den 3 dennes eftermiddagen funnit berörde motion böra förfalla af den anledning, att Utskotten vanligen vid slutet af deras Betänkanden uppgöra en resumé af de särskildta punkter, hvilka innefatta deras beslut i ämnet, och att för öfrigt, så snart Riksdagen något längre framskridit, äfven i Riddarhus-Canzliet författas ett sammandrag öfver hvad Utskotten i hvarje fråga tillstyrkt och hemställt, hvilket sammandrag till tidens vinnande vanligen blifvit upplåst, när Betänkanderne första gången blifvit lagde på bordet, och sedan är i Riddarhus-Canzliet att tillgå, en anstallt, som äfven under innevarande Riksdag troligen komme att äga

rum, och i anledning hvaraf det af Herr von Hartmansdorff med berörde motion åsyftade ändamål således skulle vinnas, utan att den af honom föreslagna åtgård behöfde vidtagas; och hade Herr von Hartmansdorff, emot Ridderskapets och Adelns då fattade beslut ej eller haft något att erinra. Beträffande åter Grefve von Platens ifrågavarande Memorial om Talmanstafflarnes återställande, så enär Grefve von Platen yrkat remiss deraf till vederbörligt Utskott, ansåg Herr Grefven och Landt-Marskalken till följd af 49 §. i RiksdagsOrdningen sig böra förnya dess förut gjorda hemställan, att berörde Memorial tillika med alla de af åtskillige Ledamöter, i anledning deraf nu afgifne yttranden måtte till StatsUtskottet remitteras.

Bifölls.

Å nyo föredrogs Herr Gripenstedts, Jacob, den 15 dennes på bordet lagde Memorial, om åtgårders vidtagande till skogarnes fredande och skogsplanterings befrämjande.

Herr *Tham*, *Wollrath*: En af Sveriges angelägnaste men måhända mest vanvårdade hushållsgrenar, är onekligen skogshushållningen. SkogsBondens vanliga yttrande, att skogen växer, medan man sofver, och hans af en misstagen egennytta hårrörande tro, att svedjande ej skadar, upplyser nogsamt orsakerna hårtill; men det är ej ensamt Allmogen som misshushållar

med skog. Flera ståders innevånare, hvilka ägt vackra skogstrakter och skåligen vårdat dem så länge de voro odelade, hafva, sedan tillåtelse till delning erhållits, till stor del förstört skogen, för att åtkomma ett ögonblicks vinst, dels genom försäljning af virket, dels genom odling, och få nu dyrt umgälla sitt misstag; och många Possessionater hafva handlat lika ovist, utan afseende på framtiden; men häremot kunna svårligen några författningar göras, utan att på ägarens nyttjande rätt lägga band, oförenliga med goda lagar. Jag fruktar, att nöden blir enda lärmästaren i afseende på skogshushållningen; det är först, då en vara märkbart stiger i pris, som omtankan vaknar att spara och försigtigt använda den. Likväl finnas orter, der skogens vårdande redan är allmänt både bekant och verkstäldt, och torde jag få nämna Nora Bergslag såsom ett bevis på omtänksam skogshushållning; men behofvet af och stigande pris på skogseffecter äro härtill orsaken. Jag kan som exempel nämna, att en stig kol emellan Bergskarlarne betalas med nära ett Skeppund Tackjern, eller circa 7 R:drs värde.

I afseende på enskildta skogars hägn, medgifver jag gerna, att lagarne tarfva förbättring, men tror ej, lika med Herr Gripenstedt, att 9 par spö kan bli lämpligt straff för skogstjufnad; tror ej heller att en sådan lagens skärpning kan förenas med Svenska lagars eller någon god lagstiftnings esprit.

Det är förnämligast vid frågan om Kro-

nans skogar, jag anhåller få upptaga Höglofliga Ridderskapets och Adelns tid och uppmärksamhet; jag kan icke förena mig med Herr Gripenstedts förslag att tilldela de skoglösa Hemmanen en del deraf; en sådan tilldelning fruktar jag blott skulle verka dessa skogars ännu hastigare förödelse; dessutom äro flera stora Kronoskogar så aflägse från slättlandet, att många der belägna Hemman icke sjelfva skulle kunna hvarken vårda eller begagna den dem sålunda tilldelta skog. Erfarenheten visar, att många som på Kronoskogen stora Tiveden i Skaraborgs Län erhålla utsyning, i anseende till aflägsenheten hellre köpa sitt behof än begagna utsyningar.

Återplantering af skog är i Sverige en okänd sak, torde hända den ensamt i Skåne är införd, men på Skaraborgs Läns stora slätter vore en grundlig kännedom derom högst behöflig, och skulle det må hända vara ganska lyckligt om den kunskap som i detta hushållsämne lärer vara allmänt känd flerestådes i Tyskland och särdeles i Saxen, och den jag några gånger hört Herr Grefve von Platen omständligt beskrifva, äfven på slätten i nämnde Län och annorstådes, der localen sådant erbjuder, blef införd. Med förutsättande häraf hemställer jag, om ej en præscriptionstid af 60 år borde utsättas, såsom den långsta tid, hvarunder utsyning å Kronans skogar finge meddelas de på slättbyggden belägna Hemman. Under denna tid hade ägarne tillfälle, att, i mon af Hemmanens utrymme,

an-

användа mer eller mindre deraf till Skogsplantering och derigenom förskaffa sig det oumbärligaste af detta behof. Efter dessa 60 år borde alla utsyningar upphöra; så mycket afsåttas af Kronans Skogar, som fullkomligt svarade emot det behof Flottorne och allmänna Byggnader kräfva, och dessa skogar lemnas under vård af Embetsmän, så lönta, att de anståndigt kunde lefva af lönen och icke behöfde tillgripa skogen; resten af Kronoskogarne kunde derefter till den högstbjudande försäljas, eller hellre med säkra föreskrifter och måttliga vilkor bortarrenderas, då den derigenom inflytande revenuen, kunde användas till den nödiga Jägeri-Statens bättre aflöning, och förmodligen skulle den ändå lämna ett öfverskott till Stats-Verket.

Friherre *Ehrenborg*, *Casper Vilhelm*: Jag får blott gifva tillkänna, att då Riksens Ständers underdåniga skrifvelse vid sistlidne Riksdag om skogarnes bättre behandling för Kongl. Maj:t föredrogs, hade Kongl. Maj:t redan sjelf insett vigten af detta ämne. Hans Maj:t anslog derföre af egna medel 2000 R:dr Banco till premium för den som uppgjorde och inom början af detta Riksmöte till Kongl. Maj:t inkom med ett antagligt förslag till en skogshushållningsförordning.

Oaktadt detta, tillkännagafs i Allmänna Tidningarne, inkommo under den tid jag hade

den åran förvalta StatsSecreterareEmbetet för inre ärenderne, endast 5 förslag i detta ämne, om jag rätt påminner mig. Ehuru jag ej tilltror mig äga nog kännedom af ämnet, för att med säkerhet bedöma vårdet af förslagen, tror jag mig dock kunna försäkra att icke något af dem var fullt svarande mot ändamålet. Jag tror ej att några ytterligare inkommit, men de inkomne hafva blifvit öfverlemnade till LandtbruksAcademiens granskning, och jag förmodar att Academien icke lårer underlåta att afgifva sitt yttrande om hvad afseende de förtjena, så tidigt att Kongl. Maj:t kan komma i tillfälle att förelägga Riksens Ständer hvad som blifvit tillgjordt i detta vigtiga ämne.

I afseende på Kronoskogarne torde det också tillåtas mig att upplysa det Kongl. Maj:t i dessa dagar lårer hafva fattat dess nådiga beslut öfver Riksens Ständers vid sista Riksdag, i afseende på dem gjorda underdåniga hemställan, och att en contraproposition i detta afseende skyndsammeligen lårer vara att förvånta.

I sjelfva saken tror jag, lika med Herr Tham, att en noggran och klok skogshushållning år högst vigtig; och att den i vårt land, likasom i andra länder år verkställbar, med localföreskrifter för olika provincer; derom vittna de försök som på åtskilliga ställen redan blifvit gjorde. Herr Thams modesti har såkert varit det enda, som hindrat honom att såsom practiskt exempel för sin mening, framställa en sin

egen slågtinge, framledne Öfverintendenten Tham, som på sina egendomar i Vestergöthland infördе en sådan skogshushållning med årshyggen efter Tyska methoden, och som också hade den tillfredsställelsen, att redan under sin lifstid se stor skog åter uppväxt på de skiften, som han 50 år förut alldeles afhuggit.

Grefve *De la Gardie, Jacob*: Instämmande hufvudsakligen uti hvad Herr Tham yttrat, i synnerhet i hvad han sagt om försäljning af Kronoskogarne, vågar jag anhålla att blott få tillägga några ord Jag tror att de Författningar, som i detta ämne blifvit gifne och Regeringens välgörande afsigter, ej alltid varit svarande emot ändamålet. De hafva delat lika öde med de flere oeconomiska Författningar, som gifvas i allmänhet för ett så vidsträckt land som Sverige, då de skola vara lika gällande från Rikets Norra gräns ända till Ystad. De kunna ej med lika nytta verka i ett skogbevåxt land, och i ett land, der inga tråd finnas. I sådana saker tror jag det blifva nyttigast, att åt hvar landsort sjelf öfverlemna pröfningen af hvad som är gagneligt eller icke.

I den province der jag har egendom, har jag sett stora skiljaktigheter. Vid tvenne egendomar jag har i Skåne, på ej mer än en mils afstånd ifrån hvarannan, har jag vid den ena flera tusende tunnland skog: på den andra icke ett tråd, som ej är planteradt. Om man nu vid den förra skulle ovilkorligen ålåggas använda en viss del jord till skogsplantering, så vore

deruti ett fel, då man derigenom snart skulle nödgas att der köpa såd; och deremot vore det lika stort fel att ej fortfara med plantering vid den andra. Allt förmynderskap, som lägges på Landtœconomien, är i min tanke felaktigt.

I anledning af Friherre Ehrenborghs yttrande, angående något förslag från LandtbruksAcademien om skogarne, får jag gifva tillkänna, att ett sådant verkligen är ankommit; men, jag är ledsen att säga det, jag tror ej att det är lika nyttigt, ej en gång användbart för Skåne. Genom frivilliga öfverenskommelser inom hvarje Socken, genom framställning af den nytta skogslösa orter skulle hafva af utstråckta planteringar och de skogrikare af ett klokare vårdande af deras skog, är jag öfvertygad ändamålet vida mera skulle befordras, än genom allmänna författningar, anbefallde till generel efterföljd lika der Landtmannen nu nödgas lefva af skogsförsäljning, och der han för att erhålla timmer och vedbrand till sitt behof, skall afyttra sin såd.

Att hindra den ena och den andra genom misshushållning och vanvårdnad af sin egendom, skada sig och det allmänna, är min tanka gränsen för Regeringens omsorger; det öfriga bör ankomma på hvars och ens egen omtanka, och på de särskildta locala förhållanden, hvarje ort erbjuder.

Herr *Grefven och LandtMarskalken* föreslog att så väl Herr Gripenstedts ofvannämnde

Memorial, som de af åtskillige Ledamöter i anledning deraf nu afgifne yttranden måtte till Lag- samt Allmänna Besvärs- och Oeconomie-Utskotten remitteras; hvilket bifölls.

Föredrogs å nyo Grefve Gyllenborgs, Johan Henning den 15 dennes på bordet lagde Memorial, angående anmodan till Constitutions-Utskottet att antingen in Pleno verkställa läsningen af Stats-Rådets Protocoll, eller ock hos Riksens Ständer, på grund af 36 §. Riksdags-Ordningen begära en sådan förstärkning, att läsningen i alla fall må kunna ske i närvaro af tjugofyra ledamöter.

Friherre *Boije, Ludvig:* Då jag hörde detta Grefve Gyllenborgs Memorial uppläsas, och derefter hörde Grefve von Platen tala deremot, försattes jag, för ett ögonblick i villrådighet på hvilkendera sidan det rätta låg. Jag har nu öfvertänkt ämnet och går att yttra min mening.

Af de skyldigheter Ständerne äga till nationen, gifves ingen angelägnare än den, att vårda de garantier, som Constitutionen ger för Svenska Folkets frihet: och af desse garantier består den egentligaste i granskningen af Stats-Rådets Protocoller. Huru denna granskningen skall verkställas, derom bjuder Grundlagen; som nemligen stadgar, att Protocollerne skola

af Constitutions-Utskottet läsas; och att Constitutions-Utskottet består af 24 personer, det veta vi alla. Vid eftersinnande häraf, blir det, i min tanka, tämmeligen klart, att då Utskottet fördelar sig i 3 Divisioner, hvaraf följer att Protocollerne blott läsas af åtta, i stället för af 24; så är också den af Constitutionen påbudne granskningskraften, till två tredjedelar, förminskad, och följaktligen försvagad. Illa, oändeligen illa betjenar man Ministèren, då man sätter en tvetydighet i den controll på dess handlingar, som Constitutionen bjuder, ty intrycket af denna tvätydighet skall otvifvelagtigt verka mångfalldigt ofördelagtigare hos Allmänheten, än sjelfva intrycket skulle blifva af anmärkningarne, som man då skall misstro vara, på detta sättet, undangömde både Utskottets pluralitet, och äfven Allmänheten. Jag åberopar mitt handlingssätt vid sista Riksdag, till bevis, att jag icke älskar anmärkningar i ämnen af föga värde; och om sådane vid denne Riksdag varda framställde, skall jag ännu en gång ådagalägga mitt nit för rättvisa och moderation; men att eftergifva ett hårsmån af nationens rätt, dertill samtycker jag aldrig. Med dessa tänkesätt torde jag äga någon rätt att stå så fri från misstankar, som jag, inom mitt eget bröst, känner mig vara: och jag ber alltså att få, utan förtydning, och utan beskyllning att sjelf hysa några misstankar, framställa de som troligen skulle uppstå hos en del af allmänheten. Man skall nemligen icke finna omöjligt, att Divisions-fördelningen kan utfalla så, att en Di-

vision mera än de andra, tillhörer Ministèren, och att alla Protocoller, som kunde innebära föremål för anmärkningar, blefvo endast till den Divisionen öfverlemnade; och man skall kanhända, lätt uträkna, att af åtta Ledamöter, behöfves icke mera än fem för att utgöra pluralitet. Hvad intryck denna tankeledning skall göra hos Allmänheten är ej svårt att inse. Att jag icke delar dessa misstankar, det försäkrar jag; och fritt må man taxera mig, att här föra Regeringens språk, så har jag dock mod, att förklara, det jag icke tror att ministèren äfventyrar serdeles mycket vid att controllen constitutions-enligt verkställes; hvilket jag också, såsom folk-representant, i folkets namn fordrar. Jag döljer icke den smärta jag erfar af att se, det 1823 års Ständers Constitutions-Utskotts första steg var ett afsteg från constitutionen: och jag begär att detta Utskott, hvars fel är, i Grefve Gyllenborgs Memorial anmärkt, må öfver anmärkningen förklara sig, och med utlåtande inkomma, hvarefter vi torde få, genom votering, komma till vissheten om anmärkningens rigtighet.

Grefve *von Platen*, *Baltzar Bogislaus*: Då ifrågavarande ämne ej kan afgöras utan remiss till Constitutions-Utskottet, der jag är Ledamot, så anser jag öfverflödigt att dervid uppehålla mig Blott vid en omständighet vill jag fästa mig till förekommande af origtiga intryck. Friherre Boije har sagt, att ConstitutionsUtskottet vid denna Riksdag börjat med ett felsteg; men jag kan ej finna, att Utskottets ar

betsmethod innefattar öfverträdelse af någon Lag. Ty någoa sådan finnes ej; intet ställe i Grundlagen kan uppletas, som stadgar huru Utskottet skall arbeta. Alltsedan 1809 har praxis varit att Utskotten delat sig i afdelningar, hvilka äro nödvändige för att kunna bestrida göromålen. Detta har äfven skett i Constitutions-Utskottet. Det var först sedan vi hade hunnit blifva öfvertygade om göromålens mängd och sedan vi hade hunnit rådfråga vår, jag medger svaga förmåga, som vi beslöto, att på flere divisioner genomgå den mängd af Protocoll, vi hafva att granska. Erfarenheten har äfven besannat, att hvad vi då dömde, är rätt. Väl har jag här hört, att till och med 4 månaders Protocoller kunnat läsas på en dag. Den erfarenheten äger jag ej, men väl den, att man på samma tid, ej hunnit med mera, än Protocollen för 3 dagar. Men jag, ehuru ej van att åt hvilan eller någon annan kroppslig njutning uppoffra mer än en nödvändig tid, tror att vi behöfva all den tid, som kan oss lemnas, om vi skola kunna uppfylla det förtroende oss blifvit lemnadt. Just för att kunna genomgå allt hvad Grundlagen föreskrifver, och då Utskottets tid af så många andra föremål kommer att upptagas, har Utskottet trott att man i början borde påskynda med genomläsningen af Protocollerne. För min enskildta del misströstar jag, att, om jag jemte sju andra Ledamöter ej kunna hafva nog uppmärksamhet, den skulle komma att skärpas derigenom, att antalet af personer ökades till 24. Fast hellre har jag fun-

nit, att en samling af menniskor lätt kan öfverstiga ett medium, der våndningspunkten finnes, och der uppmårksamheten snarare slappnar, än skårpes. Jag lemnar till hvars och ens omdöme, om jag har orått, då jag tror, att hvad 8 ej kunna se, ses ej heller af 24 personer.

Friherre *Boije*: Med betygande af min personliga hågaktning för Herr Grefve von Platen, kan jag dock icke godkånna hans skäl; men förbehåller mig att, når Utskottets Betånkande inkommer, få framstålla min slutliga vederlåggning.

Emedlertid vill jag ej försumma den erinran, att om läsningen af StatsRådets Protocoller icke medhinnes af hela Utskottet och verkstållighet-ten mötes af en sådan omöjlighet, hvarom jag ånnu ej bör yttra mig; så år deremot det sått, att afhjelpa omöjligheten, som Herr Grefve Gyllenborg föreslår, nemligen Utskottets förstårkande, ganska constitutions-enligt; och jag vån-tar då af Constitutions-Utskottets egen patriotisme, att Utskottet begårligt omfattar denna utväg, att få på ett med folkets rått och full årlighet, öfverensståmmande sått fullgöra den controll, som utgör ConstitutionsUtskottets förnåmsta åndamål.

Herr Grefven och LandtMarskalken hemstållde, att så vål Grefve Gyllenborgs ofvannåmnde Memorial, som de af Friherre Boije och Grefve von Platen i anledning deraf nu af-

gifne yttranden, måtte till ConstitutionsUtskottet remitteras; hvilket bifölls.

Å nyo föredrogs Herr Gripensvärds, Fredric Adolph, den 15 dennes på bordet lagde Memorial om rättighet att till brånvinsbrånning begagna pannor af hvilken form som helst.

Herr *Rothlieb*, *Axel*, anförde skriftligen:

(Se Bilagan N:o 9.)

Herr *Gripensvärd, Fredric Adolph*, upplåste följande:

(Se Bilagan N:o 10.)

Herr *Tham, Wollrath*: Jag skulle förebrå mig att hafva förnekat den princip för nåringsfrihet i allmänhet, jag förut sökt ådagalägga, om jag ej gjorde anmärkning vid hvad Herr Gripensvärd nu tillagt om inskrånkning uti Ståderne hittills bibehållna rätt att idka brånvinsbrånning. Rättvisan grundlägger denna rättighet, och billigheten fordrar den; det vore mycket lyckligt om våra Ståder florerade genom handel och manufacturer, eller voro hvad Ståder egentligen borde vara; de vore äfven då afsättnings-orter för Landtmanna-varor; men många af dem äro blotta Köpingar, hvilkas innevånare hafva, lika med Landtmannen, åtminstone till stor del sitt uppehålle af åkerbruk

och boskapsskötsel. Vid sådana local-förhållanden kan man icke utan störta obillighet betaga dem friheten att idka den för båda delar nyttiga bränvins-bränningen. En motion är förut ingifven, jag tror af Herr Réenstjerna, som yrkat, att denna efter personalen dem lemnade frihet borde förändras på det sätt, att den likasom för landet skulle grundas på deras åkerbruk och jordrymd; men då det inträffar att Ståder, med största folknummern understundom hafva minsta åkern, så tyckes detta också vara orätt. Jag anser derföre billigt, att Städerna böra bibehållas vid den bränningsfrihet de åtnjuta. Derigenom gagnas Landtmannen äfven, som till dem får sälja spannemål och ved. Skulle pris och brist på den sistnämnde artikeln göra bränvins-bränningen mindre förmonlig, stadnar den nog af sig sjelf. Hvad faran för eldsvådor genom Ståderne brännerier beträffar, så förenar jag mig gerna om alla de Police-Författningar, som i detta afseende finnas nödiga.

Herr *von Becker, Carl Johan*: Med den vårde Ledamoten, som sednast yttrat sig, förenar jag mig visserligen deruti, att näringsfrihet bör äga rum, och att man ej utan oråttvisa kan frånkänna Städerna deras bränningsrätt, derest den blir grundad på besittningen af jord, men icke som nu på personalen. Jag tror att en del af Ståderne som hafva Landtbruk, hafva lika rätt att bränna som Landtmannen, så snart de idka bränning för jord. Men jag hemställer, om de ej böra äga denna rättighet, med det vilkor, att de ej få bränna för annan, än egen

jord. I Städerne öfverlåter den ena sin bränningsrättighet på den andra, hvilket ej på landet får åga rum. Månne ej principen bör vara lika, och ingen således i Ståderne få bränna för en annan.

Herr *Tham*: Med anledning af hvad Herr von Becker anfördt, anhåller jag få tilllägga, att den inrättning flere Ståders innevånare vidtagit, att i mon af den dem tillåtne bränningstid och pannerymd, sammansåtta sig om ett eller flere större Brännerier, enär de icke öfverskrida hvad häruti är föreskrifvit, så mycket mindre bör dem förnekas, som dylika inrättningar öfverensstämma med klok hushållning, och orsaka besparing på tid och ved, samt icke förnärma någon annans rättighet. Missbruk, genom större pannors begagnande än tillåtit är, böra lättare kunna förekommas och controlleras vid ett eller vid några få brännerier, än då hvarje innevånare i Staden bränner sjelf.

Herr *von Becker*: Jag medgifver med Herr Tham, att det är en reel vinst för enskilte, och derigenom i andra handen, äfven för Staten, då brännvinsbränningen får idkas med större pannor; men månne ej Riksens Ständer böra sätta stort värde deruppå, att enahanda princip alltid följes. Om vinsten på ett ställe är större än på ett annat derigenom, att olika princip följes, månne man ej bör uppoffra en sådan vinst för att vara consequent, och månne man således ej bör tillse att samma stadgande kommer att gälla för ståderne som för landet. Om små hemman skulle vilja förena sig om brännvinsbränning med gemensam panna,

hvaraf de skulle hafva mycken vinst, så är det dem icke tillåtit. Det vore då billigt, att detsamma gälde för Ståderne, på det ej någon skillnad måtte göras mellan lika skattdragande undersåtare.

Uppå derefter af *Herr Grefven och LandtMarskalken* gjord proposition, beslöt Ridderskapet och Adeln, att så väl Herr Gripensvärds ofvannämnde Memorial, som de i anledning deraf nu afgifne yttranden, till Allmänna Besvärs- och OeconomieUtskottet remittera.

Upplästes de öfrige Respective RiksStånden Protocolls Utdrag af den 12 och 15 dennes, innehållande, att Präste- och BorgareStånden icke funnit anledning instämma uti Ridderskapets och Adelns den 10 dennes eftermiddagen vidtagne beslut om tillsättande af ett Särskilt Riksens Ständers Utskott, för att fullständigt undersöka och utreda orsakerna, samt uppgifva botemedlen för den nu i flera delar af Riket och i synnerhet för Jordbruks-näringen öfverklagade förlägenhet, men att BondeStåndet deremot förenat sig i enahanda beslut med Ridderskapet och Adeln; och som uti frågan, huruvida ett Särskildt Utskott i nyssberörde ändamål borde af Riksens Ständer förordnas, två Stånd stadnat emot två; fann Ridderskapet och Adeln för godt, att, uppå derom af *Herr Grefven och LandtMarskalken* framstålld proposition, jemlikt 56 §. Riksdags-Ordningen, till

Constitutions-Utskottets afgörande öfverlemna frågan om förenämnde Särskilta Utskotts tillsättande.

Justerades följande:

Utdrag af Protocollet hållet hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln vid Lagtima Riksdagen i Stockholm, förmiddagen den 18 Februarii 1823.

S. D. Remitterades till Constitutions-Utskottet Kongl. Maj:ts den 13 dennes till Rikens Ständer aflåtne nådiga Skrifvelse, angående rättighet för Kongl. Maj:t, att i de fall 43 §. Regerings-Formen innehåller, och under Kongl. Maj:ts resor till Konungariket Norrige, utnämna Hans Kongl. Höghet KronPrinsen till Ordförande i den då tillförordnande Regering. Ut supra.

Utdrag af Protocollet hållet hos Höglofliga Ridderskapet och Adeln vid Lagtima Riksdagen i Stockholm, eftermiddagen den 18 Febr. 1823.

S. D. Remitterades till

StatsUtskottet:

1) Riksens Ständers Revisorers Berättelse

angående den sistlidet år verkstållde granskning af StatsVerkets förvaltning och räkenskaper.

2) Bemälte Revisorers Berättelse, angående den sistlidet år förrättade granskning af de under Kgl. Maj:ts och Rikets CommerceCollegium stållde fonder och medel.

3) Grefve Gyllenborgs, Johan Henning, d. 15 dennes på bordet lagde, Memorial, med anmodan till StatsUtskottet att uppgöra en historisk tableau, i afseende på förändrade förhållanden i Statens inkomster och utgifter ifrån och med 1810 års Stats-reglering intill närvarande tid.

4) Grefve von Platens, Baltzar Bogislaus, den 15 dennes på bordet lagde Memorial, angående Talemåns-tafflarnes återstållande, jemte de af åtskillige Ledamöter, rörande samma åmne denne dag afgifne yttranden.

5) Herr Gripensvärds, Fredric Adolph, den 15 dennes på bordet lagde Memorial, angående Allmänna MagazinsDirectionen.

Stats- och BancoUtskotten:

Herr af Darellis, Isaac, den 15 dennes på bordet lagde Memorial med förslag till en Financeplan jemte de af Herr Rosenblad, Bernhard och Herr Tham, Wollrath, åfvensom yt-

terligare Herr af Darellis rörande samma ämne afgifne yttranden.

Stats- och Bevillnings Utskotten:

Grefve Spens's, Carl Gustaf, den 10 dennes eftermiddagen på bordet lagde motion, angående portofrihet för Riks-Ståndens Protocoll och Bihanget vid innevarande Riksdag.

Stats- samt Allmänna Besvärs- och Oeconomi-Utskotten:

Herr Stjernstams, Ludvig, den 15 dennes på bordet lagde Memorial, om anslag å Stat för en ProvincialLåkare i Norra Halland.

Lag-Utskottet:

1) Riksens Ståndes Justitiæ-Ombudsmans den 3 dennes eftermiddagen på bordet lagde Embets-Berättelse, jemte de af åtskillige Ledamöter, i anledning deraf denne dag afgifne yttranden.

2) Herr Gyllenrams, Carl Anton, d. 15 dennes på bordet lagde Memorial, om upphåfvande af Förordningen den 4 Julii 1817, som endast vissa timmar på dygnet, tillåter gästning å näringsställen.

Lag-

Lag- samt Allmänna Besvärs- och Oeconomie-Utskotten:

1) Herr Gripenstedt, Jacob, den 15 dennes på bordet lagde Memorial, om åtgärders vidtagande till skogarnes fredande och skogs-planterings befrämjande, jemte de af åtskillige Ledamöter rörande samma ämne denne dag afgifne yttranden.

2) Herr Cederschjölds, Pehr Gustaf, motion om öfverseende af de œconomiska författningarne.

Allmänna Besvärs- och Oeconomie-Utskottet:

1) Herr af Darellis, Isaac, den 15 dennes på bordet lagde Memorial, om ändrade terminer för Städernes Upsala och NorrTelge Höstmarknader.

2) Herr Gripensvärds, Fredric Adolph, d. 15 dennes på bordet lagde Memorial, om rättighet, att till brännvinsbränning begagna pannor af hvilken form som helst, jemte de af åtskillige Ledamöter rörande samma ämne denne dag afgifne yttranden.

3) Herr Réenstjernas, Nils Svante, den 15 dennes på bordet lagde Memorial, om upphäf-

vande af KronoBrännerierne, samt upphörande eller nedsättning af Städernes rättighet att tillverka brännvin.

4) Herr von Qvantens, Carl, den 15 dennes på bordet lagde Memorial, om ändring i de nu i afseende på brånvinstillverkning gällande författningar.

Constitutions Utskottet:

Grefve Gyllenborgs, Johan Henning den 15 dennes på bordet lagde Memorial, med anmodan till Utskottet, att antingen in Pleno verkställa läsningen af Stats-Rådets Protocoll, eller ock hos Riksens Ständer, på grund af 56 §. Riksdags-Ordningen begära en sådan förstärkning, att läsningen i alla fall må kunna ske i närvaro af tjugofyra ledamöter; jemte de af åtskillige Lddamöter rörande samma ämne afgifne yttranden. Ut supra.

S. D. Sedan, enligt från de öfrige Respective RiksStånden ankomne ProtocollsUtdrag af den 12 och 15 dennes, uti fråga huruvida ett Särskilt Utskott borde af Riksens Ständer förordnas, för att fullständigt undersöka och utreda orsakerne, samt uppgifva botemedlen för den nu i flera delar af Riket och i synnerhet för Jordbruks-näringen öfverklagade förlägenhet, två Riks-Stånd stadnat emot två; fann Ridderskapet och Adeln för godt, att, jemlikt 56 § RiksdagsOrdningen, till Constitutions-Utskottets af-

gårande öfverlemna frågan om förenåmnde Särskilta Utskotts tillsåttande. Ut supra.

S. D. Remitterades till

RiddarhusUtskottet:

Grefve De la Gardies, Jacob, den 10 dennes eftermiddagen på bordet lagde motion, angående utdelning bland Ståndets Ledamöter af Ridderskapets och Adelns Protocoll vid sistförflutne Riksdagar, jemte de af Herr Cederschjöld, Pehr Gustaf, och Herr Reutersvärd, Pehr Adam, i anledning deraf afgifne yttranden. Ut supra.

Höglofliga Ridderskapet och Adeln åtskiljdes klockan en qvart till 9 om aftonen.

In fidem Protocolli,

O. J. Lagerheim.

Fredagen den 21 Februarii.

Plenum klockan 10 förmiddagen.

Herr Grefven och LandtMarskalken yttrade, att då Kongl. Maj:ts Nådiga proposition om StatsVerkets tillstånd och behof till Stats-Utskottet ankommit den 31 sistlidne Junuarii, och motionstidens början, enligt 27:de och 56:de §. §. Riksdags-Ordningen och 36:te §. Riddarhus-Ordningen borde från sistnämnde dag beräknas, men trettionde dagen derefter inföll å Söndagen den 2 Martii, hemställde Herr Grefven och LandMarskalken, om icke, i likhet med hvad Allmänna Lagen, rörande beräkning af fatailletid stadgar, nästa söknedag efter den 2 Mars, eller Måndagen den 3 i samma månad, kunde anses såsom den sista dagen, å hvilken under innevarande Riksdag, motioner fingo inom Ridderskapet och Adeln väckas.

Bifölls.

Föredrogs å nyo Kongl. Maj:ts den 14 dennes aflåtne, och den 18 derpå följde förmiddagen på bordet lagde Nådiga skrifvelse till Riksens Ständer, om valet af ett Hemligt Utskott; och anmodade *Herr Grefven och Landt-Marskalken*, i anledning häraf, Herrar Electorer, att i morgon sammanträda, för att utvälja tren-

ne Ledamöter af Ridderskapet och Adeln i Hemliga Utskottet.

Grefve *Gyllenborg, Johan Henning*, hade inlemnat ett Memorial, hvilket upplästes, så lydande:

(Se Bilagan N:o 1.)

Lades på bordet.

Grefve *Hård, Carl Gustaf*, hade inlemnat följande, som upplästes:

(Se Bilagan N:o 2.)

Förenämnde 13 motioner lades på bordet.

Anmältes och emottogs Hans Excellence Hof-Canzleren Herr Grefve af Wetterstedt, hvilken å Kongl. Maj:ts höga vägnar, aflemnade trenne Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelser till Riksens Ständer:

1) Angående de af en i Nåder tillförordnad Comité utarbetade underdåniga Betänkanden om reglering af Rikets Penningeverk m. m.

2) Angående frågan om näringsfriheten.

3) Rörande inrättning af ett HandelsLåne Contoir i Göteborg.

Herr Grefven och LandtMarskalken anmodade Hans Excellence Herr Hof-Canzleren att till Kongl. Maj:t framföra Ridderskapets och Adelns underdåniga vördnad, jemte försåkran, att Kongl. Maj:ts Högstberörde Nådiga skrifvelser skulle med första varda till handläggning företagne.

Sedan Hans Excellence Herr Grefven och HofCanzleren blifvit på vanligt vis utbeledsagad, upplästes och lades på bordet Kongl. Maj:ts Högstberörde trenne Nådiga Skrifvelser.

Herr *von Becker, Carl Johan*, anförde skrifteligen:

(Se Bilagan N:o 3.)

Lades på bordet.

Friherre *Sture, Gustaf*, uppläste följande:

(Se Bilagan N:o 4.)

Lades på bordet.

Friherre *Skjöldebrand, Pehr Eric*, anförde skrifteligen:

(Se Bilagan N:o 5.)

Lades på bordet.

Herr *Montgommerie, Gustaf*, upplåste följande:

(Se Bilagan N:o 6.)

Lades på bordet.

Herr *Treffenberg, Curry Gabriel*: Det är anledning till anmärkning emot Föredraganden af KrigsÅrenden, hvarom remiss begäres till ConstitutionsUtskottet, inför hvilket anledningen skall uppgifvas.

Hvarjemte Herr Treffenberg till Protocollet aflemnade ett förseglad convolut.

Herr Grefven och LandtMarskalken förklarade, att som remiss af den utaf Herr Treffenberg framställde anledning till anmärkning icke kunde, enligt 29 §. RiksdagsOrdningen, förvägras, komme ProtocollsUtdrag derom, att, jemte anmärkningen, till ConstitutionsUtskottet expedieras.

Herr *af Lehnberg, Magnus*, upplåste följande:

(Se Bilagan N:o 7.)

Åtskillige yttrade hårtill deras bifall.

Lades på bordet.

Herr *Gripensvärd, Fredric Adolph*, hade inlemnat ett Memorial, som upplåstes så lydande:

(Se Bilagan N:o 8.)

Lades på bordet.

Grefve *Cronstedt, Claes*, anförde skrifteligen:

(Se Bilagan N:o 9.)

Grefve Cronstedt anhöll, att dess anförande måtte få åtfölja Friherre Skjöldebrands Memorial till vederbörligt Utskott, samt med de öfrige RiksStånden communiceras.

Lades på bordet.

Herr *af Borneman, Johan Aron*, hade inlemnat följande, som upplåstes:

(Se Bilagan N:o 10.)

Lades på bordet.

Herr *Gripenstedt, Jacob*, upplåste följande

(Se Bilagan N:o 11.)

Lades på bordet.

Herr *von Hartmansdorff, August*, anförde skrifteligen:

(Se Bilagan N:o 12.)

Lades på bordet.

Herr *von Hartmansdorff, August*, upplåste ytterligare följande:

(Se Bilagan N:o 13.)

Lades på bordet.

Herr *von Francken, August,* anförde skrifteligen:

(Se Bilagan N:o 14.)

Lades på bordet.

Herr *Bruncrona, Nils,* upplåste följande:

(Se Bilagan N:o 15.)

Herr Bruncrona anhöll, att dess Memorial måtte till BevillningsUtskottet remitteras och med de öfrige RiksStånden communiceras.

Lades på bordet.

Herr *von Arbin, Axel,* hade inlemnat ett Memorial, hvilket upplåstes, så lydande:

(Se Bilagan N:o 16.)

Lades på bordet.

Herr *Löwenström, Johan,* hade inlämnat följande, som upplåstes:

(Se Bilagan N:o 17.)

Lades på bordet.

Herr *Treffenberg, Curry Gabriel*, anförde skrifteligen:

(Se Bilagan N:o 18.)

Lades på bordet.

Friherre *Rehbinder, Johan Fredric*, upplåste följande:

(Se Bilagan N:o 19.)

Lades på bordet.

Grefve *Gyllenborg, Johan Henning*, hade inlemnat ett Memorial, hvilket upplåstes, så lydande:

(Se Bilagan N:o 20.)

Lades på bordet.

Herr *Lilljestråle, Gustaf*, hade inlemnat följande, som upplåstes:

(Se Bilagan N:o 21.)

Lades på Bordet.

Justerades följande:

Utdrag af Protocollet, hållet hos Höglofliga Ridderskapet och Adeln vid Lagtima Riksdagen i Stockholm den 21 Februari 1823.

S. D. Remitterades till Constitutions-Utskottet, en i den form 29 §. RiksdagsOrdningen föreskrifver, anmåld anledning till anmärkning mot Konungens föredragande af KrigsÄrenderne. Ut supra.

Höglofl. Ridderskapet och Adeln åtskilldes kl. en qvart till 3 eftermiddagen.

In fidem Protocolli

O. J. Lagerheim.

Måndagen den 24 Februarii.

Plenum klockan 10 förmiddagen.

Öppnades Herrar Electorers lista till val af Ledamöter i Hemliga Utskottet; och befans dertill hafva blifvit utsedde:

N:o 118 Grefve von Essen, Hans Henric, En af Rikets Herrar,

N:o 205. Friherre Åkerhjelm af Margretuland, Gustaf Fredric, Öfverste, och

N:o 254 Friherre Lagerbjelke, Gustaf, f. d. StatsRåd.

Herr *Grefven och LandtMarskalken* föreslog, att Expeditions-Utskottet måtte genom Protocolls-Utdrag underrättas om de sålunda utsedde Ledamöterne af Ridderskapet och Adeln uti Hemliga Utskottet, samt tillika anmodas att uppsåtta en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, som borde innehålla namnen på samtelige Riks-Ståndens Ledamöter uti bemälte Utskott.

Bifölls.

Herr *Hammarsköld, Lorenzo*, anförde skrifteligen:

(Se Bilagan N:o 1).

Herr Hammarsköld anhöll, att dess anförande måtte till Allmänna Besvärs- och Oeconomie Utskottet remitteras samt med de öfrige Riks-Stånden communiceras.

Lades på bordet.

Herr *Tigerskjöld, Carl Wikman*, hade inlemnat ett Memorial, hvilket uppläste så lydande:

(Se Bilagan N:o 2).

Lades på bordet.

Herr *Tigerskjöld, Carl Wikman*, anförde skrifteligen:

(Se Bilagan N:o 3).

Lades på bordet.

Hans *Excellence Herr Grefve Cederström, Rudolf*, uppläste följande:

(Se Bilagan N:o 4).

Lades på bordet.

Herr *Stråle, Nils Wilhelm*, anförde skrifteligen:

(Se Bilagen N:o 5).

Lades på bordet.

Herr *Toll, Florus*, uppläste följande:

(Se Bilagan N:o 6).

Lades på bordet.

Friherre *Wrangel*, *Henning*: Den motion jag i dag tänker framställa, innehåller förslag till ett sätt att skattlägga och värdera jord. Ämnets vigt har gjort det omöjligt för mig att vara så korrt som jag hade önskat. Jag hoppas likväl att ehuru dess innehåll svårligen kan med önskad uppmärksamhet uppfattas, Ridderskapets och Adeln, under det saken ligger på bordet, torde få tillfälle att bättre granska huruvida förslaget är antagligt eller ej.

Härefter anförde Friherre *Wrangel* skrifteligen:

(Se Bilagan N:o 7).

Lades på bordet.

Friherre *Anckarsvärd*, *Carl Hindric* uppläste följande:

(Se Bilagan N:o 8).

Lades på bordet.

Friherre *Toll*, *Gustaf Philip*, anförde skrifteligen:

(Se Bilagan N:o 9.)

Lades på bordet.

Anmältes och emottogs Hans Excellence, Hof-Canzleren Herr Grefve af Wetterstedt, hvilken på Kongl. Maj:ts Höga vägnar aflemnade tvenne Kongl. Maj:ts Nådiga propositioner af den 19 och 20 dennes.

1:o Angående anslag så väl till åtskillige byggnader vid Veterinaire-Inrättningen i Hufvudstaden, som till en årlig Stat för samma Inrättnings framtida underhåll uti dess fullkomnade skick.

2:o Angående Kronoskogarne i Riket.

Herr Grefven och Landt-Marskalken anmodade Hans Excellence Herr HofCanzleren, att till Kongl. Maj:t framföra Ridderskapets och Adelns underdåniga vördnad, jemte försåkran, att Kongl. Maj:ts Högstberörde tvenne Nådiga Propositioner skulle med första varda till handläggning företagne.

Sedan Hans Exellence Herr Grefven och HofCanzleren blifvit på vanligt sätt utbeledsagad, upplåstes och lades på bordet Kongl. Maj:ts Högstberörde tvenne Nådiga Propositioner.

Herr

Herr *Lagerhjelm, Pehr*, hade inlemnat ett Memorial, hvilket upplästes så lydande:

(Se Bilagan N:o 10.)

Lades på bordet.

Herr *Grefven och LandtMarskalken* tillkännagaf, att Plenum komme klockan 5 i eftermiddag att fortsättas.

Herr *Cederschjöld, Pehr Gustaf*, upplåste följande:

(Se Bilagan N:o 11.)

Lades på bordet.

Grefve *Posse, Arvid*, anförde skrifteligen:

(Se Bilagan N:o 12.)

Lades på bordet.

Grefve *von Platen, Baltzar Bogislaus*, upplåste följande:

(Se Bilagan N:o 13.)

Grefve von Platen anhöll, att dess anförande måtte till StatsUtskottet remitteras, samt med de öfrige RiksStånden communiceras.

Lades på bordet.

Grefve *von Platen, Baltzar Bogislaus*, anförde ytterligare skriftligen:

(Se Bilagan N:o 14.)

Lades på bordet.

Herr *Anckarsvärd, August*, upplåste följande:

(Se Bilagan N:o 15.)

Lades på bordet.

Herr *Lefrén, Johan Pehr*, anförde skriftligen:

(Se Bilagan N:o 16.)

Lades på bordet.

Grefve *De la Gardie, Jacob*: Då Ridderskapet och Adeln nu år fôrsamlad till stôrre antal, ån kanske framdeles kommer att åga rum; får jag hemstålla om icke Herr Grefven och LandtMarskalken ville proponera Ridderskapet och Adeln, att under Riksdagens lopp ôfverse sina genealogier och complettera de lacuner, som deruti tillåfventyrs kunna finnas; och torde jag få tillågga, att andre Riddarhus-Canzlisten, Secreteraren Nethervood, som alltid har tillgång på handlingarne, år den person, till hvilken man låmpligast i detta afseende bôr vånda sig.

Herr Grefven och LandtMarskalken anmodade i anledning deraf, Ridderskapets och Adelns Herrar Ledamôter, att under Riksdagens lopp i RiddarhusArchivet öfverse, och, der så skulle erfordras, ytterligare complettera de till deras Ätter hôrande genealogier.

Fôredrogs å nyo Herr Montgommeries, Gustaf, den 17 dennes fôrmiddagen på bordet lagde Memorial, om fôråndring af Arméens organisation på Inspectioner och Brigader.

Herr *af Tibell, Gustaf Wilhelm*, upplåste följande:

(Se Bilagan N:o 17.)

Friherre *Björnstjerna, Magnus*, anfôrde skrifteligen:

(Se Bilagan N:o 18.)

Friherre *Björnstjerna* tillade derefter munteligen:

Sedan jag, i anledning af Herr Montgommeries motion, och med Höglofl. Ridderskapets och Adelns benägna tillstånd, haft åran utveckla den väckta frågan i hela dess vidd, nödgas jag nu, att särskildt besvara de af Herrar Lehnberg och von Francken dervid gjorde anmärkningar.

Herr Lehnbergs hufvud-argument mot Arméens nuvarande organisation, är att Arméen under sednare fälttågen, förutan denna, kunnat skörda lagrar, hvarföre han ansåg den såsom öfverflödig. Skada blott att organisationen gjordes den 23 Mars 1813, således före kriget, hvarunder Arméen alltid tjenstgjorde på Divisioner och Brigader, så att argumentet, i stället att tala för, talar emot den värda Ledamoten.

Herr von Frankens hufvudsakeligen åberopade skäl mot den ifrågasatte organisationen, är det stora antalet General-Stabs-Officerare, anställde vid General-Adjutants-Expeditionen för Arméen, hvaraf efter hans tanka blott 2:ne borde bibehållas, emedan General-Adjutanterne, den tiden vi ägde Finland, ej hade flere än detta antal. Den värda Ledamoten ihogkommer, då icke, att Stats-Secreterarne den tiden förenade de genom vår nuvarande Grund-

lag delade göromålen. De ifrån General-Adjutants-Expeditionen utgående Expeditioner uppgå vanligen till nära 2000 om året, oberäknadt förslag, protocoll, öfversättningar, Circulairer, Memorandum, Mötestableauer m. m. Jag skulle visserligen önska, att den värda Ledamoten ville anvisa mig 2:ne General-Stabs-Officerare, hvilka ägde nog arbetsförmåga, att ensamme bestrida dessa göromål, hvarvid 8 nu hafva fullt att göra, ehuru blott 4 äga aflöning à 300 R:dr hvardera, så att den föreslagne indragningens stora resultat för Stats-Verket, om den vore verkställbar, blefve 600 R:dr om året.

Herr Lehnberg anser de administrativa göromålen medelst förenämnde organisation, hafva blifvit compliquerade; Herr von Franken anser dem hafva blifvit simplifierade; jag öfverlemnar åt dem sjelfve, att sins emellan afgöra denna fråga, likasom jag öfverlemnar åt Herr von Francken att med sig sjelf öfverenskomma, om han har orätt i början af sitt Memorial eller i slutet deraf; då han *först* anser Herr Montgommeries motion icke kunna upptagas, och *sedan* sjelf föreslår proposition derå.

Flere yttrade härtill deras bifall.

Herr *Montgommerie*, *Gustaf*, Några värde Talare hafva ansett min motion stridande mot 90 §. RegeringsFormen; men jag känner alltför väl innehållet af denne §. äfvensom de af Friherre *Björnstjerna* i lika afseende åberopade 7 och 14 §. §. RegeringsFormen, att

jag kunnat våcka någon motion stridande emot desamma. Jag har *tvårtom* trodt mig hafva lyckligen kryssat förbi båda, och således då jag sökt undvika *Charybdis*, tillika undvikit *Scylla*. Dessa värda Talare hafva alltså misstydt min syftning, eller hafva de låtit förleda sig af *Dykeri-* och *Bergnings-Compagniets villo-eldar* och sjelfva strandat på förut *okända klippor*.

Min motion hämtar sin egenteliga anledning från 60, 64 och 65 §. §. RegeringsFormen och kan i grund af 89 §. till *Besvårs- och Oeconomie-Utskottet* remitteras.

För öfrigt har jag den äran att förklara: det jag hoppas, att Friherre Björnstjernas öppna och omständliga svar måtte för allmänheten blifva tillfyllestgörande, tillfredsställd för min egen del att hafva framkallat en *offentlig* redogörelse för *offentliga* åtgärder, så öfverensstämmande med en *Constitutionel Statsförfattnings* anda och kraf.

Herr *af Lehnberg, Carl Magnus*: Då jag uti mitt, sistledne Pleni-dag, uppläste anförande i anledning af Herr Montgommeries väckta motion, rörande Arméens närvarande organisation, icke tillåtit och icke kan tillåta mig någon recension öfver det systême i militairisk mening, som för samma organisation må ligga till grund; utan endast, i anledning af en redan väckt fråga, lemnat ett bidrag för undersökningen huruvida olägenheterna af ifrågavarande organisation i oeconomiskt öfverväga fördelarne uti öfrige afseenden; så anser jag mig af Herr Friherre Björnstjernas anfö-

rande i allmänhet lika litet vederlagd uti de tankar jag hyst och framställt, som jag af Herr Friherrens erindran, att organisationen blifvit föreslagen och bifallen år 1813, kan finna mig hafva sårat sanningen genom mitt yttrande, att nämnde organisation daterar sig från den 11 Junii 1816. Under sistnämnde dag blef nemligen den Oeconomiska regleringen i anledning af Arméens meranämnde organisation först i sitt hela verkställd; och då, på sätt Herr Friherre Björnstjerna upplyst, denna organisation under de sednare fälttågen verkeligen ägt rum, utan att likväl samma årliga utgifter under fredstid före år 1816 dertill erfordrats; så lärer, genom sjelfva detta förhållande, den tanken, att anledningar kunna förekomma att önska och möjligheten kanske medgifva införandet af en mindre kostsam organisation, än Arméens närvarande, långt ifrån att förfalla, snarare vinna en ny styrka.

Friherre *Sparre*, *Sixten*: Det torde vara djerft att efter Herr af Tibell och Friherre Björnstjerna yttra sig i detta ämne, men jag anhåller dock att nu få anföra några ord:

Oagtadt jag anser all deliberation eller debatt öfver Arméens så kallade nya Organisation här öfverflödig, kan jag icke afhålla mig ifrån, att bestrida några af Herr Montgommeries uti detta ämne yttrade meningar, deri han först utlåter sig öfver *olämpligheten af Regements-Chefs-lönernes anslående till Inspections- och Brigade-Generaler, såsom serdeles*

känbart för Öfverstarna, emedan deras samma Accordssummor ännu fortfara. Herr Montgommerie lärer härvid antingen förgätit eller ock varit okunnig om, den accords-ersättning, Kongl. Maj:t af egna medel redan på förhand lemnat åt Arméens Regements-Chefer. Denna Konungens ädelmodiga uppoffring är annars tämmeligen allmänt bekant. Vidare talar den värda Ledamoten om "*fordom Generalernes vistande inom sina Regementers stånd och deras närmare kännedom af Regementernas behof under den activa tjenstgöringen, såsom nu felande. Jemte det Regements-Cheferne mera direct kunde verka för Regementernes bästa förr, än nu*, och ytterligare att: *avancementerne fördröjts inom Arméen.* Härpå frågar jag, hurudant är Arméens skick generelt och en detaille, nu emot förr? Jag är öfvertygad om, att uti allt, i vida bättre skick nu, än den någonsin varit. Och hvad de tröga avancementerne beträffar, så är tydligt, att, tillökning eller tillskapande af flere superieura platser måste påskynda, i stället för att förtröga, befordringarne från alla de mindre graderne, så framt de högre icke skulle tillsättas utom Arméen. Ägde väl icke Arméen för den nya Organisationen flere ålderstigna Regements-Chefer, än nu? äfvensom uti de öfrige Regements-Officers-graderne; tror jag att man mera allmänt ser Öfverste-Lieutenanter och Majorer vid yngre år nu än förr; likasom att de nu tyckas tidigare tröttna vid tjensten; hvilket allt sammanlagdt, långt ifrån att förtröga, påskyndar befordringarna.

Motionens naiva slut eller hela slutsats, "*Om icke Arméens förra organisation åter borde införas*," kan icke annorlunda besvaras, än att det icke står i Riksens Ständers magt, att denna fråga afgöra; och har Författaren visligen icke heller begärt frågans remiss till Utskott.

Den af en annan värd Ledamot, (hvilken yttrat sig redan hafva lemnat den militairiska banan), hos Herr Grefven och LandtMarskalken yttrade proposition: "Det vi i underdånighet hos Kongl. Maj:t borde anhålla om vissa förändringar uti Arméen;" anser jag för min del icke kunna upptagas och tror jag att det öfriga af samma motion, ännu mindre är nödigt att besvara.

Hvad åter igen den vårda Ledamoten framställt, som visserligen icke understödde hufvudtheserne af Herr Montgommeries motion, men som, på ett lika så värdigt som grundligt sätt, upplyste rätta förhållandet af ämnet i dess hela vidd; får jag blott upplysningsvis äran nämna: Det Arméens nya fördelning uti Inspectioner och Brigader, eller råttare dessa Chefers installande till löner eller på särskildt Stat, må hända icke daterar sig förrän ifrån år 1816; men att den del af Arméen, som med erkånd framgång gjorde 1813 och 1814 års Campagner, var indelad efter denna nyare method, under särskildta dertill commenderade Divisions- och Brigad-Chefer, under bägge Fälttågen, både uti Tyskland och uti Norrige; och vågar jag tro,

att om, i enlighet med hela Europas nyare tactik, en sådan Arméens indelning anses vara nödvändig under krig, torde det vara tjenligt, att bibehålla den oförändrad under freden; då, i annat fall, Arméen, hvarje gång vid påkommande krig, blefve blottstålld för ständig reform, eller ny organisation.

Friherre *Sparre* tillade derefter mundtligen: Herr Lehnberg och Herr von Francken hafva begärt, att deras yttranden skulle få åtfölja till det Utskott, till hvilket målet skulle remitteras; men då Herr Montgommerie ej begärt någon remiss af sitt Memorial, torde frågan kunna förfalla; hvarföre jag anhåller om Herr Grefvens och LandtMarskalkens proposition härpå.

Friherre *Anckarsvärd, Carl Henric*: Vid det historiska af Friherre Björnstjernas yttrande, angående den nya organisationen af Arméen, har jag ej annat att anmärka, än att han gifvit en i min tanka allt för vidsträckt application åt 7 och 14 §§. RegeringsFormen, i afseende på IndelningsVerkets œconomiska del. Man torde påminna sig att Svenska Arméen framställer egenskaper, som man ej finner uti andra Arméer. Hvad man åberopar från dem, blir således åtminstone i œconomiskt afseende, icke anvåndbart till vår Armée. Andra Staters Arméers organisation på Divisioner under fredsfot är helt naturlig, och en följd af deras samlade låge på mindre inskränkta punkter. Uti andra Länder göra de under fredstid Garnizonstjenst i Fåstningar och Ståder; samlade der till ett be-

lopp som öfverstiger 2 à 3 Divisioner hos oss. Att der en General förer högsta befålet är helt naturligt; han är der i tillfälle till direct beröring med sina underhafvande. Här är förhållandet annorlunda. RegementsChefens befattning är att vaka öfver de oeconomiska detaillerne på en vidsträckt rymd. Han är ofta den ensam synligt influerande militaire-personen inom Provincen. Hans representation är kostsam, och måste vara det, då han bör kunna taga emot dem af befålet som behöfva besöka honom uti ofta inträffande tjensteaffairer. Han måste således hålla hus, för att kunna sammanhålla och till en god esprit föra unga personer inom sin corps, som ofta eljest skulle sakna all ledning för sällskapsumgänget. Genom den nya organisationen synes mig ändamålet vara förfeladt. RegementsChefen har nu förlorat den influence, han borde äga; han kan ej nu verka som förr på befordringar. Andra personer skola nu framställa de sökandes förtjenster, utan att directe känna dem. Jag tror att i dessa delar ingen ting är vunnit genom den nya organisationen; men att kostnaderna blifvit öfverflödigt ökade.

Hvad angår, att tvenne ledamöter, som Friherre Björnstjerna säger, stannat i olika tankar, emot hvarandra i afseende på meningarne af den gamla eller nya ordningens förmonligare verkan på göromålens gång, så får jag rangera mig på den ena sidan för att formera en pluralitet, nemligen på den, som anser göromålen genom förändringen hafva fått en omväg, som

ej är nödig, utan tvärtom menlig; då correspondancen nu måste ske genom Brigad-Generalen, i stället att allt förr expedierades directe genom RegementsChefen. Hvad den militaira förmon deraf angår, så är jag öfvertygad att ingen enda af nuvarande Divisions- eller BrigadGeneraler lärer finnas, som är så obillig, att han påstår Svenska Arméens nuvarande tenue och skick vara en följd af dess organisation på Brigader och Inspectioner. Tenuen beror på tjenstgöringen i landet och att de få ögonblick, som DivisionsGeneralen kan lemna till detta ändamål, ej gifva derät någon särdeles verksam inflytelse, är åtminstone min tanka. Jag tror att Regementets tjenstbarhet, beror på dess styrelse hemma i landet. Hvad som nu är fråntagit Öfversten, är en förlust för det hela. Jag tror ej det vara möjligt för DivisionsGeneralen, som på en kort tid af 15 dygn skall resa emellan Brigaderne och Regementerne, för att inspectera dem, att verka betydligt. Jag är öfvertygad, att vår Armées nu varande tenue är en frukt af tiden och ej af något annat; att den följt tiden, och att den utan den nya organisationen i alla fall hade varit på samma punkt. Men då jag hört den skedda förändringen kallas en organisation, kan jag ej underlåta att uttrycka min förundran, att den är så litet vidsträckt, och att den endast omfattat det högre befälets löner, då förhållandet inom de lägre graderne är så högst olika. Detta olika förhållande är följden af en organisation, som föråldrats, och en af IndelningsVerkets hufvudolyckor är den lappning det undergått under de sednaste 100 åren och

som påskyndar åtminstone tanken på dess totala förändring.

Det är underligt, att det skall finnas SubalternOfficerare som tjena för 1000 Riksdaler, då Majorer deremot tjena för 500; jag minnes att i min tjenstetid en Lieutenant tjenade för 1400 à 1500 Riksdaler, då en annan i samma grad ej hade mer än 200 Riksdaler i lön. I fall, hvilket jag likvål icke erkänner, 80 §. RegeringsFormen lemnat anledning till en ändring uti Krigsmagtens förhållande utan Ständers samtycke, hvarom likvål nu ingen anmärkning kan göras, då flere Ständer med stillatigande förbigått denna sak, så får jag nu blott göra erinran dervid, att omtanken icke sträckt sig äfven till de lägre graderne, der behofvet för reform är lika stort, om ej vida större. Jag kan ej heller erkänna fördelen vara så stor, att på fredsfot vara på samma sätt organisad som i krig. Jag tror det vara mera likgiltigt, om man känner de personer, man har under sig, eller ej, och jag vet, att flere store Fältherrar lemnat och vunnit batailler, utan att känna alltför många af sina Subalterner.

Det har blifvit anfördt, att flere Öfverstelöner, förr än nu, innehades af personer, som ej gjorde sin tjenst, och som på annat vis hade någon angenäm sysselsättning. Jag tror ej, att gamla missbruk bör kunna vara stöd för nya. Ett ytterligare skäl mot den nya organisationen, är de många löner, som dragas från Arméen. Jag har trott det vara bättre, om Arméen fått

bibehållas i sitt förra skick, till och med med risque, att ej få så många Generals-personer; jag tror att det ändå hade kunnat bära sig. Här har blifvit taladt om, att det vore nödvändigt att hafva suppleanter för att ersätta när någon BrigadGeneral stupat. En sådan händelse har ej på länge hos oss inträffat, och vid en sådan möjelig olyckhändelse skulle, då så många både af befäl och trouppe äro kände för skicklighet, suppleanter visserligen icke komma att fela, allraminst inom Svenska Arméen.

Åtskillige yttrade härtill deras bifall.

Herr *von Francken, Auguſt*: Ännu ej van att extemporera, torde mig endast tillåtas, att lemna Friherre Björnstjerna svar på sin fråga, om jag tror mig ha rätt i början eller slutet af mitt Anförande; emedan, i Friherrens tycke, skulle jag motsåga mig. Mitt svar är, att jag tror mig hafva rätt både i början och slutet, men beklagar, att Friherren ej behagat fatta mitt Anförande, hvilket jag ej anser mig behöfva återupprepa, sedan det flera dagar hvilat på bordet och der kunnat läsas, i fall Friherren ej ansett det under ett dylikt besvär. Hvad Friherre Sparres anmärkning beträffar, förtjenar den samma svar, han lemnat mig, men anhåller vördsammast, att Friherre Sparres mot Grundlagarnes helgd gjorde påyrkande, om denna min underdåniga önsknings-motions förfall, ej måtte gå i verkställighet. För resten får jag försäkra, att det alltid skall vara

mig en kär pligt att svara med moderation, om än jag skulle blifva bittert anfallen.

Herr *Silfverskjöld, Carl,* hade inlemnat ett Memorial, hvilket upplåstes, så lydande:

(Se Bilagan N:o 19.)

Friherre *Ridderstolpe, Fredric:* Jag har ej med stillatigande kunnat åhöra Friherre Anckarsvärds hypothes, att Brigad-Generalens mellankomst skulle vara ett hinder för Regements-Chefen att kunna verka till sitt Regementes bästa. Att klaga öfver Brigad-Chefs tillvaro, kan endast den Regements-Chef, som saknar kraft att sjelf styra det honom i Nåder anförtrodda Regementet.

Hvad befordringsmål, inom Regementet, angår, har det väl händt, att Brigad-Chefen ej varit af samma tanka som Regements-Chefen, men då infordrar General-Befälhafvaren grunderne för Regements-Chefens åsigt, hvilka alltid rättvisa vederfarits.

Grefve *Mörner, Hampus:* Utaf den af Herr Montgommerie i sista Pleno gjorde motion, har jag uppfattat meningen vara den, att såsom ett Rikshushållnings-förslag framställa nedsättandet af national-Arméen. Principen måtte vara den, att, om man vill hafva lugn, måste man sätta sig i stånd, att med kraft agera i krig. Det lugn, den säkerhet, den trygghet

Svenska medborgaren njuter under sitt tak, hvilar på National-Arméens jemna fördelning inom landets alla Provincer. *Den* står som en granit-mur emot alla händelser. Jag mins för några år sedan, då insurrections-facklan var tänd uti Rikets södra Provincer, hade den kanske blifvit outsläckt om ej Arméen varit till hands och deltagit i dess släckande; jag deltog sjelf för väl i dämpandet af detta uppror, för att ej kunna framställa det som ett bevis på nyttan af Arméens tillvarelse inom landet. Att minska Arméen vore dessutom ett ojäfagtigt sätt, att ingifva mod hos våra grannar, och grannar äro alltid fiender, men ej farliga fiender då de frukta och bära agtning för en nation. Må hvar och en hushålla i möjligaste mohn, jag respecterar denna princip, men må aldrig den känsla hos någon uppstå, att för enskilt vinning vår Armée skulle förminskas. För öfrigt tror jag vara bäst, att öfverlemna detta ämne åt Konungen, som bäst vet hvad vår frid tillhörer, som bäst inser medlen att upprätta vår sjelfständighet.

Friherre *Björnstjerna:* I det fordna Athen fanns en berömd Rhetorisk Skola, Sophisternes, der Friherre Anckarsvärd skulle spelt en lysande rôle, då han ville hänföra mitt yttrande till den slutsats, att jag, medelst upprepandet af fordna missbruk, sökte rättfärdiga existerande. Jag har icke omnämnt dem för affinitetens skull, utan tvertom för att visa contrasten emellan

mellan missbrukens fordna *tillvarelse*, och deras nu varande frånvaro.

För öfrigt förenar jag mig i ett afseende fullkomligt med den vårde Ledamoten, i det nemligen: att det vore ganska önskeligt, att enahanda princip som blifvit följd för fördelningen af Generals-lönerne, äfven skulle kunna blifva iakttagen för de öfrige graderne.

Jag har ock för Skånska Cavalleri-Regementerne, der skillnaden i lönings-methoden är störst, uppgifvit ett project, hvarefter den skulle kunna blifva jemnad, men, ehuru framställd för flere år sedan, har frågan ännu icke blifvit afgjord. Ett stort hinder kommer alltid att inträffa vid all löne-jemkning, nemligen *accorderne*. Den som har en god indelning, har vanligen derföre betalt ett större accord, än den som har en dålig, hvilket större accord icke kan blifva honom ersatt om lönen i och för löne-jemkningen, skulle blifva minskad. Detta hinder ägde icke rum för Generalitetet, hvars accorder till större del voro af Kongl. Majt ersatte; och befinner den allmänna löne-regleringen inom arméen sig således icke i alldeles enahanda cathegorie med löne-regleringen för Generalitetet; hvilket jag i korthet velat ha äran upplysa.

Herr *Cederschjöld, Pehr Gustaf:* En vård Ledamot har såsom bevis på nyttan af Arméens fördelning på Divisioner och Brigader,

anförd exemplet af ett uppror, hvilket han berömt sig af att hafva stillat. Detta måste hafva varit vid Klågerup i Skåne. Såsom då boende på orten och ögonvittne till åtskilliga omständigheter af denna bedröfliga händelse, har jag ej kunnat höra den på detta sätt anföras, utan att ifrån min bänk förklara, det jag för min del skulle önska, att minnet deraf kunde utplånas ur militairens historia. Aftonen till den rysliga natten träffade jag på vägen emellan Malmö och Lund stora flockar obevåpnade bönder, hvilka voro ganska fredligt sinnade, och med största lugn afhörde mina varningar. Jag tror äfven mig böra förklara, att det var en Tjensteman vid Academien i Lund, hvilken, till folksamlingars skingrande och lugnets återställande ensam stiftade vid detta tillfälle mera nytta, än någon militaire.

Herr *Lefrén*, *Johan Pehr*: Jag har ej begärt ordet för att tröta Ridderskapet och Adeln med något vidare yttrande, rörande Arméens organisation. Detta ämne tror jag redan vara nog upplyst till sina delar. Det är blott i anledning af Grefve Mörners Anförande, som jag får yttra, det jag inom mig blifvit sårad af att höra här omtalas saker, som utom oss skulle kunna gifva anledning till den förmodan, att Svenska Allmogen vore företrädesvis benägen till uppror. Den är lugn; har alltid varit lugn, och ehuru hvar Stat och således äfven Sverige alltid bör hafva en stående Corps till Policens vidmagthållande, tror jag ej att någon kan beskylla Svenska Folket för orolighets-sinne, det

må hafva blifvit uppmanadt dertill af hvad anledning som helst. Jag tror, att vi böra vara försigtige i våra yttranden, i synnerhet i ett ögonblick då Europas Magter äro uppmärksamma på oss, så att vi ej kasta minsta grand af tvåtydighet på våra inre förhållanden.

Åtskillige yttrade härtill deras bifall.

Friherre *Boije*, *Ludvig*: Uppkallad af min rättskänsla, hemställer jag, om icke två Talare här gjort den tredje orätt. Jag tror icke att Herr Cederschjölds afsigt varit att förnärma Grefve Mörner; men min rättskänsla kan icke heller gilla det klander Herr Cederschjöld framställt emot det militaira hvärf, som var af Grefve Mörner utfördt. Jag lemnar derhän den enskilta kännedom Herr Cederschjöld kan äga om Bonde-upploppet vid Klogerup; men till honom sjelf öfverlemnar jag om han också kan ansvara huru långt upploppet kunnat gå, i händelse det icke blifvit så tidigt och så alfvarsamt dämpadt. Grefve Mörner har för sin åtgärd dervid, såsom MilitaireBefälhafvare, i elfva år ägt sin Öfverhets bifall och Allmänhetens aktning; och jag vet då icke heller hvarföre denna förtjenst skall i dag fördunklas. Jag har uppmärksamt åhördt Grefve Mörners yttrande; men ehuru jag anser Grefven hafva begått en irring deri, att han trott militairens jemna fördelning utgöra en säkerhet för lugnet i landet; en säkerhet, som jag anser ligga förnämligast i folkets egen moral och religiositet, samt i Lagarnes handhafvande; så har jag dock ingalunda förmärkt någon af-

sigt hos Grefve Mörner att kasta skugga på folket, eller förebrå detsamma någon särskild fallenhet till oro eller upplopp. Jag ville alltså återföra den vårda Talare, som synes hafva velat gifva Grefve Mörner en sådan afsigt, till ett billigt eftersinnande, om icke han sjelf deri begått ett misstag.

Herr *Lefrén:* Min mening har ej varit att Grefve Mörner velat kasta skugga på Svenska Folket. Jag har blott trott, att hvad han yttrat kunde så tydas, då det kom utom oss, då det framställes uti inländska eller utländska Tidningsblad. Jag har derigenom ej velat förolämpa och ej eller förolämpat Grefve Mörner; men som Representant har det varit min skyldighet, att i ögonblicket motsåga allt, som kunde kasta skugga på Svenska Folkets trofasthet emot sin Regering, emot sina Lagar; och det är i detta afseende som jag framställt mina tankar.

Herr Grefven och LandtMarskalken förklarade, det han ansåg den nu uppkomne discussionen hafva afvikit ifrån det egentliga ämnet, som vore föremål för Ridderskapets och Adelns pröfning, samt hemställde, om icke, då Hans Maj:t Konungen, hvars utmärkta erfarenhet och skicklighet, uti allt hvad till en armées både organisation och anförande hörer, blifvit af hela Europa ej mindre vitsordad, än beundrad, båst vore i tillfälle att bedöma det ifrågavarande ämnet, samt Herr Montgommerie, som väckt förevarande motion, icke begärt remiss deraf till något Utskott, och under discussionen

jemvål yttrat sig vara tillfredsställd genom de af Friherre Björnstjerna nu aflemnade upplysningar, Ridderskapet och Adeln behagade tillåta, att Herr Montgommeries motion finge helt och hållit förfalla.

Ropades starka *Ja*, jemte några *Nej*.

Justerades följande;

Utdrag af Protocollet hållet hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln vid Lagtima Riksdagen i Stockholm, förmiddagen den 24 Februarii 1823.

S. D. Beslöt Höglofliga Ridderskapet och Adeln, det skulle Expeditions-Utskottet underråttas derom, att till Ledamöter af Ridderskapet och Adeln uti det af Kongl. Maj:t i Nåder åskade Hemliga Utskott, blifvit utsedde:

N:o 118 Grefve von Essen, Hans Henric, En af Rikets Herrar,

N:o 205. Friherre Åkerhjelm af Margretuland, Gustaf Fredric, Öfverste, och

N:o 254 Friherre Lagerbjelke, Gustaf, f. d. StatsRåd.

Hvarjemte ExpeditionsUtskottet skulle anmodas att uppsåtta en underdånig skrifvelse till

Kongl. Maj:t, som borde innehålla namnen på samtelige Riks-Ståndens Ledamöter uti Hemliga Utskottet. Ut supra.

Höglofl. Ridderskapet och Adeln åtskilldes kl. tre qvart till 3 eftermiddagen.

In fidem Protocolli

O. J. Lagerheim.

Måndagen den 24 Februarii.

Plenum kl. 5 eftermiddagen.

Herr *Toll, Florus,* anförde skrifteligen:

(Se Bilagen N:o 1).

Lades på bordet.

Herr *Montgommerie, Gustaf,* upplåste följande:

(Se Bilagan N:o 2.)

Herr Montgommerie anhöll, att dess anförande måtte till vederbörligt Utskott remitteras.

Lades på bordet.

Föredrogs å nyo ExpeditionsUtskottets den 14 dennes afgifne, samt den 17 derpå följde eftermiddagen på bordet lagde Utlåtande öfver Ridderskapets och Adelns återremiss af Utskottets förslag, till underdåniga Lyckönsknings-Adresser i anledning af Hans Kongl. Höghet KronPrinsens förestående förmälning med Hennes Kongl. Höghet Prinsessan Josephina af Leuchtenberg och Eichstedt; och fann Ridderskapet och Adeln, att ExpeditionsUtskottets berörde Utlåtande endast borde läggas till handlingarne.

Vid förnyad föredragning af StatsUtskottets den 13 dennes afgifne, samt den 17 derpå följde eftermiddagen på bordet lagde Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga proposition till Riksens Ständer, om fortfarande af den utaf Kongl. Maj:t inrättade Provisoriska LåneStyrelsen på Öland; fann Ridderskapet och Adeln för godt, att, uppå derom af Herr Grefven och Landt-Marskalken gjord proposition, samma Utlåtande gilla.

Företogs till pröfning StatsUtskottets den 13 dennes meddeldte och den 17 derpå följde eftermiddagen på bordet lagde Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga remiss uppå de fleste LandtKammererares underdåniga ansökning om tillökning i expencer och skrifvare-lön.

Herr *Ehrenborg, Casper:* Jag vårderar så högt som någon den granlagenhet och sparsamhet, hvarmed StatsUtskottet tillstyrker nya eller förhöjda utgifter. Jag anser den lika behöflig som berömlig; och jag finner lika med StatsUtskottet det vara betänkligt, att partielt bifalla nya löne-förhöjningar, innan man kan utröna hvilka Tjenstemän äro deraf måst i behof och hvilka tillgångar, genom motsvarande besparingar dertill kunna utfinnas. Men min Embetsbefattning inom Skaraborgs Län har likväl satt mig i för nära relation med LandsKammererarnes, att jag ej skulle anse mig skyldig intyga, hvad StatsContoiret äfven lärer kunna vitsorda, att LandsKammererarnes indeldta löner, som i samma mån spannmålsvärdet fallit, blifvit nedsatta, nu mera icke stå i riktigt förhållande till dessa Embetsmåns trägna och ansvariga göromål. Jag vågar väl icke tillstyrka bifall å den af dem framstållda ansökningen om löntillökning i hela dess vidd; men jag tror mig med skäl kunna hemstålla, att en sådan löne-tillökning må berörde Tjenstemän tillgodokomma på det sätt, att de finge åtnjuta någon lämplig procent, t. ex. två per-mille af all den uppbörd hvarföre sådan provision icke redan är stadgad;

hvilken procent likvål ej borde få tillgodonjutas för andra uppbördsår än de, då uppbörden utan rest af proprie-balance ingår till StatsVerket, och hvarigenom LandsKammererarne åfven skulle blifva uppmuntrade, att vaka deröfver, att denna uppbörd i råttan tid StatsVerket tillhandahölles. För öfrigt, och då StatsUtskottet råttvisligen tillstyrkt att ett forderligt qvantum ved må anslås för LandsContoirens behof, vill jag blott anmärka, att billigheten synes fordra, det ett dylikt anslag åfven komme Lands-Canzlierne tillgodo.

Friherre *Lövenskjöld, Salomon*: Jag får vördsamt hemställa, om ej frågan rörande Lands-Kammererarnes lönevilkor kunde få hvila intill dess förslaget om en förbättrad organisation af Rikets StyrelseVerk i allmänhet förekommer till pröfning, i sammanhang hvarmed åfven lönregleringen torde böra komma i öfvervägande. Jag tror att man såmedelst skulle undgå att binda händerne på sig.

Friherre *Boije, Ludvig*: Jag ville härvid göra tvenne anmärkningar. Den ena, att jag väl icke känner huru långt förändringsbegäret kan gå hos den Comitté, som har att föreslå en ny organisering af Embetsverken; men jag skulle dock tro, att LandsKammererarefjensterne ändå bibibehållas, emedan jag icke inser möjligheten att dem umbära. Den andra, att om då Comittéens förslag skall af Ståndenna pröfvas, det skulle visa sig, att Svenska Folket dock ännu har någon kärlek qvar för sina gam-

la former; och alla de förändringar alltså icke skulle bifallas, hvarmed allt skall omstöpas; så skulle den hvila, som Herr Friherre Lövenskjöld föreslår åt nu förevarande motion, dels förefalla öfverflödig, dels kunna blifva ganska långvarig: och jag begår alltså återremiss.

Friherre *Hjerta, Fredric*: Här äro trenne anmärkningar i anledning af Betänkandet gjorde: af Herr Ehrenborg, Friherre Lövenskjöld samt Friherre Boije, och jag förenar mig med den sistnämnde. Hvad StatsUtskottet i berörde Betänkande yttrat, är endast grundadt på samtlige LandsKammererarnes underdåniga ansökning om löntillökning i allmänhet, utan afseende på de skäl, som kunde enskilt till förmon för en eller flere af dem vara talande. Jag vet att det är ganska stor skiljaktighet emellan dessa Tjenstemäns lönevilkor. De uti Stockholms och Linköpings Län hafva kanhända dubbelt så mycket som i flere andra Län. Nu är frågan om lönefördbättringen generel, och det är derföre StatsUtskottet afstyrkt den; men jag ser ingalunda något hinder, att framdeles väcka en särskild motion om lönetillökning för de LandsKammererare, som deraf kunna vara i behof.

Friherre *Cederström, Jacob*: I hufvudsaken instämmer jag med Herr Ehrenborg; men i afseende på StatsUtskottets Betänkande, ber jag att få göra några anmärkningar. Att LandsKammererarnes lönevilkor äro ganska olika, lärer nogsamt vara bekant. Lönetillökning är

således nödvåndig för en del, men öfverflödig för andra; och skall någon reglering hårutinnan åga rum, år det gifvet, att dervid bör noga afses befattningens trågenhet och förhållandet emellan göromålens mångd. Man har tillstyrkt för LandsContoiren anslag af ved från Kronans parker. I anledning häraf bör jag ej lemna obemåldt, att det finnas Lån, der icke några sådane parker existera. Det år derföre nödvåndigt att nämnde anslag anvisas å Kronans rånteved, ty annars blir bifallet dertill en död bokstaf. I öfrigt inståmmer jag med Hr Ehrenborg i framstållningen, att så vål LandsContoiren som Canzlierne och LandtRånterierne måtte af Staten förses med ved, men som denne fråga egentligen ej hörer till det förevarande, så lårer den ej nu kunna upptagas.

Grefve *De la Gardie*, *Jacob*: Då flera anmärkningar blifvit emot Stats-Utskottets Betänkande framställde, så öfverlemnar jag till Herr Grefven och LandtMarskalken samt Höglofliga Ridderskapet och Adeln om Betänkandet kan utan återremiss genast bifallas och anhåller således att proposition om återremiss må göras.

Friherre *Hjerta*: Om pluraliteten skulle anse återremiss af Betänkandet böra äga rum, har jag visserligen ej något att deremot invända; men det tyckes mig dock som detsamma, i dess närvarande skick, kunde bifallas.

Friherre *Anckarsvård*, *Carl Hindric*: Af alla de anmärkningar, som emot Betänkandet

blifvit gjorde, har jag ej funnit någon af den beskaffenhet att den synes mig påkalla en omarbetning af målet. I öfrigt förenar jag mig med Friherre Lövenskjöld i den begäran, att frågan må hvila intill dess den kan, i ett sammanhang med förslaget till den nya organisationen af Styrelse-Verken i allmänhet, förekomma.

Friherre *Cederström*: Otvifvelagtigt tillhörer det Höglofliga Ridderskapet och Adeln, att bedöma om de nu gjorde anmärkningarne påkalla återremiss af Betänkandet. Sådant är fullkomligt öfverensstämmande med formen. Men hvad beträffar den sist talande värde Ledamotens yttrande, att målet ej fordrar någon omarbetning, vill jag endast anmärka, att om som jag tagit mig friheten föreslå, fråga blifver att för Lands-Contoirens vedbehof anvisa *Kronans ränteved*, i stället för *Kronoparker*, som orden i Betänkandet nu lyda, sådant nödvändigt måste föranleda till ett annat utlåtande från Utskottet och ett förändradt förordnande af Riksens Ständer.

Grefve *De la Gardie*: Såsom jag fattat de vid Stats-Utskottets förevarande betänkande gjorda anmärkningar, innehålla de förslag, till några, ehuru obetydliga ändringar i betänkandet; och jag hade trott detsamma ej kunna med dessa ändringar antagas, förrän efter föregången återremiss. En sådan är åtminstone, enligt min tanka, enligast med formen.

Herr Grefven och LandtMarskalken föreslog,

att då Friherrarne Löwenskjöld och Anckarsvärd begärt att med pröfningen af förevarande ämne måtte anstå intill dess frågan om en förbättrad organisation af Rikets Styrelse-Verk i allmänhet förekomme, Stats-Utskottets Betänkande kunde tills vidare få hvila på bordet.

Bifölls.

Föredrogs å nyo Stats-Utskottets den 13 dennes meddeldte och den 17 derpå följde eftermiddagen på bordet lagde Betänkande, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition angående inrättande af ett nytt Fögderi i Wermlands Län.

Herr *af Wingård, Johan:* anförde skrifteligen:

(Se Bilagan N:o 3).

Grefve *von Rosen, Axel:* Då jag under loppet af 3:ne år haft den lyckan, att dels såsom tillförordnad dels i egenskap af ordinarie Landshöfding förestå Läns-Styrelsen i Wermland, så anser jag det vara min pligt, att i allo conformera mig med Herr af Wingård i frågan om behöfligheten af det nya Fögderiet inom detta Län. Min öfvertygelse var enahanda, då jag förvaltade det Embete, Herr af Wingård nu innehar, och jag är förvissad, att den äskade förändringen af Länets indelning är

destomera af behofvet påkallad nu, sedan folkmängden inom detsamma så betydligen ökats.

Herr Grefven och LandtMarskalken frågade om Ridderskapet och Adeln ansåg de vid Stats-Utskottets betänkande gjorde anmärkningar hindra detsammas antagande samt på sådan grund behagade betänkandet, jemte anmärkningarne till Utskottet återförvisa.

Ropades *Ja!*

Föredrogs å nyo och gillades Stats-Utskottets den 13 dennes afgifne samt den 17 derpå följde eftermiddagen på bordet lagde utlåtande angående trycknings-kostnaden för Ridderskapets och Adelns samt Preste-Ståndets Protocoll vid innevarande äfvensom utdelning af sistnämnde Stånds Protocoll vid sistförflutne Riksdag.

Föredrogs å nyo Friherre Palmstjernas, Carl Otto, den 17 dennes förmiddagen på bordet lagde Memorial om ett förbättradt Skoleväsende i Lands-Församlingarne till barns fullständiga och tidiga undervisande uti läsa, skrifva och räkna.

Herr *Riben, Carl Wilhelm*, uppläste följande:

(Se Bilagan N:o 4).

Herr *Tham*, *Wolrath*: Lika med Herr Riben tror jag att Presterskapet, genom det myckna deltagande dem i sednare tider blifvit ålagdt i Civila Embetsmanna-göromål, äro ofta hindrade från utöfvandet af deras egenteliga Presterliga kall, serdeles hvad barna-undervisningen angår, hvaruti Presterne också nu för tiden på många ställen föga nog deltaga, om husförhören afräknas, förrän ungdomen nått de år då den skall begå den Heliga Nattvarden. Förut sker barns undervisande mångenstädes endast af mer och mindre kunniga föräldrar och understundom af kringvandrande barnalärare; den undervisning som uti de fordna landtskolorna blifvit ungdomen meddelad, har ofta börjat vid den ålder deras arbets-år inträffar och deras arbetsskicklighet skall utvecklas samt har genom methodens långsamhet hindrat dem uppöfva sina arbetskrafter, och i de fall, då skrifva och räkna kommit i fråga, ofta gjordt dem främmande för deras egenteliga yrke, utan att bibringa dem kunskaper som i annan väg kunnat göra dem till gagneliga medborgare. De Bell- och Lancasterska Skolorna, hvaraf redan några genom privatas frikostighet blifvit införda i Skaraborgs Län, lofva genom deras förträffeliga inrättning att det goda ändamålet skall kunna vinnas, nemligen att bibringa allmogens barn en sann upplysning, utan att borttaga tiden för eller afvänja dem från deras egenteliga yrke; barnen kunna i dessa skolor tidigt emottagas, skrifva och räkna samt in- och utan-läsning medhinnas innan de år inträffa, då de böra alfvarsamt inöfvas till arbete,

och genom denna förberedelse Presternas möda mycket underlättas, vid den undervisning som åligger dem, att ungdomen meddela; hvarje vän af en med arbetsflit förenlig upplysning, bör derföre önska, att Riksens Ständer må utfinna medel, till sådana Skolors allmänna införande.

Herr *Hammarsköld, Lorenzo:* Jag har begärt ordet, endast för att få förena mig till alla delar uti hvad Herr Riben öfver uppfostran och undervisning yttrat. Hans reflexioner öfver detta ämne äro lika sanna som djuptänkta. Hvar och en som följt undervisningens historia skall säkerligen medgifva, att ifrån den stund man ville göra undervisningen till uppfostran, daterar sig hela Skoleväsendets förfall.

Såsom Herr Riben anser äfven jag, att undervisaren blott bör gifva den blifvande mannen medel att bereda sin egen uppfostran; men uppfostra bör han sig sjelf i conflict med verlden. Uppfostran bör vara grundad på ett religieust sinne, på en patriotisk sinnesstämning på kännedomen om Fäderneslandets bruk och egenheter. Så länge Nationen vill bestå med egen inviduell caracter, så måste den allt mer och mer utveckla sin egen nationalitet, så är det hufvudsakligen nödigt, att den bör följa ett densamma egel undervisningssätt; och jag anser derföre betänkligt, att, utan mogen pröfning, derutinnan söka tillvägabringa några förändringar efter utifrån lånade methode.

Herr

Herr *Riben*: Jag instämmer med Herr Tham i den öfvertygelse, att den upplysning som bibringas Allmogens barn, bör vara af egenskap att icke afvänja dem från dess egentelige yrke. Jag vördar och värderar den ädla frikostighet som på vissa orter lättat införande af de Bell- och Lancasterska Skolorna. Jag tror att dessa Skolors inflytande på den allmänna bildningen är oberäkneligt; men jag lemnar derhän, om de med fördel kunna antagas öfver allt; helst som sådant utan betydliga Statsbidrag förmodeligen icke blifver möjligt.

Grefve *von Schwerin, Fredric Bogislaus*: Jag föreställer mig att folk-undervisningens tillstånd kan vara mycket olika i ett så vidsträckt land som Sverige. Jag skulle tro att detta tillstånd i allmänhet vore sämre inom tätt bebodda landskaper; bättre der folket bor mindre tätt tillsammans; att det i allmänhet vore sämre i stora Städer och bättre i de mindre städer; innan Bell-Lancasterska undervisnings-methoden var uppfunnen, fanns det kanske ingen ort i Europa der folk-undervisningens tillstånd var så beklagansvärdt som i det folkrika London.

Jag har i några och trettio år lefvat på landet och bland folket; jag är Prest och jag har funnit tillfredsställelse i utöfningen af mitt kall. Jag känner förhållandet icke blott inom den trakt der jag bor, utan inom hela Länet; jag har för 2:ne år sedan genomrest Rikets Norra

Provinser och mest vistats bland allmogen. Jag har öfverallt funnit förhållanden, som intyga en hög grad af verkelig bildning och inom den Provins som jag bebor har jag sett huru den utvecklat sig.

När jag var ung, såg ock jag brister öfverallt, och trodde mig veta medlen till deras afhjelpande. Jag fann snart mitt misstag. Förgäfves väntar man hjelp af konstiga anstalter, eller att fremmande personer skola kunna fylla bristen, om så olyckeligt vore att modern upphört att vara moder, och fadern ej mera vill vara fader. Det är ej genom den directa undervisningen som Presten uträttar mäst till barnens bildning; det sker derigenom att han leder mödrarne att täfla med hvarandra och dertill eger han medlet i sin hand genom ett klokt begagnande af husförhörs-inrättningen. Jag tror ej att någon Styrelsens åtgärd behöfs för att bibehålla de lägre folkklasserna på den punkt af bildning, som de redan uppnått.

Jag känner de idéer som ligga till grund för Bell- och Lancasterska undervisnings-methoderne. Jag hoppas att de skola blifva i hög grad välgörande för menniskoslägtet. Men jag tror att man ej bör öfverila sig med methodens införande. Den förutsätter lärare som blott uppfattat idéen och läroböcker författade i enlighet dermed. Jag skulle tro, att den ännu blott bör inom större kretsar begagnas och att genom dess införande i allt för små kretsar, om ej dess större varsamhet iagttages,

sjelfva idéen lätt skulle kunna discrediteras. Än en gång måste jag nämna, att jag i de Norra provincerna fann bland allmogen en utmärkt bildning, änskönt att landet är glest bebodt och att Presterskapet omöjligen kan hinna öfverallt sträcka sin omsorg. I en Constitutionel stat kan all förädling tryggt öfverlemnas åt den enskilta välviljan. Den ena bildar den andra. Ådagalägga de högre Classerna de känslor som lifva dem, så behöfs inom en hel provins icke mera än 2 till 3 possessionaters exempel, för att verka ett allmänt antagande af hvad som är allmänt nyttigt.

Jag har hört någon farhåga yttras för en alltför stor bildning hos allmogen. Jag bekänner att jag finner denna farhåga stå i strid med den frihet som man yrkar för näringarne och för handel; bör ej folket lika fritt få tillgodonjuta rättigheten att utveckla sina förstånds-anlag och förkofra sig i insigt? Hvad den erfarenhet beträffar, som man tror sig äga att bonden nästan sent förvärfvar bildning med sitt kall och blir sämre arbetare, så inträffar den inre industrien, — han har nog det som vänjer honom till arbete.

Jag har hört klagas deröfver att Presterne i senare tider blifvit för mycket indragne i verldsliga befattningar, hvarigenom de hindras ifrån att vårda folkets religieusa bildning. Min tanka är att befattningarnas samvetsgranna utförande icke beror af deras större eller mindre antal. Det beror af den inviduella förmå-

gan och framför allt af viljan. Men när det är Presten tillåtit att anse sig såsom en medlem af Samhället, när han får vara medborgare och till och med i egenskap af Riksdagsman får yttra sig öfver Statens angelägenheter; så må det också vara honom tillåtit att sträfva derhän, att han, så i det ena som i det andra må föregå dem med efterdöme, hvilkas själavård är honom anförtrodd.

Herr *von Hartmansdorff, August*: Om jag ej misstager mig äro här tvenne frågor sammanblandade. Den första är den af Friherre Palmstjerna väckta motionen, att de, på ett eller annat sätt för Ecclesiastique-Verket i allmänhet anslagne medel måtte, till vinnande af ett förbättradt Skole-väsende, varda syftesenligare och jemnare fördeldte, än de nu äro. Detta synes vara lika rigtigt till sin grundsatts, som förenligt med Läro-Statens privilegier. Den andra frågan, som Herr Riben framställt, innefattar förslag att Presterne må befrias från de verldsliga eller police-befattningar, som dem nu i Församlingarne åligga. Denna sednare fråga är till beskaffenheten skiljd från den föregående; och erkännande rigtigheten af båda, anser jag dem böra i behandlingen åtskiljas. Vi veta, att Kongl. Maj:t låtit uppgöra förslag till en ny organisation af den civila Styrelsen i allmänhet, och vi hafva i dag hört åtskilligt talas rörande en förbättrad sammansättning af Militaire-Staten. Den enda gren af Statsförvaltningen, som ej i detta hänseende vunnit lika uppmärksamhet är Ecclesiastique-Verket. Då

alla öfrige förvaltningsdelar varit eller äro i fråga att till deras sammansättning granskas och ordnas, så tror jag att det icke heller vore utur vägen att tillse huru organisationen af Ecclesiastique-Verket, är beskaffad; samt om icke det, som ej egentligen hörer dit, må kunna derifrån afskiljas. Betydliga medel, måhända jemförelsevis större än i något annat land, äro i Sverige anslagne till Lärostaten; och de skulle visserligen vara tillräckliga om Prästerne fingo odeladt egna sin tid åt sitt egentliga kall. Men utvecklingen af denna fråga skulle leda mig från målet för denna öfverläggning, och jag utbeder mig derföre, på det jag icke nu må uppehålla Höglofl. Ridderskapet och Adeln, att framdeles få väcka motion om vidtagandet af åtgärder, ländande till en förbättrad organisation af lärostaten.

Herr *Ehrenborg, Casper*: Med flere vårda talare, som redan yttrat sig, instämmer jag fullkomligen deruti, att det slags uppfostran som åsyftar sedligheten, bör utgå från religiösa åsigter, grundläggas af föräldrars omvårdnad och efterdöme, och under Prästerskapets nitiska ledning och handläggning fullföljas. Men det är ej egentligen om den moraliska bildningen som Friherre Palmstjerna yttrat sig, utan fast mera om sådana kunskaper, som ingen bör sakna, nemligen konsten att skrifva och räkna m. m. och detta tror jag ingalunda, såsom Herr Hammarskjöld sagt, kunna läras uti conflict med verlden, utan practisk undervisning. Frågan blifver då, om ock, huru denna undervisning

bör och kan tillvägabringas. Jag säger om den bör, ty jag vet, att mången anser nyttigast att menige mans intellectuella bildning icke må för mycket befordras; men för min del anser jag det ej likgiltigt, om Allmogen i detta fall blir qvarstående på den nu varande punkten af en half, eller blott vissa af dess medlemmar bibragt upplysning, hvilken väl för närvarande torde vara skadlig, såsom all slags halfhet och alla slags monopolier äro det, men från hvilken återgången till den patriarchaliska enfalden, om den och i öfrigt passade för nuvarande tiders utvecklade förhållanden och samhällsskick, icke låter sig göra, och emot hvilken således ej finnes annan bot, än att befordra dess framskridande till fullständighet, nemligen i vissa, för menigheten behöfliga, allmänna medborgerliga kunskaper. Det vore väl ock i högsta måtto illiberalt, att, i ett land, der det fordras, att vissa afhandlingar skola skriftligen uppråttas, för att vara giltige, icke skulle af Staten vidtagas åtgärder, hvarigenom kunskapen att skrifva och läsa skrifvet, kunde det uppväxande slägtet meddelas. Med Herr Riben kan jag ej heller dela den tanken, att uppfyllandet af denna skyldighet skulle fordra så stora omkostnader. Om Kongl. Maj:t i Nåder tåcktes anmana vederbörande Consistorier, att tillse, att å de ställen, der något anslag för läroverk eller annan tillgång funnes, vexelundervisning, efter Bell-Lancasterska methoden blefve införd, skulle densamma väsendtligen befrämjas, och jag vågar dervid föreslå om icke, såsom nu uti Skaraborgs Län, der denna undervisningsmethod

flerestådes blifvit antagen, det sått kunde, hvad vidstråcktare Socknar betråffar, vara måst anvåndbart, att nemligen läraren den ena hålften af året vistades på det stålle, der han är stationerad, samt vid undervisningen för de elever som hade tillfålle der uppehålla eller infinna sig, tillåmpade denna undervisningsmethod i hela sin vidd, men den öfriga delen af året vore ambulatorisk, inom de aflågsnare delarne af Socknen och derunder nyttjade så mycket af den Bell-Lancasterska methoden som localomståndigheterne och Elevernes antal medgåfve.

I öfrigt år jag förvissad, att om Rikets Ståndet tåcktes antaga hvad jag i afseende på den så kallade treskillingsafgiften tagit mig friheten föreslå, och om denna afgift hådanefter såsom hittills kommer att disponeras ensamt för det Lån der den utgår, öfverskotten å denna afgift småningom skola bilda en fond, som, i förening med de redan tillgånglige anslag och deribland flere patriotiska måns bidrag skall blifva tillråcklig, att betåcka kostnaderne för befordrandet af ifrågavarande vigtiga ådamål.

Grefve *De la Gardie*, *Jacob*: Då Herr Ehrenborg genom sitt yttrande hufvudsakligen förekommit mig, anhåller jag endast få tillågga, det jag helt och hållet inståmmer med den vårde talaren, som nyss yrkade på nödvåndigheten, att tidigare, än som nu år vanligt, dana barnen till låsning. Deremot år jag af alldeles stridig tanka med Herr Riben, i frågan om att så betydliga anslag skulle för Vexel-undervisningens

befrämjande vara af nöden. De af Grefve Posse i Östergöthland, Friherrarne Wrangel och Sture i Halland och Vestergöthland inrättade Vexelundervisnings-skolor, den i Alingsås Stad, de i flere landsorter påbegyndta och de 14 dylika Skolor, som inom kort tid i Stockholm uppstått, tyckas tillräckligt bevisa, att det blott fordras ensild omtanka, för att främja inrättandet af dessa Skolor, hvilka hittills, mig vetterligen, icke af Staten njutit något bidrag.

Herr *Tham*: Jag anser mig skyldig upplysa tvenne anmärkningar som uti Herr Grefve von Schwerins yttrande tyckts vara riktade emot hvad jag förut i denna fråga yttrat.

Herr Grefven synes frukta att Lancasterska Skolorna skola med mindre välbehag emottagas på landet och der falla i misscredit. Egen erfarenhet af tillståndet vid tvenne sådana i Skaraborgs Län, försäkrar mig om motsatsen; vid hvardera af dessa undervisas omkring 70 barn, dessas glädje, täflan och goda skick är synbar, och Allmogen börjar finna Skolorna så nyttiga, att flera barn snart ditsändas än rum tillåter emottaga.

I Undenäs församling, der jag bor, hoppas jag snart få se en dylik Skola införd, hvartill en af Församlingens Ledamöter Herr Professor Norder frikostigt bidrager; undervisningsmethoden skall der blifva inrättad efter de grunder Herr Ehrenborg anfört, och menniskovännen troligen om några år se denna vidsträckta För-

samlings talrika ungdom erhålla en till dygd och sedlighet ledande undervisning, den Prästerskapet med bästa vilja omöjligen medhinner att behörigen vårda.

Herr Grefve von Schverin har, om jag ej bedragit mig, så tyckts förstå mitt yttrande, att jag skulle neka den frihet för en tilltagande upplysnings vinnande hos Allmogen, jag förut på detta rum yrkat i handel och näringar; må hända jag uttryckt mig otydligt, men sådan hvarken är eller kan min tanka vara; jag har sagt att Lancasterska undervisningen medför den nytta, att räkna och skrifva kan läras i de spådare år då arbete ej kommer i fråga, att ynglingaåren, då arbete bör läras och öfvas, derigenom mindre behöfva användas till inhämtande af de för Allmogen nödiga kunskaper, och att lärandet af skrifva och räkna börjat vid tilltagande år, hindrar arbetstillfället, och efter verklig erfarenhet mer än en gång förvandlat den som kunnat bli en duglig Bonde, till en oduglig så kallad Herre; hvilket efter min tanka blir ett nytt bevis för Vexelundervisningens förträfflighet, hälst den bidrager att förena arbetshåg med upplysning.

Herr *Hammarskjöld*: Jag skulle alldeles förlorat medvetandet om min egen tanke, i fall jag kunde medgifva den värde talaren, att jag sagt, att den blifvande mannen bör uppfostras till färdighet att läsa och skrifva, genom konflict med verlden. Efter min logica må uppfostran och undervisning icke förvexlas. Man un-

dervisas till att låsa och skrifva, men man uppfostras ej dertill, utan till caracter och lynne. Till uppfostran är således undervisning blott ett beredelsemedel och hvad denna angår, tror jag med Grefve von Schverin, att den gör sig bäst om Staten sig ej dermed befattar. Sverige har af alla Europas länder haft det ringaste antal undervisningsanstalter, för det egentliga folket, och dock har det, sedan långre tid tillbaka haft den kunnigaste Allmoge, emedan undervisningen, under Prestens vård, varit ansedd som en religieus pligt. Och dessutom då Svenska Bonden deltagit och skall deltaga i rådslagen om Fäderneslandets angelägenheter, har han derigenom en ännu starkare sporre att söka skaffa sig erforderlig skicklighet till detta höga och ädla kall.

Herr Grefven och Landt-Marskalken föreslog, att så väl Friherre Palmstjernas ofvannämnde Memorial, som alla de, af åtskillige Ledamöter i anledning deraf nu afgifne yttranden, måtte till Allmänna Besvärs- och Oeconomie-Utskottet remitteras.

Bifölls.

Föredrogos å nyo och remitterades till

Stats-Utskottet:

1) Kongl. Maj:ts den 18 dennes på bordet lagde Nådiga Propositioner till Riksens Stånder;

a) Om fortfarande af det ConvoyCommissariatet beviljade creditif; samt

b) Angående Recognitionsskogarne.

2) Grefve Hårds, Carl Gustaf, den 21 dennes på bordet lagde 3 motioner:

a) Om Allmänna MagazinsDirectionen;

b) Om besparingar i afseende på Statsbidrag; samt

c) Angående medel att åstadkomma minskning af Bevillningen.

Stats- och Banco-Utskotten:

Kongl. Maj:ts den 21 dennes på bordet lagde Nådiga skrifvelse till Riksens Stånder angående de af en i Nåder tillförordnad Comittées utarbetade underdåniga Betänkanden om reglering af Rikets penningeverk m. m.

Banco-Utskottet:

Grefve Hårds, Carl Gustaf, d. 21 dennes på bordet lagde Memorial, angående förändring i afseende på Bankens utlåningar.

Stats- och BevillningsUtskotten:

Kongl. Maj:ts den 18 dennes förmiddagen på bordet lagde Nådiga skrifvelse till Riksens

Ständer, angående föreslaget upphörande af extra Grufvehjelpen.

Stats- och Lag-Utskotten:

Grefve Hårds, Carl Gustaf, den 21 dennes på bordet lagde Memorial om nedsättning till 5 procent af räntan för fastighetslån utur alla publika cassor.

Bevillnings-Utskottet:

1) Herr Heijkenskjölds, Carl Vilhelm, den 17 dennes förmiddagen på bordet lagde Memorial om nedsättning af den nuvarande Smidesbevillningen.

2) Grefve Hårds, Carl Gustaf, den 21 dennes på bordet lagde tvenne Memorial:

a) Rörande direct beskattning af penningeförmögenhet; samt

b) Om medel till beredande af jemlikhet i beskattningen.

Lag-Utskottet:

1) Herr Peresvetoff Moraths, Anders Vilhelm, den 17 dennes förmiddagen på bordet lagde Memorial, om upphäfvande af stadgandet i 17 Cap. 8 §. HandelsBalken och dermed gemenskap ägande föreskrifter, rörande förmonsrätt i fast egendom för barnaarf m. m. samt

inrättande af Förmyndare-Kammare i Rikets alla Län.

2) Grefve Gyllenborgs, Johan Henning, d. 21 dennes på bordet lagde Memorial om skyldighet för Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att till Justitiæ-Canzleren och till Justitiæ-Ombudsmannen hvarje månad insända ett exemplar af alla Kungörelser, som röra allmänna och enskildtas rättigheter och skyldigheter.

3) Grefve Hårds, Carl Gustaf, den 21 dennes på bordet lagde fyra Memorial:

a) Rörande Concursmassors skyndsamma realiserande samt UtsökningsFörfattningarnes förbättring och strängare efterlefnad;

b) Om inskränkning af förmonsrätt för ränta å intecknade capitaler;

c) Om vissa föreskrifter vid Utmåtnings-Auctioner å så väl fast som lös egendom;

d) Angående verkställighet af Bysättnings-Utslag.

Lag- samt Allmänna Besvärs- och Oeconomie-Utskotten:

1) Kongl. Maj:ts den 21 dennes på bordet lagde Nådiga skrifvelse till Riksens Ständer angående frågan om Näringsfriheten.

2) Grefve Hårds, Carl Gustaf, den 21 den-

nes på bordet lagde Memorial, rörande allmän näringsfrihet.

Allmänna Besvärs- och Oeconomie-Utskottet:

1) Kongl. Maj:ts den 18 dennes förmiddagen på bordet lagde Nådiga proposition till Riksens Ständer angående behofvet af en fond till understöd för Jordbrukare, som genom frost och hagelskurar förlora växande gröda.

2) Grefve Hårds, Carl Gustaf, den 21 dennes på bordet lagde Memorial, om upphåfvande af KronoBrännerierne.

Å nyo föredrogs Herr von Heijnes, Georg, den 17 dennes förmiddagen på bordet lagde Memorial, om jemkning i Extra Roteringen.

Herr *Quiding*, *Bernhard Christopher*, hade inlemnat ett Memorial, hvilket upplästes, så lydande:

(Se Bilagan N:o 5.)

Herr Grefven och Landt-Marskalken föreslog, att så väl Herr von Heijnes ofvannämnde Memorial, som Herr Quidings, i anledning deraf, afgifne yttranden, måtte till Allmänna

Besvårs- och Oeconomie-Utskottet remitteras; hvilket bifölls.

Föredrogs å nyo Herr Gripensvärds, Fredric Adolph, den 17 dennes förmiddagen på bordet lagde Memorial, om rättighet för TidningsRedacteurer, att i RiddarhusCanzliet hafva tillgång till Ridderskapets och Adelns justerade otryckta Protocoller, jemte undertecknad RiddarhusSecreterares i anledning deraf samma dag afgifne yttrande.

Friherre *Cederström, Jacob*, ansåg lämpeligt, att Ridderskapet och Adeln öfver Herr Gripensvärds berörde Memorial jemte undertecknad RiddarhusSecreterares yttrande inhemtade Riddarhus-Utskottets Utlåtande, hvilket, uppå af Herr Grefvens och LandtMarskalken gjord proposition, af Ridderskapet och Adeln bifölls.

Föredrogs å nyo Friherre Anckarsvärds, Carl Henric, den 17 dennes förmiddagen på bordet lagde Memorial, innefattande anmärkningar vid Riksens Ständers Revisorers sistlidne år afgifne Berättelse angående Allmänna Magazins-Inrättningens räkenskaper och förvaltning.

Friherre *af Nordin, Carl Johan*, anförde skrifteligen:

(Se Bilagan N:o 6.)

Friherre *Anckarsvärd, Carl Henric*: Då Friherre af Nordins svar på mina anmärkningar vid Riksens Stånders Revisorers ifrågavarande Berättelse kommer att af StatsUtskottet bedömas, är det öfverflödigt att vid detta tillfälle upptaga Ridderskapets och Adelns tid med en vederlåggning eller ett försvar utaf de åsigter, som föranledt dessa anmärkningar. Min öfvertygelse är att Revisorernes Berättelser böra fästa allmänna uppmärksamheten; och då jag sett dem flera Riksdagar lemnas utan ringaste granskning, har jag ansett mig pligtig, att anföra hvad jag i detta hänseende funnit mest anmärkningsvärdt, under hopp att mitt exempel en annan gång kan framkalla mera sakkunniges framställningar.

Hvad den sista af Friherren besvarade anmärkningen beträffar, har den af mig blifvit gjord derföre, att jag icke kunnat föreställa mig annat, än det en egendom, som, efter slutadt köp, längre tid tillhördt Kronan, borde på något ställe finnas såsom dess tillhörighet antecknad; och att, då detta likväl icke skedt, sådant borde af Revisorerne anmärkas. Utaf Friherre af Nordins förklaring finner jag nu skälet till Revisorernes tystnad i denna omständighet; men då man ej känner upprinnelsen af den så kallade Rubelfonden, och för första gången hör, att den skall vara en Hans Maj:ts Konungens Enskilta tillhörighet, så torde det böra uppdragas åt Stats-Utskottet, att härutinnan till Riksens

Ständer

Ständer inkomna med upplysning om förhållandet.

Till mina förut gjorda anmärkningar, anhåller jag att ytterligare få lägga en ny. Jag har nemligen i Allmänna MagazinsDirectionens egen Berättelse funnit, att 65,000 tunnor spannemål, mera än som åtgått, blifvit af Herrar Landshöfdingar från Magazins-Inrättningen requirerade. Då Directionen sjelf tillkännagifvit, att den saknar all instruction, lårer den stå under Regeringens omedelbara styrelse; och man borde fästa StatsUtskottets uppmärksamhet på nödvändigheten att undersöka, huruvida en så stor Stats-requisition kunnat ansvarslöst göras, allramest då en så ögonskenlig förlust derigenom tillskyndas det allmänna. I sammanhang härmed torde äfven genom Stats-Utskottets åtgård kunna erhållas en tahleau öfver de spannemåls-bitråden, som de sednare åren från MagazinsInrättningen utgått. Man har hört sägas, att de ej alltid blifvit lemnade åt dem som varit i behof af undsättning, utan understundom åt större producenter och possessionater. Det vore artigt att veta, om dessa låntagare i stort fått begagna samma återbetalnings vilkor, som blifvit förunnade de nödställde jordbrukarne, i hvilket fall messuren visserligen vore högst anmärkningsvärd. Jag bekänner uppriktigt, att jag ej så noga vet, om hvad jag nu anfört, bör framställas i form af anmärkning emot Revisorernes Berättelse, eller såsom en önskan till StatsUt-

skottet att från detsamma erhålla ifrågavarande upplysningar. Det är mig ock fullkomligen likgiltigt, endast det åsyftade ändamålet vinnes.

Herr *af Uhr, Carl David*: Jemte det jag förenar mig med hvad Friherre af Nordin nu anförd, i anledning af Friherre Anckarsvärds gjorde anmärkningar, anhåller jag äfven att få tillägga några ord.

Jag begagnar detta tillfälle, att inför Höglofliga Ridderskapet och Adeln förklara min stora förbindelse för det förtroende jag haft, att under de trenne sistförflutne Revisionerne åren 1817, 1820 och 1822 å Ridderskapets och Adelns vägnar deltaga uti dessa vigtiga göromål.

Jag öfverensstämmer med Friherre Anckarsvärd till alla delar, i afseende å om vigten och nödvändigheten för Riksens Stånder och deras Ombud, att i vederbörlig ordning granska Statens inkomster, och tillse huru desse medel förvaltas, äfvensom att det är Revisorernes ovilkorliga pligt, att med yttersta noggrannhet uppfylla deras härmed förenade åligganden, samt att Riksens Stånder sjelfve med uppmärksamhet böra följa Revisorernes arbeten, för att tillse huruvida de motsvarat deras vigtiga förtroende. Men då Friherre Anckarsvärd tillika anförd det han trott sig finna en annan anda hafva varit rådande, hos 1822 års Revisorer, än den, som igenfinnes uti 1820 års Berättelse, måste jag i

denna omständighet yttra en motsätt öfvertygelse.

Jag vågar försäkra, att samma princip legat till grund för Revisorernes åtgärder vid bägge dessa förrättningar. De hafva genom Protocoller och andra Handlingar sökt förskaffa sig fullständiga upplysningar om alla de Verks närvarande tillstånd och förvaltning, som varit ställde under deras granskning och de hafva äfven på grund af en sådan kännedom, uti deras afgifne Berättelser redovisat förhållandet, så uti de mindre som vigtigare omständigheter, hvilka nu bero på Riksens Ständers eget bedömande och beslut.

Hvad Allmänna MagazinsDirectionen angår, förtjenar densamma utan all tvifvel särdeles uppmärksamhet. Denna Inrättning, försedd med så betydliga penninge-anslag, men utan bestämda föreskrifter för dess förvaltning, och med så stridige föremål för dess verksamhet, har ändtligen blifvit bragt i dess närvarande förlägenhet, hvilken af många förut varit förutsedde. Revisorerne hafva icke eller underlåtit att öppet meddela deras åsigter om orsakerna dertill; likväl och då Friherre Anckarsvärd funnit åtskillige härmed gemenskap ägande omständigheter mindre fullkomligt utredde, och derföre anhållit, att de af honom gjorde anmärkningar, till StatsUtskottet måtte remitteras, för att genom dess behandling närmare utredes, instämmer jag äfven i denna begäran; och sker sådant i den säkra förhoppning, att StatsUtskottet, som är i

tillfälle att granska Allmänna MagazinsDirections egna Protocoll, åfvensom de, hvilka blifvit förda under Revisions-förråttningen, och som legat till grund för Revisorernes nu ifrågavarande Berättelse, skall uti det Utlåtande, som Ridderskapet och Adeln ifrån detta Utskott åger att förvånta, afgifva sådane upplysningar, hvilka, som jag hoppas, blifva tillfredsställande för Friherre Anckarsvärds billiga fordringar, och som tillika göra rättvisa åt Revisorernes uti deras Berättelse om denna inråttning meddeldte framställningar.

Herr Grefven och LandtMarskalken hemställde, att så väl Friherre Anckarsvärds ofvannämnde Memorial, som de af åtskillige Ledamöter, i anledning deraf nu afgifne yttranden, måtte till Stats-Utskottet remitteras, hvilket bifölls.

Föredrogs å nyo Kongl. Maj:ts den 21 dennes på bordet lagde Nådiga skrifvelse till Riksens Ständer angående inråttningen af ett HandelsLåneContoir i Götheborg.

Herr *Hjärne*, *Carl Jacob*, hade inlemnat ett Memorial, som upplästes, så lydande:

(Se Bilagan N:o 7.)

Herr *Tham*, *Wolrath*: Om jag ej bedrager mig ingaf Herr Grefve von Rosen sin underdåniga ansökan om ett Handels Låne-Con-

toir i Götheborg i en tid, då Allmänna Opinionen ej tillät att omtala, mindre begära nya Discont-inrättningar i landsorterna. Säkerligen skulle Herr Grefven, som väl kände ej mindre Götheborgs förlägenhet, än äfven den, som genom dess tilltagande skulle drabba kringliggande Provincer eljest utsträckt sin underdåniga anhållan på ett sätt, som äfven gagnadt de sistnämnde. Då man nu tyckes inse det onda som är åstadkommit derigenom att all penningerörelse är sammandragen till Hufvudstaden, för hvars välmåga de södra Provincerna blefvo uppoffrade, så förmodar jag rätta tiden vara inne för den af Herr Hjerne väckta motion, af hvilkens bifallande, nödvändigheten och nyttan, så hoppas jag åtminstone, ej mer betviflas. Jag förenar mig derföre uti Herr Hjernes önskan, att en Banco-Discont inrättas i Götheborg på minst 2,000,000 Riksdaler Banco Creditiv; men tror att frågan härom, så väl som det reglementariska dervid, icke definitift kan förekomma utan i sammanhang med den stora Finance-frågan i anledning af det Finance-Comitéens project, som Hans Maj:t, Ständerna i Nåder tillställdt.

Grefve *Lövenhjelm*, *Carl Axel*: Den siste värde talaren har just förekommit mig, i hvad jag ämnat anföra. Med all rättvisa åt Grefve von Rosens omtanka för den Provins, hvars styrelse blifvit honom anförtrodd, kan man ej undgå att finna det förslaget ingriper i Finance-planen. Jag anser således för min del detsamma böra hvila, intill dess öfverläggning,

framdeles förekommer om Financerna i allmänhet.

Grefve *von Rosen*, *Axel*: Ehuru till någon del förekommen af Herr Tham i framställningen af hvad jag ämnat säga, måste jag dock för några ögonblick utbedja mig Höglofflige Ridderskapets och Adelns uppmärksamhet till den korrta deduction jag går att göra af grunderna till mitt underdåniga Memorial, som föranledt Kongl. Maj:ts Nådiga remiss i ämnet till Riksens Ständer, på det ej någon måtte tro att jag åsyftat att förskaffa handeln en fördel på de öfrige Näringarnes bekostnad.

Mitt omförmäldte underdåniga Memorial till Kongl. Maj:t skrefs år 1820, då handeln ensam med skäl kunde anses vara i aftynande tillstånd. Åkerbruket var det ännu icke då; ty dels var spannemålen icke i det vanvärde som nu, och dels hade Allmänna Magazins-Directionen ännu penningar, hvarmed den kunde göra uppköp af Spannemål. Penningar funnos den tiden ännu i omlopp och inbetalningarne till Filial-Disconterne gingo ej då så trögt som nu. Jag kunde då ej förutse, att åkerbruket egenteligen skulle påkalla någon framställning af mig hos Konungen, hvarföre jag inskränkte den blott till handeln, och Hans Maj:t täcktes med Dess vanliga omsorg för landets väl behjerta handelns belägenhet och till Riksens Ständer afgifva Nådig skrifvelse om ifrågavarande låne-anstalt. Jag ber Ridderskapet och Adeln nu härvid erindra sig, att sa-

ken ej endast gäller Götheborg serskilt utan 4 till 5 Provinser som i denna stad hafva en debouché för deras landtmanna-producter.

Jag har ansett mig pligtig att anföra detta, på det ej någon måtte ens tro mig capable, att göra en framställning till förmon för handeln, om derigenom någon olägenhet skulle beredas åkerbruket och öfrige näringarne. Jag anser dem böra gå i bredd med hvarandra; och en fördel, af endera vunnen på de andras bekostnad, vore säkert ingen vinst för det stora hela.

Hans Exellence Herr Grefve Mörner, Adolph Göran: Till hvad förut i ämnet blifvit anfördt, får jag blott tillägga, att ändamålet synes bäst vinnas, om Kongl. Maj:ts ifrågavarande Nådiga skrifvelse remitteras till de Utskott, som fått sig Finance-planens uppgörande uppdragit.

Herr Grefven och LandtMarskalken hemställde, att så väl Kongl. Maj:ts ifrågavarande Nådiga skrifvelse, som de af åtskillige Ledamöter, i anledning deraf, nu afgifne yttranden, måtte till Stats- och Banco-Utskotten remitteras; hvilket bifölls.

Föredrogs å nyo Herr von Beckers, Carl Johan, den 21 dennes på bordet lagde Memo-

rial om en förändrad organisation af Allmänna Magazins-Direction.

Herr *Adlercreutz*, *Gustaf*, hade inlemnat ett Memorial, hvilket upplästes, så lydande:

(Se Bilagan N:o 8.)

Herr *Cederschjöld*, *Pehr Gustaf*, anförde skrifteligen:

(Se Bilagan N:o 9.)

Herr *Tham*, *Wollrath:* Jag gör fullkomligen rättvisa åt den tekning, Herr von Becker gjort öfver den svåra belägenheten hos jordbrukaren i den trakt af Skaraborgs Län, Herr von Becker bebor, och tror fullkomligt att denna del af Provincen lidit mest af conjuncturen, serdeles som Wermland, genom ovanligt stora odlingar under sednare år, betydligt minskat behofvet af den spannemål, som fordom upphandlad i Lidköping, till nämde Provins transporterades; denna omständighet, stora banquerotter i Lidköping och Allmänna Magazins-Directionens misslyckade operationer, hafva jemte penninge-bristen satt jordbrukaren i största förlägenhet, då han antingen alldeles icke, eller ock endast till vanvärde, kan afyttra sina producter.

Jag rättvisar äfven likaledes det ädla ändamål Herr von Becker åsyftar med dess nu föreslagna nya Magazins-Inrättning, som under Rik-

sens Ständers Styrelse, skulle, till visst stadgadt minimi-pris, upphandla den spannemål, hvilken ej förmånligare kunde afyttras, emot assignationer, hvilka Herr von Becker föreslår borde få emottagas i Kronans uppbörd och såmedelst göras gällande uti allmänna rörelsen, till dess de, genom infallande större behof af spannemål, åter kunde indragas genom försäljning till stadgadt maximi-pris af den magazinerade säden; men då jag fruktar, att dessa till sådant ändamål inrättade nya Spannemåls-Magaziner, skola förfela deras åsyftade nytta, och att hela inrättningen inom sig bär frö till obestånd, anhåller jag, att vid Herr von Beckers förslag få göra följande anmärkningar.

Vi äro, som jag tror, ense derom, att den gamla, på obestånd komna, Allmänna Magazins-Inrättningen lagdt grunden till Spannemålshandelns undergång, och jag för min del är viss, att den nya skulle hafva samma verkan, utan att mer gagna jordbrukaren än den förra och med samma öde som den; huru kan handel existera, utan att frihet deruti finnes? och denna åter, kan omöjligen stå tillsammans med minimi- och maximi-priser; ingen köpman eller speculant lärer drista upphandla Spannemål, å länge sådane stadgar, på prisen lägga band, och ingen handel, med hvilken vahra som helst, existerar enär prisen icke få falla och stiga efter behof och tillgång. Lagstiftande makten bör stadga sådane författningar, som gifva frihet och säkerhet åt handelns yrken, och lagskiparen med omsorg vaka öfver dessa författ-

ningars efterlefnad, men om någondera tillåter sig otjenligt förmynderskap öfver samma yrken, eller sjelf blandar sig uti deras bedrifvande, skola de vantrifvas eller gå under.

Jag har sagt, att den föreslagna Magazins-Inrättningen sjelf innebär frö till sin undergång; Herr von Becker har tyckts frukta något sådant då han föreslagit en Hemmans-afgift, att betäcka möjeliga förluster; Jag tror att dessa äro oundvikeliga i all handel med minimi-priser; så framt prisen icke sättas så låga, att ingen upphandling deraf följer och då är ju inrättningen utan ändamål; jag hemställer huru ett dylikt förslag skolat lyckas, om det vid 1818 års Riksdag blifvit infördt; allmänna prisen vore då så höga, att 8 à 9 R:dr Banco skolat anses för ett ganska ringa minimi-pris på råg, och likväl hafva prisen nu snart i trenne år för denna sädessort varit 5 och en tredjedel à 6 R:d Banco och få hafva erhållit deröfver; om nu det af Herr von Becker föreslagna minimi-pris af minst 6 tvåtredjedels R:dr Banco för råg fastställdes, huru skulle utgången bli om åren 1823 och 1824 gåfvo, icke öfverflödig, men endast försvarlig eller vanlig gröda; 1819 fruktade man brist och införskref Spannemål, som måhända lagdt grunden till Magazins-Inrättningens undergång; 1820 var grödan ymnig, 1821 medelmåttig och 1822, hvad vårsäden angår, i många orter, ganska svag, priset på råg i Skaraborgs Län är dock föga öfver 6 R:dr Banco, men på flera ställen säljes han derunder och godt Korn samt Blandkorn, har

jag sjelf nyligen handlat för 4 och en tredjedels R:dr Banco öfverhufvud; sjelfva Hafran hvarpå varit missväxt gäller der högst 4 R:dr Banco. 2:ne goda år å rad skulle lätteligen så öka Magazinernas lager, att utrymme neppeligen kunde skaffas; Magazins-Inrättningen, som icke kunde sälja utan för högt pris, skulle ovillkorligen förlora, då deremot Köpmannen, enär han handlar för det bästa pris som erhålles, kan sälja med fördel utan att behöfva afvagta det höga maximi-priset; en ytterligare förlust drabbar Magazins-Inrättningen genom aflöning till Magazins-styrelsen, genom höga löner till Magazins-betjeningen, i dessa tider och med nu varande lefnadssätt, oundvikeliga så framt man ej sjelf vill föranleda otrohet och derigenom orsaka än större skada, och änteligen genom underhållandet af dyrbara hus, inventarier och inrättningar, hvilket allt kostar en allmän inrättning ojemförligt mer än den enskilte Köpmannen, som sjelf styrande sin rörelse, icke behöfver så talrik eller dyr betjening och med mindre kostnad kan underhålla sina byggnader. Ännu en förlust för sådana allmänna handels-anstalter härrör deraf, att rätta försäljnings-tiden ofta går förlorad genom förfrågningar, onödiga för den enskildta, som oberoende, passar rätta dagen att förmonligt afyttra sin vahra.

Herr von Becker fruktar, att om Spannemåls-handeln nu blir alldeles fri och ingen inrättning försäkrar landtmannen om ett stadgadt pris, Spannemålen skall falla till yt-

tersta vanvärde, helst få handlande nu mera äga capitaler och dessa då kunde begagna jordbrukarens förlägenhet så att hans undergång påskyndades; jag medgifver att detta, vid fortfarande tillgång på spannemål, skulle inträffa i början, men den större vinst, denna tillfällighet förskaffade köpmannen, skulle uppmuntra flera speculanter och deras antal, genom vinstens retelse, snart så ökas, att Spannemåls-priset, genom täflan uppnådde dess, emot behof och tillgång svarande rätta höjd, hvaröfver inga än så konstigt gjorda inrättningar förmå bringa det för mer än granska korrt tid.

Att den af Herr von Becker föreslagna nya MagazinsInrättningen gör all spannmålshandel omöjlig, och genom stadgande af Minimi- och Maximipriser för långre tid, grundlägger sin egen undergång, anser jag vara så tydligt, att emot denna inrättnings införande nästan icke behöfver anmärkas, att de projecterade spannmålsassignationerne gåfvo ett ypperligt tillfälle till agiotering, och skulle, sårdeles om tvenne goda år å rad hindrade den i Magazinerna upphandlade sådens försäljning, falla till vanpris, som gjorde deras emottagande i Kronans uppbörd omöjligt, då ingen Embetsman dermed kunde aflönas.

Emellertid är det säkert, att Åkerbrukaren behöfver hjelp, måhända att en ny Magazins-Inrättning, der spannmål icke upphandlades, utan på vissa tjenliga ställen, ritorr, finge upplåggas, emot depositions-bevis, på sätt Herr

Cederschjöld anfördt, skulle något kunna afhjelpa förlägenheten, då Landtmannen kunde hos penningemannen belåna, och sedan efter hand försälja denna spannemål, på hvilken han icke erhåller lån, så länge säden ligger i dess egen bod; jag vet ej om hjelpen, som häraf uppkomme blefve stor, men åtminstone skulle en sådan anstalt alldeles icke hindra handels-speculationer, ej heller medföra sådana förluster för inrättningen, som genom upphandling med minimi- och maximi-priser icke kunna undvikas; om man förutsätter, hvad allmänt är yrkat, att allmänna SpannmålsMagazinsInrättningen upplöses och dess tillgångar på bästa och fortaste möjliga sätt realiseras, för att återgälda, så långt de förslå, Bankens stora förskott, hvilket, om jag ej bedrager mig i slutet af nästledit år uppgick till öfver 1,800,000 R:dr Banco, om sedan något häraf afsättes till förmodligen oumbärliga HjelpMagaziner för Dalarne och Rikets Norra Provinser, och om derefter en summa af, till exempel 1,000,000 R:dr B:co kunde anslås till en JordbruksDiscont, der Jordbrukaren finge belåna sin i SpannmålsMagazinen deponerade ritorra säd med en tredjedel af värdet efter Markegångspris emot 4 procents ränta, samt med ovilkorlig återbetalningsskyldighet utan omsättning efter högst 9 månader; om af räntan Banken erhöll högst 1 å 2 procent, och om resten finge användas till betjeningens aflöning och Magazinernes underhåll, så att spannmålens ägare icke i och för depositionen vidkändes andra kostnader än afskrifningsprocenten, månne icke genom sådana åtgärder Landtmannens förlägen-

het något skulle låttas och han vinna tid att, så förmånligt ske kunde, sälja sin säd? Genom en sådan förändring af Herr von Beckers förslag, är jag viss att alla de olägenheter skulle undanrödjas, som jag anser dermed vara förknippade, men osåker om Landtmannen härigenom tillskyndades den hjelp han behöfver, bör jag icke förr än förslaget till sin grund blifver godkändt, uppehålla Ridderskapet och Adeln med flera reglementariska föreskrifter, utan blott tillägga: att denna MagazinsInrättning icke under något vilkor, borde hafva gemenskap med den, som tillåfventyrs kommer att emottaga Kronans säd, eller med de inrättningar, som för de förutnämnde ofta hjelpbehöfvande provinser, torde behöfva anläggas och min önskan är, att den hjelp hvaraf Åkerbrukaren på många ställen är i stort och oemotsägligt behof, måtte snart och väl utfinnas, och så gifvas, att derigenom inga band lägges på den frihet i handel och näringar, utom hvilken dessa aldrig kunna bestå, och utom hvilken de icke heller kunna gifva landtmannens Åkerbruk det handtag, som kraftigast kan detsamma uppehålla.

Herr *von Becker*, *Carl Johan*: Vid min motion hafva flere anmärkningar blifvit gjorda och jag utbeder mig i anledning deraf att få i största korrthet lemna ett litet återsvar till hvar och en af de värda talarne.

Herr Adlercreutz har betviflat gångbarheten af attester, innehållande bevis öfver deponerad Spannemål och i stället föreslagit såkal-

lade Stats-Obligationer. Jag är för litet financier för att kunna förutse den bättre verkan de sednare skulle medföra framför de förra. Det är likväl alltför möjligt, att ett sådant företräde åt dessa Stats-Obligationer bör lemnas; och det är för mig och landtmän i allmänhet fullkommeligen likgiltigt, hvilketdera man behagar antaga endast någon Magazins-anstalt blir inrättad, som motsvarar sitt ändamål och uppfyller landtmannens behof.

I Herr Cederschjölds tanka att en sådan inrättning ej borde grunda sig på köp, utan på belåning, kan jag alldeles icke ingå. Det är icke detta min motion åsyftat. Jag älskar icke dessa låne-biträden som från alla håll strömma till ladtmän; ty lån innefattar skuldsättning och denna undergräfver de gäldskyldiges välstånd. Det är ej af en sådan inrättning jag tror landtmannen vara i behof. Jag anser honom hufvudsakligen hulpen, om han i goda år för drägligt pris finner afsättning för sina vahror. Vår allmoge, som har mindre qvantum Spannemål, skulle häldre sälja den till hvad pris som helst, än att aflemna den såsom pant mot en depositions-attest, för att sluteligen nödgas återtaga sin Spannemål och dertill gälda Magazins-Iurättningens omkostnader.

Den fruktan Herr Tham hyser att Magazins-Inrättningen skulle blifva alltför mycket öfverhopad af Spannemål, som der ville afyttras, och att mitt förslag ur denna synpunct icke vore verkställbart, synes mig något

öfverdrifven. Större delen af den Spannemål, som orsakat det öfverflöd, hvaröfver man klagar, är utländsk. Productens vanvärde beror af tvenne omständigheter: öfverflöd på vahran och brist på penningar. Den sednare af dessa tror jag hafva föranledt den belägenhet, hvaruti jordbrukaren för närvarande befinner sig. Jag befarar icke att Magazins-Inrättningen skulle blifva öfverlupen med Spannemål, då upphandligen skedde efter låga minimi-pris, helst man sällan kan räkna på flera bördiga år efter hvarannan. Dessutom pläga krig, hungersnöd och dylikt ej länge i andra länder uteblifva och då indraga vi till oss utlänningens guld och hans växlar mot vår Spannemål. Hvad sjelfva kostnaden för Magazins-Inrättningens underhåll beträffar, kan den ej gerna blifva större, än att den alltför väl skulle kunna bestridas med skillnaden emellan det minimi-pris för hvilket inrättningen upphandlade sin Spannemål och det maximi-pris, hvartill den försåldes.

I hvad Herr Tham yttrat om nyttan af en utvidgad handelsfrihet, instämmer jag fullkomligen, och skulle önska, att Spannemålshandeln alltid kunde öfverlåtas åt den enskilda speculationen. Men om landtmannen icke genom någon allmän inrättning bereddes utväg till afsättningen i en tid af penningebrist, så blifva vahrans vanvärde och Statens förlägenhet de närmaste följderna.

Jag får för öfrigt hänvisa till de svar, jag

på

på förhand gifvit, till de inkast emot mitt förslag, dem jag redan vid dess uppgörande trott mig kunna förutse och hvilka jag derföre genast sökte vederlägga.

Grefve *Lövenhjelm*, *Carl Axel:* Samma anmärkning som gjordes i afseende på frågan om ett Låne-Contoirs inråttande i Götheborg, gäller äfven om detta ämnes, att det nemligen ingriper i Finance-regleringen och icke bör utan i sammanhang dermed till pröfning förekomma.

Hvad serskildt sjelfva förslaget angår, så hafva 2:ne olika åsigter derom blifvit framställda, den ena att ifrågavarande Magazins-Inråttning skulle grundas på uppköp och den andra på belåning af Spannemål. Såsom princip för den förra är vidare föreslaget, att ett minimi-pris skulle bestämmas, under hvilket inråttningen ej köpte och ett maximi-pris, hvilket vid försäljningen ej finge öfverskridas Då man tillika af samma värda talare hört yrkas en nästan oinskränkt handels-frihet, så bekänner jag, att jag icke kan fatta möjligheten att finna en förenings-punkt emellan dessa stridiga åsigter. Då man ifrar för en allmän handelsfrihet, vill det synas, som man nödvändigt måste förkasta idéen om minimi- och maximi-priser, emedan just dessa omintetgöra sjelfva begreppet om frihet i handeln. Lika med Herr Tham anser jag sådane bestämmelser af Spannemålsprisen skadliga för landtmannen och

vådliga för Staten; ty om de blefve antagna till för lågt belopp, vore sådant att ockra på landtmannens bekostnad; och beståmdes de åter högt för att hjelpa honom, så skulle inrättningen eller Staten ej på långd kunna hålla ut dermed.

Skulle åter inrättningen hufvudsakeligen blifva en låne-anstalt, på sätt en annan värd Ledamot föreslagit, så frågas billigt: hvem kunde garantera inrättningen, att den pantsatte Spannemålen återlöstes? Jag tror tvertom, att i conjunctur af penningebrist, mängden skulle försumma att infria sin i Magazinet deponerade Spannemål, som då måste afyttras på offentliga Auctioner; och jag vädjar till en hvar af Eder mine Herrar, om ej sädesprisens fall 1000:de gånger mera än nu, deraf skulle blifva en oundvikelig följd.

Herr *Mannerstam*, *Johan*: Det är i anledning af så väl Herr von Beckers Memorial som hvad dervid af flere värda Ledamöter blifvit yttradt, jag utbeder mig att få tillägga några ord. Redan vid 1815 års Riksdag föreslog jag Allmänna MagazinsDirectionens upplösning. Riksens Ständer utvidgade då denna inrättnings rörelse och verksamhet, samt tillökte dess creditiv på Banken. Och följderne af detta beslut hafva icke föranledt någon ändring i min då fattade öfvertygelse. Jag har derföre äfven såsom ledamot i Comitéen för regleringen af Rikets Embeten och tjenster tillstyrkt denna Inrättnings upphörande, deruti Comitéens pluralitet instämt.

Herr Tham har enkelt, grundligt och klart utvecklat skälen för Magazins-Directionens upplösande, och jag förenar mig i detta fall fullkomligen med honom. Deremot synes mig att det förslag Herr Tham nu sjelf framställt, innebär en motsägelse mot de grunder, på hvilka han bestrider nyttan af nuvarande Allmänna Magazins-Directions tillvarelse. Jag anser detta förslag, likasom alla konstlade Inrättningar till Spannemåls-handelns lifvande och Sädespriserne upprätthållande genom allmänna upphandlings-anstalter och med bidrag af Statens medel, förfela och motverka deras ändamål samt innebära ett frö till deras egen upplösning och derjemte skada jordbruket, i stället att gagna det. Jag förenar mig således med de Herrar, som tillstyrkt Allmänna MagazinsDirectionens fullkomliga upplösning och KronoBränneriernes upphörande. För användandet af de medel, som MagazinsInrättningen möjligen kan hafva i behåll, sedan dess liquider äro afslutade, skall StatsUtskottet lätteligen finna utvägar. Om privata personer genom deras credit kunna bringa enskilte assignationer i omlopp, är detta en omsorg, som ensamt åt den enskilta speculationen bör öfverlemnas, men jag afstyrker alldeles att Staten eller Banken inblandas uti dylika operationer, eller att de projecterade depositions-attesterne i Statens uppbörd antagas såsom mynt-representativer.

Herr *Ehrenborgh, Casper:* Må det tillåtas mig att instämma i den åsigt Grefve Löwenhjelm yttrat, att denna fråga så väsendtligt

ingriper uti financeplanen, att den först i sammanhang dermed lårer böra till pröfning förekomma. Emellertid kan jag ej undgå vitsorda Herr von Beckers skildring om ställningen i den trakt af Skaraborgs Län, der han år bosatt. Det år just denna trakt som mest lidit, dels genom inträffad missvåxt, dels genom försvårad afsättning på Wermland och dels genom Lidköpings Stads iråkade lågervall, der denna ortens jordbrukare tillförene varit vane att finna afsättning för sina producter. Jag förstår visserligen mindre än mången annan att riktigt bedöma huruvida det år verkställbart eller på långd kan medföra nytta, att fullkomligen åt enskilta speculationer öfverlemna spannemåls-handeln, utan att sätta något i stället för den MagazinsInrättning, hvars upplösning jag hört nog allmänt yrkas; men jag fruktar, att just för den trakt, der Herr von Becker har sitt hemvist, skulle, i anseende till fullkomlig brist på enskilte spannemålshandlare, de der icke så hastigt hinna bilda sig, den hastiga öfvergången till en oinskränkt frihet i detta afseende blifva vådlig. Tvårtom synes möjligheten för Landtmannen att utgöra sina Krono-utskylder, påkalla antingen en sådan anstalt som Herr von Becker föreslagit, eller åtminstone tillfälle för honom att få belåna sin vara, i likhet med hvad Bruks-Patroner redan åga; och jag vågar derföre vördsamt hemställa, om icke Skaraborgs Läns Jordbrukare, kunde i sådant afseende få begagna den låne-inrättning, som i följd af Kongl. Maj:ts Nådiga skrifvelse lårer komma att stiftas i Götheborg.

Herr *von Becker*: Till hvad jag förut haft åran anföra, anhåller jag blott få tillägga, att jag ej kan inse, hvarifrån den fruktan kommer, hvilken man tycks hysa för den af mig projecterade Magazins-Inråttningens obestånd. När man till exempel antager 6 R:dr 32 sk. Banco för tunnan råg såsom minimi pris, torde man ej kunna supponera att mycken tid skulle åtgå, innan spannemålen åter kunde försäljas, helst då maximi-priset ej behöfde vara särdeles högt för att betäcka inråttningens omkostnader, ty denna inråttning skulle icke blifva dyr, genom underhållande af ett talrikt antal väl aflönade föreståndare m. m. För min del kan jag icke instämma deruti, att låne-anstalter skulle åstadkomma hvad jag åsyftat, isynnerhet, som Landtmannen derigenom äfven emot sin vilja skulle nödgas skuldsätta sig. Att öfvergå till en alldeles obegränsad handelsfrihet och handlöst öfverlemna Landtmanna-interesset åt enskilta speculanters godtfinnande, anser jag högst vådeligt, och hemställer, om icke denna modernäring förtjenar ett handtag, för att bereda en allmännare välmåga i landet.

Herr Grefven och LandtMarskalken föreslog, att så väl Herr von Beckers ofvannämnde Memorial, som de af åtskillige Ledamöter, i anledning deraf nu afgifne yttranden, måtte till Stats- och BancoUtskotten remitteras; hvilket bifölls.

Föredrogs å nyo Grefve Gyllenborgs, Johan

Henning, den 21 dennes på bordet lagde Memorial, om upphörande af det stadgande, att hvarje Lån skall utgöra ett visst minimum af Bevillningen.

Friherre *Boije*, *Ludvig*: Jag önskar att Grefve Gyllenborgs Memorial må bifallas; men i annan händelse ville jag framställa en annan önskan till BevillningsUtskottet, nemligen, att en pröfning må anställas om rättvisan af den fördelning af Bevillningssumman slumpevis, Lånen emellan, som först vid sista Riksdag ägde rum; på det att utrönas må, om och huruvida det ena Lånet njuter lindring på de andras bekostnad. En klagan derom har jag, och, må hända, många med mig, hört i allmänheten; och ehuru jag visserligen ej äger någon enskilt kännedom om den mer eller mindre anledning en sådan klagan kan äga, skulle jag dock tro undersökningen derom nyttig, och begär derföre att den må anställas.

Friherre *Cederström*, *Jacob*: I anledning af hvad Friherre Boije anförd t, anhåller jag få fästa Höglofliga Ridderskapets och Adelns uppmärksamhet derpå, att Bevillnings-summan ej blef vid sista Riksdag Länen emellan fördelad, utan endast en minimi-summa bestämd för hvarje Läns hemmansvärden. Orsaken till denna mesure var den oerhörda nedsättning som hade ägt rum i Östergöthland året näst före sista Riksdag.

I afseende på Bevillningens fördelande in-

om Lånen, vore det vid inträffande missväxt och andra locala förhållanden orättvist, att fästa ett visst belopp vid hvarje Provins eller Hemman särskildt. Endast total-summorne af Lånens fastighetsvärden, kunna anses ej falla så betydligt inom fem år, att icke samma värde inom denna tiderymd kan oförändradt få tjena till grund för Bevillningen i denna del.

Friherre *Boije*: Friherre Cederströms anmärkning vid mitt yttrande, sätter mig i förlägenhet. Jag borde kan hända tro, att jag haft orätt; men jag är icke öfvertygad derom. Jag begär derföre att, vid justeringen af denna dagens Protocoll, få närmare förklara mig; och skall icke underlåta, att derföre innan inhämta närmare upplysning angående den omständighet, som utgör grunden för Hr Friherrens anmärkning.

Uppå derefter af *Herr Grefven och Landt-Marskalken* gjord proposition, fann Ridderskapet och Adeln för godt, att så väl Grefve Gyllenborgs ofvannämnde Memorial, som Friherrarne Boijes och Cederströms i anledning deraf afgifne yttranden, till Bevillnings-Utskottet remittera.

Föredrogs å nyo Kongl. Maj:ts den 18 dennes förmiddagen på bordet lagde Nådiga skrifvelse till Riksens Ständer, angående en föreslagen och utarbetad ny författning om mått, mål och vigt.

Herr *von Hartmansdorff*, *August:* En vård Ledamot har i förmiddagsplenum denna dag fästat uppmärksamheten på vigten deraf att jemlikhet i handelsrättigheter ägde rum emellan Sverige och Norrige. Jag tror ock att vid alla tillfällen då det, utan hinder af de bägge förenade Rikenas skiljaktiga Lagar och Författningar, kanske bör likhet i deras ömsesidiga förhållanden i möjligaste måtto iakttagas. I afseende på handeln mellan de bägge Rikena så skulle till dess lättnad ansenligen bidraga, om värde och varumåtarne gjordes lika, och det sednare synes nu böra ske. Sedan föreningen knöts, har myntväsendet uti Norrige redan blifvit stadgadt, men det bragtes icke till likhet med myntväsendet i Sverige, och derigenom försummades ett godt tillfälle att införa en större ömsesidig öfverensstämmelse. Men detta har likväl varit af mindre vigt, emedan myntet i Norrige blifvit stadgadt till likhet med Hamburger Banco, hvilket utgör den hufvudsakliga beräkningsgrunden för penningevärdet i Norden, och till hvilken vi följaktligen synas äfven böra närma oss. Deremot är i fråga om mått, mål och vigt, en Comité i Norrige, liksom i Sverige för närvarande nedsatt för att uppgöra en ny reglering deraf. Förslagen i detta afseende blefvo icke färdige till sista StorTing, men blifva må hända färdige till det nästa, som sammanträder i Februari månad 1824. Enligt hvad enskildt är mig bekant, har Comittéen der, liksom här, tagit allmänna oföränderliga förhållanden i naturen till måttstock för sina beräkningar och förslag. Om det nu förevarande af

Riksens Stånder godkännes, önskade jag, det en underdånig anhållan måtte göras hos Kongl. Maj:t, att detsamma måtte meddelas den i Norrige nedsatta Comittéen, och sådana åtgärder för öfrigt vidtagas, hvarigenom den möjligaste öfverensstämmelse i detta afseende, emellan de bägge Rikena må vinnas.

Hans Excellence Herr Grefve Mörner, Adolph Göran: Jag instämmer fullkomligt i åsigten af det förslag Herr von Hartmansdorff nu framstållt, men tror att då han hunnit taga närmare kännedom af VetenskapsAcademiens Utlåtande, Herr von Hartmansdorff deraf skall finna, att fråga ej är om någon förändrings vidtagande nu genast, i afseende på mått, mål och vigt, utan endast om en undersökning, åsyftande att bereda en ändamålsenlig förändring i detta afseende för framtiden, och att den vårde talarens förslag allt för väl kan stå tillsammans med ifrågavarande project, för hvars remitterande till behörigt Utskott, något hinder ej torde möta.

Herr Grefven och LandtMarskalken hemställde, att Kongl. Maj:ts Högstberörde Nådiga Skrifvelse måtte till Allmänna Besvärs- och OeconomieUtskottet remitteras; hvilket bifölls.

Föredrogs å nyo Friherre Skjöldebrands, Pehr Eric, den 21 dennes på bordet lagde Me-

morial, om beskaffenheten af den såd, som bör till Kronans Magaziner aflemnas.

Herr *Rothlieb*, *Axel*, anförde skriftligen:

(Se Bilagan N:o 10.)

Herr Grefven och LandtMarskalken föreslog, att så väl Friherre Skjöldebrands ofvannämnde Memorial, som det af Herr Rothlieb nu afgifne yttrande måtte till Allmänna Besvärs- och Oeconomie-Utskottet remitteras; hvilket bifölls.

Föredrogs å nyo Hedervärda BondeStåndets den 21 sistledne Januari aflåtne och den 12 dennes förmiddagen på bordet lagde ProtocollsUtdrag af innehåll, att BondeStåndet under åberopande af ConstitutionsUtskottets vid sista Riksdag den 15 Maj 1818 meddeldte Betänkande beslutat, att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att till den uti 24 §. RiksdagsOrdningen Ståndet förvarade rätt, att med undantag af Secreteraren, hvilken af Konungen utnämnes efter eget val, tillsåtta sin Cantzli-betjening vid Riksdagarne, och således åfven Ståndets Notarier, åfvensom till denna rätts obehindrade utöfvande i framtiden varda förhulpit, uti hvilken underdåniga anhållan, de öfrige Riks-Stånden blifvit anmodade att jemväl deltaga.

Friherre *Boije*, *Ludvig*: Ridderskapets och

Adelns känslor för BondeStåndet, voro i alla tider, välvilja och deltagande. Till dem har BondeStåndet nu förlitat sig, då Ståndet förnyat dess vid förra Riksdagen gjorda anhållan om ett bitråde, som Ridderskapet och Adeln, efter min tanka, icke heller skulle, utan att ådagalägga en sårdeles köld för sitt Medstånd, kunna vägra. Sista Riksdags ConstitutionsUtskott har, i dess Betänkande, tillstyrkt detta bitråde; och med denna ledning, för vårt beslut, tror jag så mycket mindre någon betänklighet äga rum, som jag är förvissad, att ej mindre Konungen sjelf, än Hans Maj:ts Rådgifvare, skola med nöje gå BondeStåndets begåran till mötes. Jag anhåller alltså om proposition till bifall.

Herr *Hjerta*, *Gustaf*: Jag skulle med nöje instämma i Friherre Boijes mening, om jag ej ansåg saken vara af den beskaffenhet, att det ej är tvifvelaktigt, det ju BondeStåndet har rätt att tillsätta sine Notarier. Jag tror att då 52 §. RegeringsFormen, så beståmdt angifver hvilka Embeten ibland Riksens Ständer Hans Maj:t Konungen utnåmner, är det Ridderskapets och Adelns pligt vid detta tillfälle, att svara det Hedervärda BondeStåndet, att Ridderskapet och Adeln gerna medverkar till Ståndets ernående af dess begåran, men, att då 52 §. RegeringsFormen icke omnåmner Notarierne, hvilka deremot i RiksdagsOrdningen äro i samma cathegorie som all Cantzlibetjening, anser Ridderskapet och Adeln Ståndets rätt vara så beståmd, att, enär Riksens Ständer böra vara öfvertyga-

de att Konungen enligt RegeringsFormen styrer Riket och dess Råd — Honom enligt RegeringsFormen råder, denna Ståndets angelägenhet ej är önskningsmål, utan af det Hedervärda BondeStåndet enligt Grundlagen kan behandlas.

Friherre *Boije*: För min del tror jag att det är Ridderskapet och Adeln fullkomligt vårdigt att bifalla BondeStåndets begåran: och jag kan så mycket mindre antaga Herr Hjertas förslag, som BondeStåndet just derföre att det sist fick ett sådant svar, nu återkommit med förnyad begåran, hvarpå alltså ett annat svar synes böra följa. Om jag icke fattat Herr Hjertas mening orätt, så skulle det svar han föreslår lätteligen kunna anses vara: att BondeStåndet väl har rätt, men att vi derföre icke vilja förhjelpa Ståndet att få rätt, och till hvarje Ledamot af detta Hus öfverlemnar jag om ett sådant svar, vore oss vårdigt att gifva.

Hans Excellence Herr Grefve Mörner, Adolph Göran: Jag tror mig vid detta tillfälle böra påminna om den praxis, som i detta afseende vid förra Riksdagar ägt rum, för att derigenom visa grunden till det, som vid innevarande Riksmöte skedt. I 24 §. RiksdagsOrdningen der det stadgas, att Konungen tillkommer utnämna Secreteraren för Bonde-Ståndet, finnes alldeles icke något sagdt, hvilken åger att tillsätta den öfrige Canzlibetjeningen. Då Grundlagen härom tiger måste det hittills gällande bruk tjena till rättelse, och usus har allt sedan

Regements-förändringen varit, att Konungen nämnt BondeStåndet Notarier; jag tror således, att man icke kan säga, hvarken att Konungen vid sin utnåmning denna Riksdag öfverskridit sina råttigheter, eller att BondeStåndet haft någon ostridig råttighet att sjelf tillsåtta sina Notarier. Den 24 §. RiksdagsOrdningen, som beståmmer de detailler 52 §. RegeringsFormen icke kunde omfatta, måste anses såsom förklaring af den sednare och der båda ingenting stadgat, år praxis hår som i andra lånder det enda råttesnöret. Jag hoppas emellertid att Kongl. Maj:t icke med misshag skall anse en framstållning om råttighet för BondeStåndet att hådanefter tillsåtta hela sin Canzli-betjening, med undantag af Secreteraren, då en sådan framstållning sker i behörig ordning. Jag tycker det således icke vara olåmpligt att gå BondeStåndets önskan till mötes, och tillstyrker, att Ridderskapet och Adeln måtte inståmma uti den af BondeStåndet begårda underdåniga anhållan hos Kongl. Maj:t.

Herr *Hjerta*: Jag kan ej förena mig med den värde talaren i denna åsigt. Uppriktigt bekånner jag att det förefaller mig besynnerligt, att man vid denna fråga beståndigt åberopar RiksdagsOrdningen, der man väl ej finner de grunder, hvarefter Konungen regerar. Jag åter anser RegeringsFormen vara den, man har att här betrakta, och att dess 52 §. gifver all erforderlig upplysning om de Embeten Konungen ibland RiksStånden tillsåtter.

Friherre *Anckarsvård*, *Carl Hendric*: Jag kan ej annat än förena mig med Friherre Boije i hvad han rörande detta ämne anfört. Jag finner väl att Herr Hjerta har rätt i afseende på principen, men jag ser ingen möjlighet att vinna ändamålet genom ett sådant svar, som Hr Hjerta anser böra å BondeStåndets anhållan lemnas. BondeStåndet är troligen icke okunnigt om innehållet af 52 §. Regerings-Formen. Jag kan för min del alldeles icke inse, hvad Bonde-Ståndet skulle vara hulpet med en blott erinran om nämnde §:s ordalydelse. Bonde-Ståndet har säkerligen åsyftat att erhålla sina Med-Ständers biträde i en underdånig anhållan hos Konungen, och detta tror jag de öfrige Stånden böra lemna.

För öfrigt kan jag alldeles icke antaga den princip en annan värd talare under loppet af denna discussion yttrat, att för det, att uti 24 §. Riksdags-Ordningen icke står, att Konungen ej må tillsätta Notarier i Bonde-Ståndet, den slutsatts deraf rimmeligen kan dragas, att deras utnämnande tillhört Kongl. Maj:t. Jag anser det tvertom böra falla af sig sjelf, att då rättigheten att antaga sin Canzli-betjening icke blifvit Bonde-Ståndet uttryckeligen frånkänd, densamma också bör odeladt tillhöra detta Stånd. Man skulle annars kunna vilja sträcka samma analogie af den citerade §. äfven till Riddarhus-Secreterarens utnämnande, emedan der icke står, att han skall af Ridderskapet och Adeln antagas. Jag anhåller således om

Herr Grefvens och LandtMarskalkens proposition i enlighet med hvad Friherre Boije föreslagit.

Herr *Hjerta:* Kanhända har jag missförstått Grundlagens mening, men, jag vågar dock ännu en gång säga att jag tror det ej så är. Den är tillräckligen bestämd, enligt hvad jag finner, och när den det är, när den bör lydas och vördas af en hvar, då mine Herrar tror jag, att ett Stånd icke bör blanda sig i ett annat Stånds önskningsmål, utan hellre upplysa detsamma, att det anser Grundlagen tillräckeligen bestämd, då jag tror, att man bör yttra, att frågan enligt Grundlagen bör behandlas.

Friherre *Boije:* Man har omtalat principen för Bonde-Ståndets rätt; och jag begär då också att få nämna min åsigt. Då Riksdags-Ordningen bjuder, att Kongl. Maj:t tillsätter Bonde-Ståndets Secreterare; men stadnar der, så är också principen klart gifven.

Herr *Tham, Wolrath:* Förmodeligen är Bonde-Ståndet icke uti okunnighet om de rättigheter Grundlagen det tillägger; att lemna Bonde-Ståndet ett sådant svar, som Herr Hjerta föreslår, tyckes vara, att uppmana dem, att med trotts sätta sig i besittning af denna rättighet, hvilken äfven jag anser vara Ståndet i Grundlagen förvarad; välviljan emot Medständer och vördnaden för Konungen mana oss, att bifalla Bonde-Ståndets begäran, och jag förenar mig derföre full-

komligt med de Herrar som begärt proposition till bifall å BondeStåndets upplästa Protocolls-Utdrag.

Grefve *Lövenhjelm*, *Carl Axel*: Jag skall ej länge upptaga Höglofliga Ridderskapet och Adelns tid. Jag börjar med den förklaring, att jag tror, det Kongl. Maj:t ej skall vägra uppfylla Bonde-Ståndets ifrågavarande önskan, om den i behörig form blefve till Konungen framställd. Att 52 §. RegeringsFormen sprider något ljus öfver ämnet kan jag för min del alldeles icke finna. Också blef denna § icke åberopad af Constitutions Utskottet vid sista Riksdag, då det tillstyrkte de öfrige Stånden att i en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t understödja Bonde-Ståndets anhållan att sjelf få antaga sina Notarier Två Stånd stadnade i denna fråga emot Två och således blef intet resultat tillvägabragt. Att vid detta tillfälle endast hänvisa Bonde-Ståndet till den citerade §. i RegeringsFormen, är att skåda saken ur en helt annan synpunkt, än Bonde-Ståndet sjelf gjort Det vore visserligen att gifva ett *Spartanisk* eller rättare sagt *laconiskt* svar; men jag fruktar att Hedervärda Bonde-Ståndet ej skulle finna sig serdeles belåtet med en sådan laconism och förenar jag mig derföre med de Herrar, hvilka trott det vara lämpeligt att lemna Bonde-Ståndet det biträde, som af oss blifvit äskadt.

Herr *Hjerta*: Spartaniskt skall jag ej tala; jag älskar ej detta språk, der man hade

2 Kon-

2 Konungar. Laconiskt kommer jag aldrig att yttra mig: jag anser det ej vårdigt på detta rum. Det språk jag här skall föra, skall alltid blifva fosterlandskånslans och sanningens, grundlags-enligt och grundlags-lydigt. Jag tror ej att det som jag föreslagit, skulle vara att inråda BondeStåndet att med trotts utfordra sin rått, utan tvärtom anser jag, att det just år det råtta, att Ridderskapet och Adeln råder BondeStåndet, att hysa det fortroende till Konungen, att i framtiden åfven i denna sak, RegeringsFormen följes, och att man för ofrigt endast på sått Grundlagen föreskrifver, håller sig till contrasignenten.

Grefve *von Schwerin*, *Fredric Bogislaus*: BondeStåndets ProtocollsUtdrag framståller blott en önskan, att Ridderskapet och Adeln ville vara Ståndet behjelpeligt till återvinnande af dess rått. Låser man detta Protocolls-Utdrag, så finner man att rätta medlet dertill kanske icke erbjöd sig för deras tanka i det ögonblick då deras önskan om medverkan uttrycktes. Grundlagens stadgande år klart och tydligt. Man har afvikit derifrån; om genom bruk eller missbruk, kan vara likgiltigt. Det år blott fråga om att återkomma på råtta vågen, och det må gerna ske på lenaste vågen. Min tanka år att Ridderskapets och Adelns svar bör blifva, att Ridderskapet och Adeln, öfvertygad att Regerings Formens 52 §. ger BondeStåndet råttighet att sjelf nämna sina Notarier, förklarar sig benågen att

deltaga i den åtgård BondeStåndet kan prôfva nôdigt vidtaga, så att det framdeles må varda bibehållit vid en okränkt utôfning af sin lagliga rätt.

Herr *Printzenskjöld, Axel*: Jag utbeder mig Hôgloflige Ridderskapets och Adelns uppmärksamhet för en liten anmärkning, som jag anhåller få gôra vid Grefve Lôwenhjelms anförande i detta ämne; den nemligen, att BondeStåndet alldeles icke ansåg sin vid sista Riksdagen reclamerade råttighet att tillsåtta sina Notarier såsom något underdånigt ônskningsmål, å hvilket det ankommit på Kongl. Maj:ts Nådiga välbehag att fåsta det afseende Honom godt synes. Tvårtom uppstod inom BondeStåndet vid denna Riksdag en alfvarsam ôfverlåggning, huruvida det borde för sina Notarier erkånna de personer, som dertill blifvit af Regeringen utnåmnde. Jag kan således fôr min del icke instämma uti Herr Grefvens yttrade mening, utan anser den af BondeStåndet nu fôr andra gången reclamerade råttighet varaStåndet i Grundlagarne fulleligen fôrbehållen.

Grefve' *Lôwenhjelm*: Jag vill blott påminna den sista Talaren, att hvad jag sagt, haft afseende på fôrra Riksdagen, och hans anmärkning om hvad som vid bôrjan af denna fôrmenas hafva tilldragit sig, hôr således icke till saken.

Herr Grefven och LandtMarskalken hemställde, om Ridderskapet och Adeln behagade

uti den af BondeStåndet uti dess ofvanberörde ProtocollsUtdrag gjorde framställning instämma.

Ropades *Ja.*

Justerades följande:

Utdrag af Protocollet hållet hos Höglofliga Ridderskapet och Adeln vid Lagtima Riksdagen i Stockholm, eftermiddagen den 24 Febr. 1823.

S. D. Remitterades till

Stats-Utskottet:

1) Kongl. Maj:ts d. 18 dennes f. m. på bordet lagde Nådiga Propositioner till Riksens Ståndet;

a) Om fortfarande af det ConvoyCommissariatet beviljade creditif; samt

b) Angående Recognitionsskogarne.

2) Friherre Anckarsvärds, Carl Henric, den 17 dennes förmiddagen på bordet lagde Memorial, innefattande anmärkningar vid Riksens Ståndets Revisorers sistlidne år afgifne Berättelse angående Allmänna MagazinsInrättningens räkenskaper och förvaltning, jemte de af Friherre af Nordin, Carl Johan, Herr af Uhr, Carl

David, och Friherre Anckarsvärds i anledning deraf denne dag afgifne yttranden.

3) Grefve Hårds, Carl Gustaf, den 21 dennes på bordet lagde 3 motioner:

a) Om Allmänna MagazinsDirectionen;

b) Om besparingar i afseende på Statsbidrag; samt

c) Angående medel att åstadkomma minskning af Bevillningen.

Stats- och Banco-Utskotten:

1) Kongl. Maj:ts den 21 dennes på bordet lagde Nådiga skrifvelser till Riksens Ständer:

a) Angående de af en i Nåder tillförordnad Comitté utarbetade underdåniga Betänkanden om reglering af Rikets penningeverk m. m.

b) Angående inrättningen af ett Handels-LåneContoir i Göteborg; jemte de af åtskillige Ledamöter i anledning deraf denna dag afgifne yttranden.

2) Herr von Beckers, Carl Johan, den 21 dennes på bordet lagde Memorial, om en förändrad organisation af Allmänna MagazinsDirectionen, jemte de af åtskillige Ledamöter rörande samma ämne denne dag afgifne yttranden.

Banco-Utskottet:

Grefve Hårds, Carl Gustaf, d. 21 dennes på bordet lagde Memorial, angående förändring i afseende på Bankens utlåningar.

Stats- och Bevillnings Utskotten:

Kongl. Maj:ts den 18 dennes förmiddagen på bordet lagde Nådiga skrifvelse till Riksens Stånder, angående föreslaget upphörande af extra Grufvehjelpen.

Stats- och Lag-Utskotten:

Grefve Hårds, Carl Gustaf, den 21 dennes på bordet lagde Memorial om nedsättning till 5 procent af räntan för fastighetslån utur alla publika cassor.

Bevillnings-Utskottet:

1) Herr Heijkenskjölds, Carl Vilhelm, den 17 dennes förmiddagen på bordet lagde Memorial om nedsättning af den nuvarande Smidesbevillningen.

2) Grefve Gyllenborgs, Johan Henning, d. 21 dennes på bordet lagde Memorial, om upphörande af det stadgande, att hvarje Lån skall utgöra ett vist minimum af Bevillningen, jemte de af Friherrarne Boije, Ludvig, och Cederström, Jacob, i anledning deraf denne dag afgifne yttranden.

3) Grefve Hårds, Carl Gustaf, den 21 dennes på bordet lagde tvenne Memorial:

a) Rörande direct beskattning af penningeförmögenhet; samt

b) Om medel till beredande af jemlikhet i beskattningen.

Lag-Utskottet:

1) Herr Peresvetoff Moraths, Anders Vilhelm, den 17 dennes förmiddagen på bordet lagde Memorial, om upphåfvande af stadgandet i 17 Cap. 8 §. HandelsBalken och dermed gemenskap ägande föreskrifter, rörande förmonsrätt i fast egendom för barnaarf m. m. samt inrättande af Förmyndare-Kammare i Rikets alla Län.

2) Grefve Gyllenborgs, Johan Henning, d. 21 dennes på bordet lagde Memorial om skyldighet för Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att till Justitiæ-Canzleren och till Justitiæ-Ombudsmannen hvarje månad insända ett exemplar af alla Kungörelser, som röra allmänna och enskildtas rättigheter och skyldigheter.

3) Grefve Hårds, Carl Gustaf, den 21 dennes på bordet lagde fyra Memorial:

a) Rörande Concursmassors skyndsamma realiserande samt UtsökningsFörfattningarnes förbättring och strängare efterlefnad;

b) Om inskränkning af förmonsrätt för ränta å intecknade capitaler;

c) Om vissa föreskrifter vid Utmåtnings-Auctioner å så väl fast som lös egendom; och

d) Angående verkställighet af Bysättnings-Utslag.

Lag- samt Allmänna Besvärs- och Oeconomie-Utskotten:

1) Kongl. Maj:ts den 21 dennes på bordet lagde Nådiga skrifvelse till Riksens Ständer angående frågan om Näringsfriheten.

2) Grefve Hårds, Carl Gustaf, den 21 dennes på bordet lagde Memorial, rörande allmän näringsfrihet.

Allmänna Besvärs- och Oeconomie-Utskottet:

1) Kongl. Maj:ts den 18 dennes förmiddagen på bordet lagde Nådiga proposition till Riksens Ständer angående behofvet af en fond till understöd för Jordbrukare, som genom frost och hagelskada förlora växande gröda.

2) Kongl. Maj:ts den 18 dennes förmiddagen på bordet lagde Nådiga skrifvelse till Riksens Ständer angående en föreslagen och utarbetad ny författning om mått, mål och vigt.

3) Friherre Palmstjernas, Carl Otto, den 17 dennes förmiddagen på bordet lagde Memorial om ett förbättradt Skoleväsende i Lands-Församlingarne till barns fullständiga och tidiga undervisande uti läsa, skrifva och räkna; jemte de af åtskillige Ledamöter rörande samma ämne denne dag afgifne yttranden.

4) Herr von Heijnes, Georg, den 17 dennes förmiddagen på bordet lagde Memorial, om jemkning i Extra Roteringen; jemte Herr Quidings, Bernhard Christopher, i anledning deraf afgifna yttrande.

5) Grefve Hårds, Carl Gustaf, den 21 dennes på bordet lagde Memorial, om upphåfvande af KronoBrännerierne.

6) Friherre Skjöldebrands, Pehr Eric, den 21 dennes på bordet lagde Memorial, om beskaffenheten af den såd, som bör till Kronans Magaziner aflemnas, jemte Hr Rothliebs, Axel, i anledning deraf afgifne yttrande. Ut supra.

S. D. Remitterades till

RiddarhusUtskottet:

Herr Gripensvårds, Fredric Adolph, den 17 dennes förmiddagen på bordet lagde Memorial, om rättighet för Tidnings-Redacteurer att i RiddarhusCanzliet hafva tillgång till Ridderskapets och Adelns justerade otryckta Protocoller,

jemte undertecknad RiddarhusSecreterares i anledning deraf afgifne yttrande. Ut supra.

S. D. Vid förnyad föredragning af ExpeditionsUtskottets den 14 dennes afgifne, samt den 17 derpå följde eftermiddagen på bordet lagde Utlåtande öfver Ridderskapets och Adelns återremiss af Utskottets förslag, till underdåniga LyckönskningsAdresser fann Ridderskapet och Adeln, att samma Utlåtande endast borde läggas till handlingarne. Ut supra.

S. D. Föredrogs å nyo och gillades Stats-Utskottets den 13 dennes afgifne, samt den 17 derpå följde eftermiddagen på bordet lagde Utlåtanden:

1) I anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga proposition till Riksens Ständer, om fortfarande af den utaf Kongl. Maj:t inrättade Provisoriska LåneStyrelsen på Öland;

2) Angående tryckningskostnaden för Ridderskapets och Adelns samt PråsteStåndets Protocoll vid innevarande, äfvensom utdelning af sistnämnde Stånds Protocoll vid sistförflutne Riksdag. Ut supra.

S. D. Vid förnyad föredragning af Stats-Utskottets den 13 dennes meddeldte och den 17 derpå följde eftermiddagen på bordet lagde Betänkande, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition angående inrättande af ett nytt Fögderi i Wermlands Län, blef samma Betän-

kande i anledning af de utaf Herr af Wingård, Johan, och Grefve von Rosen, Axel, dervid gjorde anmärkningar till StatsUtskottet åter-remitteradt. Ut supra.

S. D. Föredrogs å nyo Hedervårda BondeStåndets den 21 sistledne Januari aflåtne och den 12 dennes förmiddagen på bordet lagde ProtocollsUtdrag, af innehåll, att BondeStåndet, under åberopande af ConstitutionsUtskottets vid sista Riksdag den 15 Maj 1818 meddeldte Betånkande, beslutat, att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att till den uti 24 §. RiksdagsOrdningen Ståndet förevarande rått, att, med undantag af Secreteraren, hvilken af Konungen utnämnes, efter eget val tillsåtta sin Canzlibetjening vid Riksdagarne och således åfven Ståndets Notarier; åfvensom till denna råtts obehindrade utöfvande i framtiden varda förhulpit; uti hvilken underdåniga anhållan de öfrige RiksStånden blifvit anmodade att jemvål deltaga; och fann Ridderskapet och Adeln nu för godt, att uti den af BondeStåndet sålunda gjorda framstållning, åfven för dess del instämma. Ut supra.

Höglofl. Ridderskapet och Adeln åtskilldes kl. en qvart till 10 om aftonen.

In fidem Protocolli

O. J. Lagerheim.

Onsdagen den 26 Februarii.

Plenum klockan 10 förmiddagen.

Herr *af Uhr, Carl David,* uppläste följande:

(Se Bilagan N:o 1.)

Herr *af Uhr*, yttrade derefter muntligen: Härvid anhåller jag få tillägga min enskildta önskan, att Riksens Ständer på allmän bekostnad ville från trycket låta utgifva en fullständig beskrifning af Westbecks här ofvan omnämnde bergningsmethod, med dertill hörande ritningar å verktyg m. m. enligt dess gjorde förbättringar, på det äfven andra nationer må blifva i tillfälle att begagna dem och draga nytta af dessa upptäckter.

Detta vore äfven ett vårdigt sätt att erkänna Westbäcks förtjenst, i min tanke så mycket nödigare, som i annat fall verkan af dessa uppfinningar lätt kan förfelas, och igenom Westbäcks bortgång alldeles upphöra, helst då, enligt hvad jag hördt sägas, hvarken hans modesti eller hans enskilta tillgångar skola tillåta, att på sätt jag önskar få en sådan kännedom fullständigt spridd och begagnad genom hans egen försorg.

Grefve *von Rosen, Axel:* Jemte det jag

instämmer med Herr af Uhr uti dess motion rörande Herr Westbåck, anser jag det vara min pligt att såsom Landshöfding i samma Län der han är boende, yttra några ord till hans förmån. Hvar och en som känner honom, skall vitsorda hans snille, hans kännedom af och hans nit för sin konst; hvar och en skall likaledes vitsorda hans blygsamhet i sättet att begåra tjenster, och hans moraliska förtjenst såsom menniska. Vid flere tillfällen har han med största lifsfara för sig sjelf frålsat menniskors lif, synnerligast 1809, då han under storm uti en liten båt räddade 4 Engelsmän. Jag utbeder mig Ridderskapets och Adelns öfverseende för uttrycket af min känsla mot en person som jag högaktar. Hans konst är af mycken vigt. Såsom ett exempel derpå får jag nämna, att ett Ryskt skepp Nadescha (det samma på hvilket Krusenstern hade gjort sin resa kring jorden och hvilket sedan hade blifvit försåldt till Köpmansfartyg), tog läck och sjönk på 15 famnars djup vid Skånska kusten. Dykeriet använde allt bemödande att deraf kunna frålsa något, men allt förgåfves. Det köptes på Auction för 600 R:dr af tvenne Handlande Herr Bendixsen i Stockholm och Herr Winberg i Marstrand. Westbeck försökte å detta Fartyg sin method; han lyckades att såga igenom 3 däck, och det bärgade såldes sedan på Auction för något mer än 80,000 R:dr Banco.

Lades på bordet.

Friherre *Cederström, Jacob*, hade inlemnat ett så lydande Memorial:

(Se Bilagan N:o 2.)

Lades på bordet.

Friherre *Wrangel, Henning*: Då inom detta Stånd så många upplyste Ledamöter finnas, hvilka äga en bättre förmåga än jag att framställa motioner, har jag velat i det långsta dröja med anmälandet af den motion angående Forvagnar jag nu går att väcka. Man har sagt mig, att medel till en Forvagnsinrättning skola blifvit anviste, men som ännu ingen motion derom vid denna Riksdag blifvit gjord, torde Ridderskapet och Adeln nu tillåta mig att framlägga mina tankar i detta ämne.

Friherre *Wrangel* upläste derefter följande:

(Se Bilagan N:o 3).

Friherre *Ehrenborg, Casper Vilhelm*: Det skulle vara för mig tillfredsställande att kunna få tillkännagifva att detta ämne af 1818 års Ständer till Kongl. Maj:t hemställdt, blifvit, genom Inrikes Expeditionen handlagdt och utredt. Men som det har samband med PostVerket, hvars styrelse står under FinanceExpeditionens inseende, har det också genom samma Expedition

blifvit Kongl. Maj:t föredraget. Jag känner således ej bestämt i hvad skick ämnet nu är; men jag har anledning tro, att Konungen låtit i afseende derpå infordra upplysningar, så väl inom vårt eget Fädernesland, som också i våra grann-länder der Forvagnsinrättningar redan med fördel begagnas och med anledning af desse upplysningar anbefallt Dess ÖfverPostDirecteur att afgifva sitt utlåtande. Att ett sådant på grunder som kunna lämpas till Sverige, redan blifvit utarbetadt och nyligen till Kongl. Maj:t öfverlemnadt, tror jag mig kunna försäkra, äfvensom jag har anledning förmoda, att ett förslag i ämnet under nu påstående Riksdag från Kgl. Maj:t blifver till Riksens Ständer öfverlemnadt. Jag har blott velat nämna detta upplysningsvis, på det Allmänna Besvärs- och OeconomieUtskottet, dit motionen sannolikt kommer att remitteras, deraf måtte hafva en ledning då den förekommer, efter som det för Utskottet torde då ej vara utan nytta att äga dessa upplysningar.

Lades på bordet.

Herr *Liljestråle, Gustaf*, hade inlemnat ett Memorial, hvilket upplästes, så lydande;

(Se Bilagn N:o 4).

Lades på bordet.

Grefve *Horn, Claes Fredric:* Åtskillige anledningar hafva förekommit till anmärkningar mot StatsRådet och samtelige Föredragande StatsSecreterare, hvarom remiss begäres till ConstitutionsUtskottet, inför hvilket anledningarne uppgifvas skola.

Hvarjemte Grefve Horn till Protocollet aflemnade ett förseglad convolut.

Herr Grefven och LandtMarskalken förklarade, att, som remiss af de utaf Grefve Horn anmälte anledningar till anmärkningar icke kunde, enligt 29 §. RiksdagsOrdningen förvägras, komme ProtocollsUtdrag derom att, jemte anmärkningarne, till Constitutions-Utskottet expedieras.

Herr *von Qvanten, Carl,* upplåste följande:

(Se Bilagan N:o 5.)

Lades på bordet.

Herr *von Becker, Carl Johan,* anförde skrifteligen:

(Se Bilagan N:o 6).

Lades på bordet.

Herr *von Vegesach, Ernst*, upplåste följande:

(Se Bilagan N:o 7).

Lades på bordet.

Herr *von Francken, August*, anförde skrifteligen:

(Se Bilagan N:o 8.)

Lades på bordet.

Friherre *Ridderstolpe, Fredric*, uppläste tvenne så lydande Memorial:

(Se Bilagorne N:ris 9 & 10.)

Dessa tvenne Memorial lades på bordet.

Ridd. och Ad. Prot. I Band. sid. 675, rad. 22 och följande står: bonden nästan sent förvärfvad bildning med sitt kall och blir sämre arbetare, så inträffar den inre industrien, — han har nog det som vänjer honom till arbete. läs: bonden *när han* sent förvärfvar bildning, *blir missnöjd* med sitt kall och blir sämre arbetare, så inträffar den *icke med min*; han har nog det, som *manar* honom till arbete.

Fri-

Friherre *Ridderstolpe*, *Fredric*, anförde ytterligare skrifteligen:

(Se Bilagan N:o 11.)

Åtskillige yttrade hårtill deras bifall.

Lades på bordet.

Herr *von Hartmansdorff*, *August*, upplåste följande:

(Se Bilagan N:o 12.)

Lades på bordet.

Friherre *Rehbinder*, *Johan Fredric*, anförde skrifteligen:

(Se Bilagan N:o 13.)

Lades på bordet.

Friherre *Rehbinder*, *Johan Fredric*, upplåste ytterligare följande:

(Se Bilagan N:o 14.)

Friherre *Cederström*, *Jacob*: Det är i anledning af Friherre Rehbinders Memorial, som jag anhåller att till Protocollet få förklara, att intilldess han bestämdt uppgifvit och styrkt hvad han uppgifvit om Landshöfdingarnes rapporter, måste man anse hans uppgifter vara af den halt med hvilken han velat stämpla Landshöfdingarnes.

Grefve *Posse*, *Arvid*: Då Friherre Rehbinder uti dess nu uppläste anförande bestämdt förklarat att den af honom emot "de fleste Landshöfdingar" gjorde tillvitelse att hafva afgifvit rapporter stridande emot rätta förhållandet, icke varit riktad emot mig, är jag för egen del visserligen nöjd med denna förklaring. Och jag förbigår så mycket hälldre att vidare yttra mig i sjelfva saken, som jag finner detta ämne vara af den beskaffenhet, att det aldrig bordt väckas inom det rum, der Rikets angelägenheter skola med alfvar behandlas, men icke obestämda klagomål framkastas emot Embetsmän, dem hvar och en äger öppet att tilltala i laglig väg om de felat.

I afseende på Herr Friherrens anmärkning att jag icke rätt fattat hans mening då jag trott att han sjelf ansett sig vara novice i Riksdagsärenders behandling, är jag så mycket mera skyldig att medgifva mitt misstag i detta fall, som Herr Friherren nu behagat lemna Höglofl. Ridderskapet och Adeln del af sin merite-förteckning såsom Riksdagsman. Likväl torde Herr Friherren å sin sida finna att jag icke saknat

anledning till detta misstag, ty hvad kunde Herr Friherrens oerfarenhet i annat än Riksdagsmanna-vana behöfva omnämnas, då ändamålet var att visa den anspråkslöshet och förlägenhet hvarmed Herr Friherren uppträdde såsom talare? Och mången torde lika med mig nu mera efter den förklaring Herr Friherren afgifvit, vara alldeles ur stånd att bedöma i hvad del Herr Friherren tror sig vara novice.

Hvad åter angår den anvisning, som blifvit mig gifven, att hålla mig till redacteuren af våra officiella Tidningar, i händelse ifrågaställdte rapporter, skulle uti de samma vara origtigt införde, kan jag icke begripa hvarifrån Herr Friherren hämtat anledning härtill. Jag trodde mig tvertom, uti mitt af Herr Friherren nu besvarade anförande hafva gifvit tillkänna att jag icke tvifladе på rapporternes rigtighet. Och jag får nu ytterligare förklara, att jag anser dem både rigtigt införde i tidningarne och rigtigt öfverensstämmande med deras öfvertygelse, hvilka dem afgifvit.

I öfrigt torde det tillåtas mig att begagna detta tillfälle för att instämma med Herr Friherren uti hvad han i en sednare motion yttrat rörande kostnaderne för utmätningar, isynnerhet då de ske för mindre summor; och kan jag försäkra Herr Friherren att jag och alla Landshöfdingar skulle varit honom högst förbundne, om han tillika uppgifvit någon utväg att förekomma dessa kostnader, annorlunda än att antingen alldeles icke verkställa utmätningar, hvilket torde medföra menliga följder både för

allmänna verk och enskildta personer, eller ock att öka lönerne för Kronobetjeningen, hvars knappa inkomster för det närvarande äro till stor del beräknade på det öfverklagade arfvodet för utmätningar och andra dylika förrättningar.

Sluteligen har det icke kunnat undfalla mig att Herr Friherren till styrka för sin motion, att Länsmännen borde förlora deras andel i böter, anfört en olaglighet som af Kronobetjeningen skall blifvit begången inom Östergöthland i fråga om vägpålars anskaffande på Kålmården. Denna händelse har förut varit mig alldeles obekant, ty något klagomål har hvarken enskildt eller i officiel väg blifvit hos mig deröfver anfördt. Men numera kan jag så mycket heldre lofva Herr Friherren att kraftig handläggning dervid icke skall uteblifva, som jag är öfvertygad att Herr Friherren då han ansett för sig tillständigt att fästa Höglofl. Ridderskapets och Adelns uppmärksamhet på en Länsmans obehöriga förhållande, icke heller lärer undandraga sig att hos Konungens Befallningshafvande framträda såsom angifvare.

Åtskillige yttrade härtill deras bifall.

Friherre *Anckarsvärd*, *Carl Hindric*: Den Censorsrätt, som en värd talare velat tillvälla sig, påkallar denna min förklaring att, oaktadt det bifall honom här synts möta, detta dock icke af mig delas. Jag tror att den enskildte motionairens rättighet att yttra sig är af lagen bestämd och att endast LandtMarskalken kan

fästa uppmärksamheten vid ordalagen. Jag kan således ej förstå huru den ädle Grefven kunnat i anledning af Friherre Rehbinders yttrande, göra dessa anmärkningar, hvilka hafva mera likhet med ett Canzliförhör än en discussion. Jag tror att den som i detta ämne rätt yttrat sig är Friherre Cederström; och att hans sätt varit det enda vid detta tillfälle ändamåls-enliga. Jag förmodar det Friherre Rehbinder varit betänkt på att kunna ådagalägga grunderna för sitt yttrande, och intill dess han brustit i bevisningen af deras rigtighet anser jag honom oförtjent af den apostrophering han här undergått. Jag tror ej att Grefven rigtigt uppdragit gränslinien emellan allmänna uttryck och allmänna anfall. Jag skulle anse mig illa uppfylla min pligt såsom Riksdagsman, om jag med tystnad biträdt hvad Grefve Posse yttrat och om Friherre Rehbinder utan deltagande fått afhöra hans yttranden.

Grefve *Posse*: Den siste värde talaren har icke rätt fattat min mening eller ock har jag orätt framställt hvad jag velat yttra. Jag har aldrig upphäft mig till Censor. Jag känner mig dertill för svag i allmänhet, och om jag än äg-de förmågan, skulle den dock aldrig begagnas inom detta rum. Min öfvertygelse att fri yttrande rätt är oskiljagtig från lagbunden frihet, och min kärlek för denna frihet skola alltid hos mig förekomma misstag i detta fall. Men jag tror det vara hvars och ens rätt och äfven pligt att försvara sig om han blir antastad, och

det var derföre som jag uppmanade Friherre Rehbinder att närmare bestämma den beskyllning han gjort mot Landshöfdingarne, och hvilken i första rummet kunde anses rigtad emot mig, som har styrelsen öfver det Län inom hvilket Herr Friherren är boende.

Jag har icke heller klandrat begagnandet af obestämda uttryck, ehuru jag för min del, anser mig böra undvika dem, men jag har höjt min röst mot obestämda angifvelser, hvilka, om än icke i lagarne ovillkorligen förbjudne, dock enligt mitt omdöme äro oförenlige med rättvisa och loyala tänkesätt, emedan genom sådane angifvelser många sårasa, men ingen lemnas öppet att försvara sig.

Flere yttrade härtill deras bifall.

Friherre *Ridderstolpe*, *Fredric*: Jag får blott anmärka, det, enligt mitt sätt att se, måtte behörigheten att klaga inför ett Riks-Stånd vara grundad på förutgången åklagan inför laga Domstol. Om Friherre Rehbinder förut anställt åtal, så är han behörig att föra detta språk; i annat fall är han icke behörig.

Friherre *von Düben*, *Carl*, uppläste följande:

(Se Bilagan N:o 15.)

Lades på bordet.

Herr Grefven och LandtMarskalken tillkännagaf att Plenum komme klockan half till 6 i eftermiddag att fortsättas.

Herr *Berghman*, *Ambrosius Magnus*, hade inlemnat ett Memorial, hvilket upplästes så lydande:

(Se Bilagan N:o 16).

De uti Herr Berghmans anförande åberopade Cancellie-Rådet Schoerbings Memorial och utgifne skrifter, voro vid Herr Berghmans anförande bifogade.

Friherre *Boije*, *Ludvig*: Då Herr Canzli-Rådet Schoerbings nu anmälte Memorial innehåller, att det varit efter Hans Maj:t Konungens gifne föranledning, som Herr Schoerbing, företagit sig det arbete, han sedermera dedicerat till Ständerne: Och då ovedersägeligt är, att hans bok, hvars innehåll jag icke känner, likväl medtagit mycken tid; så skulle det vara svårt för honom att nödgas, för sitt arbete vidkännas förlust på det förlag, som bokens tryckning medtagit; så mycket mer, som Herr Schoerbings enskildta vilkor äro ganska knappa. Jag önskade alltså att Utskottet och Ständerna ville åt desse omständigheter, lemna något afseende.

Lades på bordet.

Grefve *De la Gardie*, *Jacob*: Jag skulle draga i betänkande att upptaga Ridderskapet och Adelns tid med en ny motion, om jag ej af erfarenheten kände, att hvarje gagnande företag med godhet upptages af detta upplysta Stånd. Då jag nu går att tala om en inrättning som sedan Riksens Ständers sista sammanträde blifvit gjord, är det ej för att begära några understöd för densamma, ty den behöfver dem ej.

Några för det allmännas gagn nititske och redlige medborgare, hafva för 2:ne år sedan här i Stockholm inrättat en Sparbank. Insättningarne i denna Sparbank hafva vida öfverstigit hvad man vid dess början vågade hoppas; men nu hafva bekymmer uppstått huru man skall få medlen lika snart som säkert placerade. Stockholms Stads Drätsel-Commission har med godhet lofvat att emot 5 procens ränta emottaga 10,000 R:dr. Hitintills har väl detta tillfälle varit tillräckeligt, men fonden har nu ökats ända till nära 56,000 R:dr. Af dessa äro väl 47,000 R:dr placerade emot första inteckningen uti Stads och Landtegendomar; men då insättningarne hvarje vecka ökas med 1000 à 1200 R:dr, någon gång äfven derutöfver, så har hos Directionen oro väckts huru den skall finna tillfälle att placera dessa penningar, som från insättningsdagen löpa med ränta och tillhöra den medellösa klassen af härvarande medborgare.

I anledning häraf, anhåller jag få göra

den motion, att Stockholms Sparbank måtte få rättighet, så väl att i Riksens Ständers Bank, eller rättare sagt i dess Discont insätta ett maximibelopp af 50,000 Rd Banco mot 5 procents ränta som ock, att sedan efter omständigheterne uttaga de insatte penningarne, i den mohn tillfälle gifves att dem mot säkra inteckningar åter utlåna. Jag anser öfverflödigt att visa det ingen egennytta hos Sparbanken föranleder till denna motion, då naturligtvis Sparbankens interesse alltid blifver att få sine medel utsatte mot inteckning och den högre ränta af 6 procent som derifrån erhålles; jag får endast tillägga att de fleste af Sparbankens delägare äro af den lägre folkklassen, och räddas genom denne sjelfvilligt påtagne hushållning ifrån oordning och liderlighet.

Öfver 1900 personer hafva i Sparbanken gjordt insättningar, hvaraf man med tillfredsställelse funnit 600 vara fattige barn och 500 bestå af den aldra lägsta klassen af Stockholms innevånare. Jag anhåller att detta mitt anförande måtte remitteras till Banco-Utskottet, samt att det måtte mig tillåtas att detsamma med de öfrige Riks-Stånden communicera.

Herr *von Qvanten, Carl*: I anledning af hvad Herr Grefve De la Gardie yttrat om placerande af Sparbankens fond, får jag äran nämna, det Banken ej lärer kunna emottaga dessa penningar emot förbehåll att derå gifva en ränta som den ej sjelf njuter. Ej eller lärer Disconten kunna göra det, då en stor del af dess

fond ännu är outlänt. Men om, efter mitt förslag privata Banker eller Disconter blifva inrättade, kunna de med fördel emottaga de fonder hvarom Grefve De la Gardie talat. Det är endast detta jag velat anföra, med anhållan att mitt yttrande får till vederbörande Utskott åtfölja Grefve De la Gardies motion.

Friherre *Boije*, *Ludvig*: Då man påminner sig, att Sparbanken är en af de sednare tiders vackraste inrättningar, så kostar det på, att ett motstånd skall framställas till den billiga begäran, som göres för Sparbanken. Jag förklarar min agtningsfulla tacksamhet till Herr Grefve De la Gardie, för den vackra vårdnad han lemnar åt en så välgörande inrättning, och jag skulle tro, att det vore Riksens Ständer ganska värdigt, att åt samma vårdnad förunna all lättnad.

Då ränta blott begäres till en procent mindre, än Disconten sjelf uppbär, så kan Disconten icke förlora vid det biträde, som är begärt: och jag tillstyrker derföre bifall åt motionen; men nu att densamma må remitteras.

Herr *von Qvanten*: Jag finner visserligen att denna motion är gjord af ett ganska godt uppsåt, men det torde förtjena uppmärksamhet, att om nu Stockholms Sparbank erhåller den begärte rättigheten, skola äfven snart Götheborgs Sparbank och de i andra orter inrättade Sparbankar begära samma rättighet; och då insätta kanske till och med Capi-

talister der sina Capitaler, för att på allmänhetens bekostnad der draga en säker ränta. Om således enskildte Banker inrättas, kunna de aldrabäst emottaga Sparbankernes Capitaler.

Grefve *De la Gardie*: Med all agtning för den siste värde talaren, får jag dock påminna att reglorne för Sparbankens inrättning ej tillåta den utsträckning, som han förmodar den kunna erhålla. Då ej mer än 1000 R:dr Banco, af en person der få ägas, och ej mer än 100 R:dr om året kunna insättas, så tror jag ej det vara mycket att frukta, det Capitalister deraf kunna draga stor nytta, eller finna håg att sig deraf begagna. Jag har visst ej något emot, att de andra Sparbankarne äfven erhålla samma rättighet jag begärt för Stockholms Sparbank; men de fleste äro dels i jemförelse med denna, ännu obetydlige, dels ock afståndet härifrån så stort, att de ej med samma förmon kunna begagna en sådan rättighet, dels äga de i landsorterne mera tillfälle att utsätta mot annan säkerhet de mindre summor, de kunna hafva att utlåna.

Grefve *von Platen*, *Baltzar Bogislaus*: Uti den fasta öfvertygelse att Sparbanker äro en verkelig välgerning för menskligheten och i detta afseende föga kunna jemföras med någon annan upptäckt i sednare tider, kan jag ej nu undertrycka min talan, ehuru jag derigenom uppehåller Ridderskapets och Adelns tid. Det är väl möjligt, i fall en sådan rättighet som Grefve De la Gardie begärt blifver Stockholms

Sparbank beviljad, att de andra äfven söka att erhålla en sådan förmån; men jag vet knappt något föremål, som mera kan förtjena uppoffring i den öfvertygelse jag är, om dessa inrättningars stora verkan att förekomma tiggeri och laster hos den stora hopen; och då blott fråga är om en så liten summa som 50,000 Rdr vet jag ej hvad elak följd det kan hafva för Discont-inrättningen. Men jag säger än en gång, att om ock flere Sparbankar skulle behöfva en sådan förmon, borde den äfven blifva dem beviljad, då framgången af sådane inrättningar är den skönaste barometer på folkets växande moralitet. Jag har i mindre scala sett en sådan inrättning, medlen voro små och inrättningen liten, men den gjorde nytta i sin krets och måste alltid högaktas af vältänkande personer så länge den grundsatts står fast, att endast den förbättring af moraliteten är af någon vigt, af något högre inflytande på samhället, hvilken börjar hos de lägre folkklasserne. Med sådan åsigt och på dessa grunder recommenderar jag att Grefve De la Gardies motion måtte understödjas.

Friherre *Cederström, Jacob*: Jag instämmer fullkomligt med Grefve von Platen och Grefve De la Gardie, i afseende på den stora nyttan af Sparbanker, och instämmer äfven derutti, att den yrkade summan af 50,000 Riksdaler är obetydlig. Men rörande principen, anhåller jag få fästa Ridderskapets och Adelns uppmärksamhet deruppå, att det ej med ordning är förenligt, att Banken lemnar ränta för enskilta

penningar. Sådane medel tror jag böra förräntas hos enskilte. I fall dessa inråttningar anses af den vigt, att de förtjena allmänt understöd, bör det lemnas i annan bestämd våg, men icke genom interessen från Banken, hvilket skulle inblanda denne uti, för dess inråttning främmande transactioner, och skulle medföra den följd, att om inråttningarne utvidgades, skulle Bankens tillitande blifva alltför starkt.

Herr *von Qvanten:* Den siste vårde Talaren Friherre Cederström har till en del förekommit mig. Jag inser fullkomligt det välgörande af denna inråttning, men då jag sjelf föreslagit att Bankens Discontrörelse skulle upphöra och Disconter på Actier inråttas af private, vore det inconsequent af mig att nu oanmärkt samtycka till Sparbanks-fondens placerande på ett Verk, hvars tillvaro möjligen skulle komma att upphöra. Min tanka är då, att denna fond skulle i de nya Disconterne placeras. Men om Bankens Discont-rörelse kommer att fortfara, vill jag visst icke motarbeta ett förslag, som åsyftar ett så godt ändamål.

Friherre *Boije:* I anledning af de tvånne siste vårde talarnes yttranden, bör jag erinra, dels om den skillnad, som är emellan Banken och BancoDisconten, hvaraf följer, att fastän Banken icke kan ålåggas emottaga andras pengar till utlåning, så kan dock detta ålåggas dess Discont, när anledningen är så vacker, som den förevarande; och dels, att svårigheter verkeligen göras, då man hänvisar till sådane

inrättningar, som hafva det felet att ännu icke existera, och att, för deras framtida existence, ännu vara ovissa. Skulle privata Banker komma till stånd här i landet, och vinna full credit, så att pengar dem med all säkerhet kan anförtros, så blir troligen Sparbanken lika så benägen att placera sina pengar der, som nu i Disconten; men derintill torde den begärda utvägen vara billig att tillåta.

Grefve *von Platen*: Jag har endast begärt ordet för att rätta ett misstag. Jag tror mig ej hafva sagt, att de ifrågavarande medlen skulle förräntas af Banken, utan af Banco-Disconten. Hade någon annan Discont funnits, hade jag kanske föreslagit att de deruti skulle insättas. Men då detta ej är händelsen, då det ej är fråga om mer än 50,000 Riksdaler och då capitalister ej kunna begagna sig af Sparbanken, tror jag att man bör gå en sådan inrättning till mötes, hvilken finner sin största risque i svårigheten att med säkerhet kunna placera sina medel, och likväl måste göra det skyndsamt, för att kunna gifva den utlofvade räntan. Då härtill kommer att Sparbanken måste kunna skyndsamt uttaga sina penningar, i fall det skulle behöfvas, tviflar jag det vara möjligt att, utan en sådan tillåtelse, som Grefve De la Gardie yrkat, gifva någon utsträckning åt denna nyttiga inrättning.

Herr *von Qvanten*: Friherre Boije måtte ej fattat min mening, då han säger mig hafva hänvist till blifvande inrättningar. Jag får då

förklara, att om frågan nu endast är att genast placera dessa penningar, må det alltför gerna verkställas utan att jag skall försöka deremot lägga hinder i vågen. Det är endast i den händelse, att blifvande finance-regleringen skulle göra en förändring med nu varande Discontinrättning, som jag tillåtit mig dessa anmärkningar, synnerligast, emedan beslutet i både den ena och andra frågan ej lärer blifva fattadt förr, än i sammanhang med den tillkommande finance-regleringen. Det är således för framtiden, men ej i afseende på det närvarande, jag yttrat mig.

Herr Grefven och LandtMarskalken yttrade, att så väl Grefve De la Gardies ofvannämnde Motion, som de i anledning deraf afgifne yttranden, komme att till nästa Plenum hvila på bordet.

Friherre *von Schutzenheim, Conrad Theodor,* hade inlemnat ett så lydande Memorial:

(Se Bilagan N:o 17.)

Lades på bordet.

Friherre *Skjöldebrand, Pehr Eric,* anförde skrifteligen:

(Se Bilagan N:o 18.)

Lades på bordet.

Herr *Estenberg*, *Pehr*, hade inlemnat ett så lydande Memorial:

(Se Bilagan N:o 19.)

Lades på bordet.

Börjades upplåsning af StatsUtskottets den 22 dennes afgifne Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga proposition angående Handlanden A. R. Lorents ansökning om skatteköp af några lägenheter under Elfsborgs Kungs Ladugård. Låsningen afbröts derigenom, att

Herr *Riben*, *Carl Wilhelm*, begärde ordet, och yttrade sig sålunda:

Under loppet af tvänne Riksdagar, vid hvilka jag såsom Canzlist tjenstgjordt vid Riddarhuset, har det brukats att blott upplåsa en kort rubrik af Utskottens Betänkanden vid första föredragningen; då deremot handlingarne vid afgörandet alltid blifvit in extenso upplåste. Jag vågar till Herr Grefven och LandtMarskalken samt Höglofliga Ridderskapet och Adeln ödmjukast

kast hemställa, om icke till vinnande af tid, ett sådant bruk åfven vid innevarande Riksdag kunde iakttagas.

Undertecknad *Riddarhus-Secreterare*: I anledning af Herr Ribens anförande, anhåller jag få nämna, att förhållandet visserligen varit sådant som han yttrat, att nemligen i Riddarhus-Canzliet en resumé af inkommande Betänkandens innehåll blifvit uppgjord och inför Ridderskapet och Adeln upplåst. Denna åtgärd har likväl vanligen ej varit vidtagen förr, än under sednare hälften af Riksdagen, då det, i brist af tid, varit omöjligt, att upplåsa alla inkommande handlingar; men under första hälften af Riksdagen, har man brukat upplåsa dem i ett sammanhang. Då anstalten likväl för skyndsamheten af ärendernas behandling in Pleno är förmonlig, kan jag ej annat än instämma uti hvad Herr Riben sålunda yttrat.

Herr *Cederschjöld, Pehr Gustaf*: Jag anhåller att Utskottens Betänkanden måtte vid första föredragningen till hela sin vidd upplåsas, enligt Grundlagens bokstafliga föreskrift. Snarare skulle jag vilja medgifva, att endast sammandraget kunde vid målets slutliga afgörande upplåsas. Om nemligen vid första föredragningen endast ett sammandrag skulle upplåsas, så måste den tidsutdrägt som detta sammandrags författande fordrar, nödvändigt vålla, att många mål skulle hos oss förekomma en Pleni-

dag senare, än i de andra Stånden, och vi således derigenom sjelfva öka anledningarne till den obehagliga omständighet, som så ofta plär inträffa, att då ett mål slutligen skall afgöras, och man länge och väl deröfver ordat, man omsider erhåller den upplysning, att målet redan blifvit af tre Stånd afgjordt. Då deremot målet för andra gången, eller till afgörande förekommer, hafva alla de, som derom vilja yttra sig, haft tillfälle att i Canzliet deraf taga kännedom, och skulle således blotta sammandragets uppläsande då kunna snarare göra tillfyllest.

Herr *Riben:* Den upplysning Herr RiddarhusSecreteraren behagat lemna, att den anstallt jag föreslagit, fordom ej vidtagits förr, än närmare Riksdagens slut, är alldeles enlig med förhållandet; men har sådant kunnat lagligen ske under Riksdagens sednare hälft, måtte det också lika lagligen kunna införas nu vid dess början; hvaraf jag också tror, att en ingalunda onyttig tids besparing skulle uppkomma. I Herr Cederschjölds yttrande, att handlingarne snarare icke borde upplåsas vid målens afgörande, kan jag ej instämma; ty jag anser oundvikligen nödigt att man får höra ett Betänkande då det skall afgöras; man kan eljest under tiden från första låsningen lätteligen hafva glömt hvad det innehåller. Vill man hafva närmare kännedom om ett inkommit Betänkande, lärer man i allt fall genom låsning uti RiddarhusCanzliet förvärfva sig densamma.

Herr *Cederschjöld:* I anledning af den

sista vårde talarens yttrande, får jag blott tillägga, att jag anser sjelfva Betänkandernes fullständiga upplåsning vid första föredragningen så mycket nödigare, som Ståndets alla 500 Ledamöter eljest skulle nödgas sammanträngas i Canzliet, för att af Betänkandet erhålla del.

För öfrigt vill jag ingalunda neka, att det ju vore bäst, om hvarje Betänkande kunde till hela sitt innehåll upplåsas, båda gångerna det föredrages; men om detta ej skulle medhinnas, så anser jag, på de skäl jag förut anfört, upplåsningen af ett sammandrag vid sednare tillfället så mycket hellre kunna medgifvas, som vederbörande emellertid haft tillräcklig tid att med tillbörlig noggrannhet författa ett sådant sammandrag.

Friherre *Cederström, Jacob*: I anledning af den nu uppkomna discussionen, anhåller jag få fästa Ridderskapets och Adelns uppmärksamhet deruppå, att, i enlighet med hvad Herr Cederschjöld yttrat, RiksdagsOrdningen innehåller, att Betänkanden skola upplåsas då de första gången föredragas, hvaremot beror på Ståndet om de skola upplåsas då de till slutligt afgörande företagas. 53 §. säger nemligen i dess första moment: "Enär ett ämne slutligen skall afgöras, böra alla dertill hörande handlingar uppläsas; *så framt någon Ståndets Ledamot sådant åstundar.*" Det är lätt för Ståndets Ledamöter, då de höra ett Betänkande första gången uppläsas, att bestämma huruvida de vilja taga en närmare kännedom af det eller det åm-

net, men det blir nåstan omöjligt för Ståndets Ledamöter att i Canzliet genomlåsa alla på bordet liggande handlingar, för att efterse om någon af dem förtjenar uppmärksamhet.

Herr *Riben*: Jag anhåller blott att med få ord få besvara den värde talaren som sist yttrade sig, och att i sådant ändamål få å nyo upplåsa just samma §. som han nyss uppläst; der står: "Enår ett ämne slutligen skall afgöras, böra alla dertill hörande *handlingar* upplåsas, så framt någon Ståndets Ledamot sådant åstundar." Jag kan ej med ordet handlingar förstå annat än sådana Bilagor som åtföljа ett Betänkande, ty då man talar om att en sak hörer till något, så måtte detta något finnas. Jag medgifver för öfrigt gerna, att det nu för ögonblicket är likgiltigt hvad som i afseende på mitt förslag beslutes; men några veckor härefter, då nemligen vidlyftiga Utskotts Betänkanden dagligen inkomma, blir förhållandet må hända annorlunda, och kanske skall man då finna nyttigt att återgå till fordna Riksdagars praxis.

Friherre *Cederström*: Det är otvifvelaktigt att det ifrågavarande momentet i Riksdags-Ordningen lyder såsom det blifvit af den sista värde talaren nu senast och af mig sjelf nyss förut upplåst. Deraf följer, att om handlingarne bestå af ett Betänkande ensamt, så utgör det alla till målet hörande handlingar och behöfver ej upplåsas, om icke någon Ledamot det åskar. Men detta ingår nu ej i rätta frågan; angående den, får jag underställa Ridderskapet och Adeln

om det icke år bäst att upplåsningen sker vid första föredragningen, på det man må komma i tillfälle att bedöma hvilka mål man vill närmare granska, och på det man ej må vara nödsakad att i Canzliet genomgå alla inkomna förslag.

Herr Grefven och LandtMarskalken yttrade, att som den uppkomna frågan, huruvida Utskottens inkommande Betänkanden borde upplåsas då de första gången läggas på bordet, eller blott när de till pröfning förekomma, endast rörde formen, och flera af Ridderskapet och Adeln nu icke syntes vara af den mening, att uppläsning af Betänkanderne, på sätt tillförene skett, endast borde äga rum vid tillfälle af Betänkandernes pröfning, ansåg Herr Grefven och LandtMarskalken sig böra hemställa, om icke Ridderskapet och Adeln, utan att för närvarande afgöra frågan, hvilken torde böra närmare öfvervägas, behagade tillåta, att StatsUtskottets förevarande Betänkande, som icke vore volumineust, kunde nu få upplåsas.

Bifölls.

Härefter upplåstes StatsUtskottets ofvannämnde Betänkande intill slut och lades på bordet.

Upplåstes och lades på bordet StatsUtskottets den 22 dennes afgifna Utlåtande i anled-

ning af Kongl. Majtts Nådiga Remiss uppå Landshöfdingens Grefve Axel von Rosens underdåniga ansökning om befrielse från ansvarsskyldighet i afledne KronoFogden Grönvalls balance.

Justerades följande:

Utdrag af Protocollet hållet hos Höglofliga Ridderskapet och Adeln vid Lagtima Riksdagen i Stockholm, förmiddagen den 26 Febr. 1823.

S. D. Remitterades till Constitutions-Utskottet, åtskillige i den form 29 §. Riksdags-Ordningen föreskrifver anmäldte anledningar till anmärkningar emot StatsRådet och samtelige Föredragande StatsSecreterare. Ut supra.

Höglofl. Ridderskapet och Adeln åtskilldes kl. 2 eftermiddagen.

In fidem Protocolli

O. J. Lagerheim.

Onsdagen den 26 Februarii.

Plenum klockan half till 6 eftermiddagen.

Grefve *Gyllenborg*, *Johan Henning*: hade inlemnat 2:ne Memorial, hvilka upplästes, så lydande:

(Se Bilagorna N:ris 1 och 2.)

Dessa 2:ne Memorial lades på bordet.

Herr *von Wahrendorff*, *Anders*, hade inlemnat följande, som upplästes:

(Se Bilagan N:o 3.)

Lades på bordet.

Friherre *Cronstedt*, *Carl Fredric*, hade inlemnat 2:ne Memorial, hvilka upplästes: så lydande:

(Se Bilagorne N:ris 4 och 5.)

Dessa 2:ne Memorial lades på bordet.

Herr *Rosenblad*, *Bernhard*, uppläste följande 2:ne Memorial:

(Se Bilagorne N:ris 6 och 7.)

Dessa 2:ne Memorial lades på bordet.

Föredrogs Stats-Utskottets den 22 dennes aflåtne 4 serskilte Memorial innefattande anledningar till anmärkningar mot föredraganderne af Krigs-Ärenderne och föredraganden af Handels- och Finance Ärenderne, hvarom Remiss begärdes till Constitutions-Utskottet, inför hvilket anledningarne uppgifvas skulle; och blefvo berörde anledningar till anmärkningar enligt 29 §. i Riksdags-Ordningen till sistnämnde Utskott remitterade.

Föredrogs å nyo och remitterades till

Stats-Utskottet;

1:o Herr Gripensvärds, Fredric Adolphs, den 21 dennes på bordet lagde Memorial om inköp af Kongl. Maj:ts och Kronans andel i uppbörden vid det så kallade södra Stäket.

2:o Herr af Bornemans, Johan Aron, den 21 dennes på bordet lagde Memorial om Inqvarterings-ersättning till Warfs-Staterne vid

Örlogsflottan i Carlskrona samt Escadrerne i Stockholm och Götheborg.

3:o Herr von Hartmansdorff, August, den 21 dennes på bordet lagde Memorial om anslag å Stat till inköp af Astronomiska Instrumenter för det här i Stockholm befintelige Observatorii räkning.

4:o Herr Treffenbergs, Curry Gabriel, den 21 dennes på bordet lagde Memorial om inköp af åtskillige Trädhus i Götheborg, som äro belägne nära Kronans Förrådshus.

5:o Herr Tigerskölds, Carl Wickman, den 24 dennes förmiddagen på bordet lagde Memorial angående anslag å Stat till befordrande af Wexel-Undervisningen.

Bevillnings-Utskottet:

1:o Merr Bruncronas, Nils, den 21 dennes på bordet lagde Memorial, om befrielse för Lotsar från bevillnings erläggande.

2:o Herr Liljeströles, Gustaf, den 21 dennes på bordet lagde Memorial angående nedsättning af Bevillningen för fastighets-värden.

Lag-Utskottet:

1:o Grefve Cronstedts, Claes, den 21 dennes på bordet lagde Memorial angående deportation af lifstids-fångar.

2:o Herr Tigerskjölds, Carl, Wickman, den 24 dennes förmiddagen på bordet lagde Memorial, angående inrättande af Förliknings-Domstolar.

Allmänna Besvärs- och Oeconomie-Utskottet:

1:o Herr Gripenstedts, Jacob, den 21 dennes på bordet lagde Memorial angående inrättande af Socknе-Magaziner.

2:o Herr Löfvenströms, Johan, den 21 dennes på bordet lagde Memorial, angående utfärdande af en kläd-förordning m. m.

Föredrogs å nyo Herr Montgommeries, Gustaf, den 21 dennes på bordet lagde Memorial, angående upphäfvande af Nummer-Lotteriet och General-Assistance-Contoiret.

Friherre *Boije*, *Ludvig*: Jag tackar Herr Montgommerie för denna Motion, och understödjer densamma gerna; men då Riksens Ständer, som jag hoppas, gå att gifva ett vackert bevis på deras egna moralitet, genom bifall till motionen; så önskade jag dock, att värdet af denna handling icke må något förlora, genom enskild orättvisa för någon, eller någons försättande i lidande. Redan år 1778 har Lotteri-Werkets Direction och Betjening, blifvit genom ett Konungabref, försäkrad om bibehållande af

deras löner, så länge Verkets inkomst dertill förslog; och sedan länge är, genom besparingar af Lotteri-vinster, en serskild fond samlad, deraf Verkets aflöning utgår, uppgående, som jag har mig bekant, till ej mindre än 233,400 R:dr Banco; hvarförutan Lotteriet äger ett egit hus här i Staden, med ett icke så obetydligt inventarium. Denna fond och egendom skulle naturligtvis, om Lotteriet upphäfdes, tillfalla Ständerne; men efter mitt begrepp om rätt och billighet, skulle väl icke Staten gerna kunna tillvälla sig fonden, utan att också vidkännas att betala de löner, hvartill räntan är anslagen, och som också dertill förslår. I följe af detta rättsbegrepp yrkar jag alltså, att derest, som jag hoppas, Lotteriet afskaffas, ej mindre Directionen än dess nu lönhafvande betjening hvardera intill deras dödsdagar, vid deras fulla löner varda bibehållne. Och jag tror mig icke heller böra undanhålla det ytterligare skäl, som jag är viss skall verka på hvarje medlem af detta hus. Ibland Directionens Ledamöter, befinna sig 2:ne personer, som hafva den största rätt till ett närmare deltagande. Den ena är Sveriges store Skald, Herr af Leopold; denne man, som jemte bortgångne medbröder, burit Svenska namnets ära, i litterairt afseende, till en höjd hvarutöfver det, måhända, icke är ämnadt att gå. Träffad af sjukdom, synes han stå nära slutet af sin förtjenstfulla lefnad. Och visserligen skulle ingen af oss vilja tillskynda honom något bekymmer. Den andra är Herr Wasastjerna, som, då en främmande magt tillvällade sig Finland, försakade icke blott de inkomster, en

god tjenst i Wasa HofRätt gaf, utan äfven de större förmoner, som af en främmande Herre erbjöds honom; och det för att tillfredsställa sin dygdigt Svenska känsla, som kallade honom att förblifva, hvad han visade sig vara, en redlig Svensk. Den belöning han, för ett så vackert handlingssätt, har rönt, har, som jag tror, inskränkt sig till en plats i Nummer-Lotteri-Direction; och jag frågar, hvem af oss skulle väl samveteligen vilja tillåta att en skilling förminskades af hans inkomst. Då jag blott personligen uppgifvit desse 2:ne Ledamöter, har jag icke derföre trott mig förminska de öfrigas rätt, som visserligen förtjenar och får ett afseende; och jag anhåller att denna min framställning må åtföljа remissen till vederbörande Utskott.

Herr Grefven och LandtMarskalken, föreslog att så väl Herr Montgommeries ofvannämnde Memorial, som Friherre Boijes i anledning deraf nu afgifne yttrande måtte till Stats-Utskottet remitteras; hvilket bifölls.

Å nyo föredrogs Herr Reutersvärds, Pehr Adam, den 17 dennes förmiddagen på bordet lagde Memorial angående fångars sysslosättning.

Herr *Reutersvärd*, hade ytterligare inlemnat ett Memorial, hvilket upplästes, så lydande.

(Se Bilagan N:o 8.)

Uppå derefter af *Herr Grefven och Landt: Marskalken* gjord proposition, fann Ridderskapet och Adeln för godt, att så väl Herr Reutersvärds förstnämnde Memorial, som det af honom i samma ämne nu afgifne yttrande till LagUtskottet remittera.

Föredrogs å nyo Herr von Hartmansdorffs, August, den 21 dennes på bordet lagde Memorial, om infordrande af upplysningar, hvilka och huru många byggnader Kronan eller Staten äger; huru och af hvem de begagnas; med hvad rätt de till ett eller annat ändamål användas; och om de dertill äro oumbärlige?

Friherre *Ehrenborgh, Casper Wilhelm:* Jag vill blott vid detta tillfälle, då denna motion remitteras, hafva äran tillkännagifva, att en lika beskaffad begäran som den nu ifrågavarande, varit af Riksens Stånder vid 1809 års Riksdag framställd och af Kongl. Maj:t i underdånighet föredragen. Kongl. Maj:t beslöt, i anledning deraf, att låta höra de autoriteter, som med Kronans hus ägde någon befattning. Genom den till följe deraf anställde undersökning, upplystes, att, med undantag af, om jag ej missminner mig, 10 hus, hvilka ansågos umbärlige, de öfrige voro för bemälte auctoriteter nödvändige till begagnande i ett eller annat afseende. Jag vill ej bestämdt säga, att denna undersökning kan vara tillräcklig, för att uppfylla det

af Herr von Hartmansdorff åsyftade åndamål; men jag har nämnt detta endast som en anvisning för StatsUtskottet, att genom HofCanzleren infordra den act, som säkert skall lemna en betydlig del af de upplysningar Herr von Hartmansdorff begärt. En mångd handlingar rörande detta ämne finnes att tillgå i Handels- och FinanceFxpeditionen.

Herr *von Hartmansdorff, August:* Efter den upplysning Friherre Ehrenborgh meddelat om den åtgärd, som redan blifvit vidtagen, till utrönande af hvilka och huru många Kronans byggnader skulle kunna umbäras, anser jag det visserligen vara skäl, att StatsUtskottet efterfrågar hvad i detta afseende redan kan vara tillgjordt. Men om blott 10 hus befunnits vara för Kronans behof öfverflödiga, och följaktligen på bättre sätt användbara, så skulle jag tro, att en ny undersökning är högst nödvändig. Då jag gjordt den ifrågavaranda framställningen, har det icke skett utan goda anledningar att tro ett större antal byggnader kunna försäljas eller besparas. För att visa hvad som med byggnader kan uträttas, om de riktigt blifva begagnade, torde det tillåtas mig anföra ett exempel. Hvar och en vet hvilket prägtigt slott, som i Upsala ännu höjer sig på ruiner af hvad det fordom varit. Oaktadt det till största delen står tomt, har Upsala Academie straxt bredvid företagit sig en Bibliotheks-byggnad, som kostar öfver 150,000 Riksdaler, blott för att bringas under tak. Redan skola 70,000 Riksdaler som Academien besparat, vara till detta åndamål använda; och

ehuru Kongl. Maj:t med vanlig nåd och frikostighet af egna medel gifver 30,000 Riksdaler till samma byggnad, lårer Academien vara på våg att nödgas skuldsätta sig för det som ännu erfordras till husets fullbordan. Under denna förlägenhet, hvarigenom medel till Academiens öfriga förnödenheter borttagas, lemnar man till stor del obegagnadt detta höga slott, som är mångfaldigt rymligare än den byggnad, hvilken nu uppföres. Hade Academien inköpt hus till LandshöfdingeResidence, Fångelser m. m. hvartill något af Slottet användes, så hade förmodligen icke hälften af den nu erforderliga summan varit behöflig; och Upsala Universitet hade, om det i stället fått tillägna sig slottet, erhållit till lårosalar, till förvaring af böcker och andra samlingar en prägtigare byggnad, än må hända någon Högskola i Europa äger. Ingalunda kan jag betvifla, att Riksens Stånder, i händelse den omnämnde ersättningen blifvit gifven, ju icke skolat, åt en Academie, grundad på den store Gustaf Adolphs föräring af WasaÄttens arfvegods, gerna gifvit detta slott, som, i fall jag ej bedrager mig, Gustaf Wasa sjelf låtit uppbygga.

Friherre *Ehrenborgh*: Det har alldeles icke varit min mening, att bestrida eller lägga hinder i vågen för verkställandet af den undersökning Herr von Hartmansdorff begärt. Jag har endast trott mig skyldig att lemna den upplysning jag haft tillfälle inhämta: att en dylik undersökning redan blifvit långt för detta både begård och verkställd. Må hända torde den lik-

väl nu mera desto mindre fullt svara emot det ändamål Herr von Hartmansdorff med sin motion synes åsyfta, som efter de åsigter, hvilka hår af flera värda Ledamöter blifvit framställde, Ridderskapet och Adeln synes böjd för upplösningen af Allmänna MagazinsDirectionen och flera af de Kronans hus, som år 1810 och sedermera varit af Directionen begagnade, torde derigenom blifva ledige. Men den upplysning jag meddelat torde tillåfventyra icke desto mindre gifva någon ledning åt StatsUtskottet vid handlåggningen af motionen.

Herr Grefven och LandtMarskalken föreslog, att så väl Herr von Hartmansdorffs ofvannämnde Memorial, som de af honom och Friherre Ehrenborgh i anledning deraf nu afgifne yttranden måtte till StatsUtskottet remitteras; hvilket bifölls.

Föredrogs å nyo Herr Stråles, Nils Vilhelm, den 24 dennes förmiddagen på bordet lagde Memorial, innefattande ett finance-project.

Herr *Tham*, *Wolrath*, anförde skriftligen:

(Se Bilagan N:o 9).

Herr *Strålle*: I det förslag, till erhållande af ett bestämdt myntvärde, som jag våga fram-

de framlägga, har jag med flit sökt undvika att ingå i alla smårre detailler; dels emedan jag fruktade, att de endast skulle leda till vidlyftighet, och förorsaka en lång discussion, utan att man derigenom närmade sig resultatet, dels emedan jag önskade, att i ämnet inhämta kunnige måns omdömen, innan jag stadgade mitt eget. Emellertid torde det tillåtas mig, att i korthet besvara de anmärkningar, som Hr Tham i sårskilte delar framställt.

Herr Tham har anmärkt, att en författning, som authoriserade skulders liquiderande efter agio, skulle föranleda till ökade råttegångar. Kan hända har jag icke nog klart uttryckt, det mitt förslag icke innefattar, att författningen skulle vara retroactiv, utan att den blott har afseende på det förhållande som hådanefter kunde inträffa, och jag kan då icke anse minsta anledning till ökade råttegångar deraf, att skuldens numeraire i Bancosedlar skulle komma att bestämmas efter en i laglig ordning utfärdad författning, som vore för alla gällande och af alla kånd.

Hvad angår anmärkningen, att Bankens lån på metaller &c. skulle, enligt mitt förslag komma att upphöra, så får jag förklara, det min mening icke varit sådan. Under benämning af sådane lån, som äro af Discont-natur, har jag förstått alla de eventuella låne-biträden som ifrån Banken utgå. Det är endast de stå-

ende lånen på fastigheter och odlingslån m. m: som jag trott kunna i denna egenskap böra upphöra i den mon de till Banken ingå.

Herr Tham tror åfven, att det skulle blifva svårt att inom landet inköpa silfver, och att derpå icke år någon betydlig tillgång. Härutinnan år det vål svårt att kunna göra någon såker beråkning; men jag tror för min del, att hår finnes uti enskilda personers vård mera silfver ån man vid första påseendet föreståller sig, och att detta silfver genom kloka anstalter, skulle kunna framlockas uti allmånna rörelsen. Om man stadgade, att hvar och en ågde råttighet, att uti Banken öppna råkning på sitt sårskilda namn och derå insåtta silfver, dock icke under 1000 R:dr Specie, med råttighet att efter det fastställda agio uttaga Bancosedlar till fulla beloppet, och att når som hålst emot sedlarnes återställande åter uttaga silfver, så tror jag att man skulle få se ganska mycket silfver inflyta till Banken. Den som ville utlåna penningar skulle finna för sig förmånligt att först förvandla dem i silfver, insåtta detsamma uti Banken, hvaremot han åter finge sina sedlar. Denna operation kostade endast mödan, men derigenom beredde han sig råttighet att kunna tillväxla sig silfver utur Banken, hvaruppå han hoppades att kunna vinna i håndelse Bancosedelns vårde försåmrades. Den gåldskyldige åter kunde begagna samma utväg för att trygga sig för alla möjliga förluster genom Bancosedelns fall. På sådant sått skulle misstroendet till Bankens credit blifva genaste vågen att stårka

den samma; men detta hörer till detaillerne, och torde det vara för tidigt att hårom nu ingå i närmare utveckling.

Friherre *Boije, Ludvig*: Äfven jag har ägnat några år åt studier och begrundningar i financeämnen. Jag vet nu icke om denna tiden varit alldeles förspild; men så vidt jag förstår, är den förevarande motionen icke ens verkställbar. Den innehåller ett tydligt förklarande, att ingen realisation åsyftas; men den begår dock en fixation af Pappersmyntet, som åter aldrig låter göra sig annorledes, än genom realisation. Pappersmyntets värde låter icke befalla sig genom lagar, eller påbud. För att fixera dess värde, gifves icke mera än ett sätt, och det är att Banken, vid uppvisandet, utlemnar deremot ett visst belopp i silfver; men detta åter är realisation: och när man ej vill det, så är all öfrig åtgärd blott förspilld möda.

Herr *Rosenblad, Bernhard*: En vård Ledamot, utmärkt för sina medborgerliga tänkesätt och sina upplysande insigter, Herr Tham har i dess i dag afgifna yttrande lemnat ett nytt prof af bägge delarne. Det oaktadt anser jag mig förbunden vederlägga en af honom framställd satts, i hvilken jag ingalunda kan instämma. Hr Tham anser nemligen ett fast myntvärde kunna vinnas utan behof af realisation, derigenom att man fixerade sedelstocken vid en viss summa. Jag tror det ej. Låtom oss undersöka hvad som gifver värde åt våra gångbara Bancosedlar. Icke är det materien hvaraf de bestå. Papperet

saknar nästan allt värde. Men det är den tvungna rätt de åga till emottagande i de flesta enskilta och allmänna liqvider, som ensam gifver dem gångbarhet och värde. Allt efter circulationens större eller mindre liflighet behöfver till och med samma rörelse större eller mindre penningecapital. Är nu detta bestämdt, måste tillgången i förhållande till efterfrågan vara mer eller mindre tillräcklig. Men då sedlarne endast såsom penningar kunna användas måste äfven deras värde variera, och således detta förblifva obestämdt. Dessutom inträffar ännu en omständighet, som under närvarande förhållande måste göra deras värde högst vacklande. Våra sedlar kunna ej direct användas i våra utländska liqvider. Förlagerne för vår utländska handel äro till större delen utländska, och detta är en stor förmon för oss, så länge vi äro mindre rika på capitaler än de flesta nationer, med hvilka vi handla, och som således för bättre pris kunna förlägga den ömsesidiga handeln, än vi, hvars capitaler med större vinst kunna användas i vår industri. När nu innan utskeppningens början remisserna inkomma till våra exporteurer, så finnas ej nog afnämare bland våra importeurer, som till större delen på credit taga sina varor, att först efter afsättningen betala dem. Härigenom kunna utländska Växelhus genom deras härvarande commissionairer nedtvinga coursen, då exporteurernes remisser indragas och uppdrifva den, då importeurernes skulder skola betalas. Också ser man ofta, utan någon förändring i sedelstocken, coursen högeligen variera emellan dessa bägge epoker.

Herr Tham har åfven anfördt, att Coursen obetydligt varierat sedan sista Riksdagen. Jag tror likväl att skillnaden emellan 104 och 142 år tillräckligt stor för att medföra alla ett obestämdt mynts menliga verkningar på ägande rätten och på alla nårings-företag. Således kan jag för min del ej annat än anse en realisation efter nårvarande Medelcours vara det enda kraftfulla medel till vinnande af ett fast myntvärde och af trefnad för nåringarne. Men skulle emot min förmodan, detta ej låta sig göra, så öfverensstämmer jag i Herr Stråles förslag, att för framtiden låta alla liquider ske efter Cours. Detta vore då det enda sättet, att trygga ägande-rätten mot sådane förluster, som dem 1809 års myntförsämring ådragit alla då varande fordringsägare. För öfrigt medgifver jag visserligen, att stora olägenheter, hvaraf Norrige och Dannemark i sednare tider framvisat exempel, åtföljа en sådan liquid efter cours, olägenheter, som troligen öfverstiga alla dem, hvilka möjligen kunna åtföljа en verklig realisation, och som så mycket mer stärka min öfvertygelse, att detta sednare radicala botemedel är det enda rätta och användbara.

Friherre *Cederström*, *Jacob*: Jag skulle med glädje instämma med den sista vårda Talaren uti nyttan för vårt samhälle, der creditmynt finnes, att när som helst kunna förbyta detta mynt emot metalliskt, genom realisation, om denna realisation nu vore möjlig utan att decretera en banqueroutte. Det är ej obekant, hvilken allmän skakning 1800 års banqueroutte

medförde, åfvensom den sedermera egenmågtigt införda förändringen i de af Ståndernа derföre fastställda grunderna. Om Styrelsen (dermed menar jag så väl lagstiftande som verkställande magten) ej blandar sig i enskiltes affairer, men heligt fullgör decreterade åtagande, så reglerar sig myntet småningom af sig sjelft i ett naturligt förhållande till ett stigande välstånd, och dermed förenad ökad production. Man har sagt, att om icke den föreslagne realisation blef fastställd, enda utvägen att trygga ägande rätten mot sådane förluster, som den 1809 års myntförsämring ådragit då varande fordringsägare, vore att för framtiden låta alla *liquider* ske efter cours. Om då varande fordringsägare verkeligen lidit förluster genom 1809 års Stånders beslut att Banken skulle utgifva sedlar till krigs-omkostnaderne, förutsätter sådant en af dessa Stånder begången oråttvisa; men jag har i detta afseende en alldeles stridig öfvertygelse. Jag och alla de som verksamt deltagit i affairerna den tiden, veta att enda utvägen till erhållande af medel för krigets fortsättande, var att tillita Banken; och jag tror derjemte, att krigsgården, genom denna utväg blef jemnare fördelad, än den kunnat blifva genom hvad annan fördelning som helst, om än någon annan varit möjlig: ty den försämring sedlarnes värde derigenom bereddes, drabbade visst icke ensamt fordringsägare, utan alla innehafvare af dessa papper, från och med arbetskarlen till och med capitalisten.

Jag är ytterligare derom öfvertygad, att

om Riksens Ständer årligt uppfylla hvad de då beslutade rörande ersättningen till Banken för dess lemnade förskotter, skola vi omärkligt närma oss till målet, myntets återförande till sitt förra värde, utan att dervid skada enskildte och våldsamt rubba deras på god tro om validiteten af Ständers beslut, ingångna transactioner; hvar och en kan då rätta sina enskildta affairer efter en säker grund, och myntet småningom förbättras i värde, väl vetande hvad som skett och skall ske: men sådant blifver icke förhållandet om Riksens Ständer skulle rubba de beslut i afseende på myntet fattat, helst sådan låttsinnighet icke lemnar garanti för varagtigheten af denna auctoritets åtgärder.

Om Banken ålägges, att lika med hvad för Riksgälds-Verket är fastställdt, årligen uppgifva sina tillgångar och skulder, så skulle med än större visshet enskildta kunna beräkna sina företag, och då deraf blef för en hvar synbart att Bankens tillgångar utöfver dess skulder årligen ökas, skulle dess sedlar också i samma proportion vinna ökadt förtroende och värde. Det skulle i sådant fall, för oss, till vinnande af allmänt välstånd, icke återstå mer än etablerande af ett Stats-hushållnings-system, bygdt på allmänna grundsattser icke åseende enskildta personers, för samhällets båtnad obetydliga, ofta alldeles främmande interessen, utan generelt för Svenska folket, öppet i dagen lagde, kände af alla låne-anstalter, lika tillgängeliga för alla i

mon af hvar och ens tillgång på godkända hypotheker.

Detta år ej inveckladt, konstigt och svårt att begripa, ty det bereder ingen rubbning i den naturliga utvecklingen af enskildtes ömsesidiga förhållanden; det år ej såsom alla realisationer, de der icke genom vålståndets tilltagande i naturlig våg beredt konstlade beräkningar och skuggbilder som stådse jäfvas af erfarenheten.

Åtskillige yttrade hårtill deras bifall.

Herr *Rosenblad*: Den af Friherre Cederström omnämnde Bankroutte tror jag redan vara verkstålld och kan den nu mera utan ny och ökad oråttvisa ej hjelpas, då alla i Bancomynt stållde transactioner enskildta emellan, sedan 1809 undergått så mångfalldiga förändringar. Jag kan ej dela den Herr Friherre Cederströms åsigt, att det af 1809 års Ständer vidtagna beslut, att genom Banco-sedlarnes ökande och deraf följande försåmring bestrida krigskostnaden, medförde den jemnaste fördelning af krigets bördor. Min tanke är ej att klandra 1809 års Ständer, dertill åga de för många anspråk på samtids och efterverlds erkånsla, ej eller att nu bedöma om i deras stållning andra utvågar funnos att välja, ehuru mitt minne såger mig, att en af deras i Finanserna mest erfarne medlemmar, framledne Riks-Rådet Grefve Liljencrantz uppgaf sådane. Jag vill blott nämna, att jag aldrig kan fatta, huru en sådan

fördelning af Stats-bidragen kan vara den jemnaste, som ej endast drabbar en enda medborgs-class, Capitalisterne, utan åfven låter dem känna tyngden af den vinst, just genom denna finance-reglering en annan medborgsclass, de gåldbundne skörda, medelst förminskning i deras skulders verkliga värde. Jag kan ej heller undgå uttrycka min öfvertygelse, att i den genom myntets försåmring uppkomna skenbara förhöjning i alla fastigheters värde, ligger en hufvud-orsak till den speculations anda, som bragt så många idoge medborgare till tiggare-stafven, och som så verksamt bidragit till den nu öfverklade förlägenheten.

Friherre *Boije:* Vid sista Riksdag framställde jag motionen om Bankens publicitet, som då af Ridderskapet och Adeln bifölls, men af de andra Ständerne afslogs. Jag önskar högeligen att Herr Tham nu måtte bättre lyckas deri. Hvad frågan om en företagande realisation angår, så är dess undersökning af större vidlyftiget än att densamma nu gerna kan anställas. Troligen blir den, innan Riksdagens slut, ett öfverlåggnings-ämne för sig sjelf, och om jag då är tillstädes, skall jag icke underlåta att utveckla mina åsigter deraf. Jag skall nu lika med de ledamöter som sig deröfver yttrat, nöja mig med att framställa mitt omdöme, som är, att en realisation för oss nu, vore det olyckligaste företag. För den inbillade fördelen, eller råttare sagt för flärden att åga Silfver till mynt i några år, skulle Banken, Näringarne, Löntagare, ja hela Nationen blifva förstörde.

Jag förklarar gerna, att jag icke misströstar, det ju en framtid kan skånka en conjunctur, uti hvilken det icke blefve skadeligt att realisera; men att, i vår närvarande ställning, företaga en sådan operation, vore ett steg, hvarifrån jag ber Gud bevara oss.

Flere yttrade härtill deras bifall.

Friherre *Cederström*: Det har blifvit yttradt, att den, genom realisation föreslagna Banqueroutte redan är gjord, men har man väl dervid gjort sig reda för hvad ordet banqueroutte betyder? Kan man väl kalla banqueroutte en blott inställelse af betalning? först då, sedan det blifvit bestämdt att i stället för Capitalet, endast en viss procent kan borgenärer tilldelas, uppkommer banqueroutte, och det är således, genom en bestämd realisation efter andra grunder än al pari, som banqueroutten egenteligen decreteras. Jag tror, att, om man med lugn och utan att skrämas af framställda skuggbilder, betragtar vår economiska ställning och vårt myntväsende, skall man finna, att begge äro uti stigande till förbättring och att således om inga hinder läggas i vägen för begges fortskridande på denna bana, skall man så småningom närma sig dertill, att våra sedlar emot silfver blifva al pari, churu ej till sitt belopp minskade. Det är naturligt att, då man utgifver mera reverser än hvartill man har fond för ögonblicket att inlösa, skall det förhållande uppkomma, att man på en tid nödgas upphöra betala. Den förlust fromma stiftelser lidit ge-

nom sedelmyntets vanvärde, blifver den då ännu icke mera ökad, i fall, genom fastställande af en realisation, utvägen blefve stängd, att successive erhålla ersättning, i den mohn myntet förbättras. Månne dessutom dessa stiftelser skulle hafva förlorat mindre, om en annan slags krigsgärd blifvit vidtagen, medförande större allmänna olyckor, banqueroutter, egendomars tilläfventyrs iråkade vanvärde till en grad, att desse stiftelser kunnat förlora deras Capital? Månne det väl finnas numera jemt fördelad beskattning, då den är af beskaffenhet, att öfverstiga en nations förmåga att den i vanlig väg utgöra, än en bevillning som träffar hvar och en som äger mynt-representativer från och med tiggarn till och med millionären och kan väl möjligen den progressiva gärd som derigenom tages af den sednare, på ett mera rättsenligt sätt tillvägabringas? Detta var ock ett bland de motiver, som bestämde Riksens Ständers öfvertygelse 1809, då besluten fattades, att Banken skulle, genom utgifvande sedlar bestrida krigskostnaderne.

Ehuru den epok är, som jag hoppas, aflägsen, då Sverige å nyo kan vara i behof att anlita sitt Bancomynts credit, för upprätthållande af Samhållets sjelfständighet, så kan ett sådant tillfälle dock likväl inträffa; och vore det väl klokt, och vore det väl öfverensstämmande med Samhållets interesse, att i förvåg beröfva sig denna tilläfventyrs enda utväg, att emotstå en, i så väl folkmassa som rikedom öfverlägsen fiendes försök till inkräktning? Det första vil-

koret för Staters tillvarelse, är beredandet af medlen till sjelfständighetens upprätthållande; det andra, att bereda medborgares ersättning för deras till försvaret oumgängeliga uppoffringar och förluster. Med dessa grundsatser sammanknytes oupplösligen medborgares interesse för Statens, och för att tillvägabringa denna ersättning för uppoffringar och förluster, är det min öfvertygelse, att inga andra åtgärder behöfva vidtagas, än ett successivt upphäfvande af prohibitiva författningar. Men om vi efter en motsatt åsigt skulle börja med en banqueroutte och sedermera fortsätta det prohibitiva systemet, då påstår jag, att vi rent af beredt våra efterkommandes armod och den derifrån oskiljaktiga Statens vanmagt.

Herr *Stråle*: I anledning af hvad en och annan Ledamot anfört i afseende på omöjligheten att bestämma Bancosedelns värde annorledes än genom realisation, torde jag få fästa Höglofliga Ridderskapets och Adelns uppmärksamhet derå, att mitt förslag äfven afser en realisation, såsom slutliga vilkoret för bestämmande af myntets värde; men jag har trott, att denna realisation borde tillvägabringas i naturlig ordning genom Bankens consoliderande, icke genom skuldens omsättning från inlänsk till utländsk. Möjligheten att kunna utan att äfventyra större olägenheter än fördelar, verkställa ett sådant förslag beror på den fråga: huruvida man äger några giltiga anledningar att befara Bancosedelns ytterligare fall, under dess närvarande värde, under den tid som framflyter in-

nan realisationen kan komma till stadga. Denna frågas besvarande fordrar en utredning af större vidlyftighet än att den nu kan eller bör vidtagas. Men innan man företagit en sådan utredning, innan man granskat förslaget i alla dess delar och huru resultaterna deraf visa sig, kan man ej eller bedöma, huruvida förslaget kan och bör verkställas eller icke.

Herr *Rosenblad*: Friherre Cederström har yttrat, att den epok kan inträffa, då vårt sedelmynt återgår till al pari eller 48 sk. Cours. Jag medgifver möjligheten af denna händelse, men tillika, att den vore en af de olyckligaste, som kunde inträffa för mitt fädernesland. Då skulle en verklig nöd uppkomma i landet. Då skulle den gäldbundna se sin skuld mer än fördubblad. Då skulle den idoge näringsidkaren nödgas uppoffra frukten af sin flit och sin omtanka för liquiden af skulder, han *icke* gjordt. Tidehvarfvet i Sverige från 1765 till 1769, de i Dannemark och Österrike efter 1815 framställa till någon del varnande exempel af en sådan myntförbättring. Jag upprepar således hvad jag redan anfört, den enda rättvisa finance-reglering är den, som försäkrar åt hvar och en hvad han nu verkligen äger, som tryggar gäldenärer mot all fara att nödgas betala sin skuld större än den är, och borgenären för möjligheten att erhålla sin fordran liquiderad med mindre än hvad den verkeligen utgör. Hårtill fordras ett fast myntvärde och detta kan ej vinnas utan en realisation.

Grefve *von Schwerin, Fredric Bogislaus:* Lika med Herr Rosenblad får jag förklara, att jag skulle anse för en stor olycka, om det skulle bli mitt fåderneslands öde att gå från banqueroutte till banqueroutte, och att arbeta sig ur den ena för att bereda sig till en ny. Jag är öfvertygad att vårt penningeverk kan regleras så snart man det alfvarligt vill. Man kan realisera om man vill det, och utan våda; man kan låta bli att realisera utan mehn för rörelsen och ägande rätten. Men lika så öfvertygad är jag, att alla åtgärder till ett förbättradt tillstånd äro fruktlösa, förrän folket kommit öfvenens med sin styrelse, och denna sednare inskränker Statens depenser efter det skattdragande folkets förmåga.

Man förskräcks för ordet banqueroutte. Allt ifrån den tid som Stater funnits och metallmynt funnits, hafva Statsbanqueroutter ägt rum. Hvarje myntnedsåttning var en banqueroutte. Sådane myntnedsåttningar hafva ägt rum i alla tider, i alla länder. De hafva inträffat i Grekland, i Rom, och alltid under Staternes mest lysande perioder samt utgjort öfvergången till en högre industriel utbildning. De hafva inträffat i Frankrike, i England, i Sverige, der, hvad man för några decennier sedan kallade *Mark,* fordom svarade mot 8 SpecieRiksdaler. I Gustaf Wasas tid inträffade tvenne myntnedsåttningar eller banqueroutter.

Det är först sedan papper kom i bruk, som man slapp göra nedsättningar i det metal-

liska myntet och att förändra sjelfva mätaren af alla värden. Men det är blott till betecknande af stora valeurer som papper kan användas, icke såsom hos oss inträffar, för att deraf göra små valeurer, eller skiljemynt. Att vilja till sin förlorade valeur åter uppbringa ett fallet pappers-skiljemynt, det är lika så omöjligt, som att till högre valeur återföra ett nedsatt, det vill säga, till skrot och korn förändradt metalliskt mynt och till sina påföljder i hög grad förderfligt. Det är liquid för den förflutna tiden som man önskar, och nytt conto för den kommande tiden, att folket må kunna förkofra sig för egen högre trefnads skull, och icke städse uppoffra hela frukten af sitt arbete och alla sina besparingar, åt, hvad man behagar kalla Stat.

Friherre *Cederström*: Jag får anhålla om förlåtelse, i händelse jag tröttar Ridderskapet och Adeln med att ytterligare uppträda, för att göra några anmärkningar i anledning af hvad som blifvit yttradt.

Med Herr Rosenblad instämmer jag deri, att, om sedelmyntet skulle hastigt återföras till al pari emot silfver, skulle det medföra en ganska våldsam rubbning i enskildtes förhållanden, men, om ett sådant hastigt stigande värde, icke är tänkbart med mindre alla Bancosedlar som äro utöfver det belopp, som efter realisations grund svarar mot det i Banken förvarade silfver inlöstes, så hoppas jag att Riksens Ständer lära veta derifrån bevara Svenska folket.

Annat är emedlertid att brådstörtadt och genom tvungna indragningar af Sedelmyntet bereda realisation, annat att låta myntets förbättring i naturlig väg gå i bredd med allmänhetens stigande välstånd, productionens större liflighet, Näringars och handels större frihet.

Hvad som i förra fallet är förstörande, blifver i det sednare ett af de verksammaste medel till beredande af utveckling och liflighet i nationens industriella företag af alla slag. Man bör ej glömma, då fråga är om credit-mynt, att dess vanvärde, alstradt genom misstroende, går hastigt nedåt, att förbättringen, då den, genom ökadt välstånd och större production tillvägabringas, ej går så fort uppåt, utan endast i samma mohn, som den ökade productionen blifver i behof af större rörelse-capital och kunskapen om detta Capitals belopp och värde, relatift till de hypotheker, som Banken derföre äger, gifver visshet om att de äro svarande mot hvartannat.

Det har blifvit yttradt af Grefve von Schwerin, att alla åtgärder till ett förbättradt tillstånd äro frugtlöse förrän folket kommit öfverens med sin styrelse och denna sednare inskränker Statens depenser efter det skattdragande folkets förmåga. Styrelsens förhållande till medborgarne äro bestämde genom våra Grundlagar, och formen, som bestämmer möjligheten af förändringar i dessa lagar förekommer alla sådane förändringar, genom ögonblickets intryck och pas-

sionernas

sionernas ensidighet, i det den fördröjer antagandet af förslag till sådane ändringar till en kommande tid, och om vi gå lugnt framtiden till mötes, så böra vi icke frugta, att förändringar i desse våra lagar lättsinnigt blifva antagne; men ett annat förhållande äger rum, i afseende på beslut rörande financerne; de hafva ofta varit foster af ögonblickets intryck och kunna ännu blifva det, hälst enskildta interesset merendels förbiser det allmännas fordringar och en hänförande vältalighet kan bringa till förgätenhet af en lugn och mogen granskning. Det är derföre Riksens Ständer uti frågor rörande financerne, med en större varsamhet, än uti alla andra, böra behandla ämnena och stadga sin öfvertygelse, på det icke de måge finna sig uti belägenhet, att, några dagar efter beslutet, då passionernes svall upphördt, ångra hvad de fastställdt, väl vetande, hvilka menliga följder för samhället, äfven på den korta tiden, som, emellan Riksdagar vanligen äger rum, för nationen kan uppkomma af regleringar i Financerna, hvilka stå i strid med nationens gemensamma interesse.

Allt hvad Riksens Ständer kunna besluta rörande financerna, bör derföre, som jag redan yttrat, nogare än allt annat betänkas, dervid aldrig förgätas, att finance-planer, med endast skenbar nytta, aldrig blifva antaglige, emedan de städse bereda tusendetals medborgares olyckor och förluster och aldrig gagna ett mot-

svarande antal. Om erfarenheten vitsordat dessa förhållanden, så lärer det icke blifva tvist underkastadt, huru vigtiga dessa frågor äro och huru mycket mera än andra, de äro i behof utaf att, med lugn och efter mogen öfverläggning, afgöras.

Herr *Nordenanckar*, *Gustaf*: Jag hyser ej den förmätna tankan, att vara financier; dertill fordras en långvarig erfarenhet och djupa insigter, men mig synes, att för verkställande af en mynt-realisation, måste man hafva myntbara metaller. Ett mynt som bestämmes annorlunda, än genom utbyte mot metall, liknar en fogel, som flygande höjer och sänker sig ömsom i luften. Det vore visst bra att kunna realisera, men blefve åter frågan endast om en fixation af myntvärdet, så tror jag, att detta skulle säkrast bestämmas om man i Banken hade en bestämd fond, som ej fick rubbas eller utgifvas och i öfrigt stadgade en permanent Banco-Sedelstock, som hvarken finge förökas eller förminskas. Olika handels-förhållanden kunde väl stundom tillvägabringa någon obetydlig ojemnhet, men detta händer ej blott i Sverige, utan äfven i alla andra länder.

Herr *Rosenblad:* Friherre Cederström har anmärkt skillnaden emellan ett ögonblickligt och ett successivt återförande af Banco-Sedlarne till al pari cours och yttrat, att det var endast detta senare, han ansett verkställbart och önskligt. Jag medgifver visserligen att detta vore mindre förstörande, mindre orättvist än det

förra, men det hindrar ej, att det likväl är båda delarne. 1766 års Ständer beslöto att myntet successivt under 8 år skulle bringas till al pari, men verkningarne voro likväl till den grad förstörande för enskilta välståndet och näringarne, att 1768 och 1769 årens märkvärdiga händelser deraf föranleddes. Vissheten att myntet skulle stiga i högre proportion årligen, än räntan för dess begagnande utgjorde, verkade att man med mera förmån kunde låta det ligga ofrugtbart på kistbotten, än begagna det i allmänna rörelsen, hvarigenom riket på en gång blef i saknad af större delen af sin penningestock, till största känning för alla näringar. Samma exempel har Danmark de 9 sista åren framvisat, då i bredd med ett ständigt förbättradt mynt äfven allmänna förlägenheten och nöden stigit. Hvad realisationens verkställighet beträffar, tror jag visserligen ej, att Banken derföre behöfver en silfverfond motsvarande dess hela Sedelmassa, endast dess totala fond blifver användbar och dess rörelse alldeles öfverensstämmande med grunderne för en rigtig Bank-rörelse. En fullständig utveckling häraf nu skulle fordra för mycken tid och för långt leda oss från egentliga föremålet för denna discussion.

Herr *Tham*: Om ordet banqueroutte tages i den vidsträckta bemärkelse Herr Grefve von Schwerin deråt gifvit, medgifver jag gerna att sådana banqueroutter ganska ofta och nästan hos alla Nationer ägt rum. Banqueroutter genom metall-myntets försämrande torde dock oftast blifvit verkställda genom enväldiga Re-

genters förordnanden, — och högst sällan af constitutionella stater, eller folken sjelfva, om ej under eller efter revolutions-tillstånd och svåra krig samt derigenom uppkommande stor nöd. Nu då frågan är om en banqueroutte hos oss, eller om Bankens accord med creditorer, genom inlösande af dess sedlar emot silfver efter nedsatt värde, så är detta en sådan banqueroutte, som uti Sverige några gånger förr varit gjord med ganska korrt bestånd för det derigenom stadgade mynt-värdet, hvilket genom nya sedel-operationer vid behofvets stund, åter blifvit förstördt; hvarföre då ådraga oss utländsk skuld för att bereda en förbättring i myntvärdet, hvilken är byggd på grunder som nu, likaså lätt som förr, kunna förstöras; vore det ej bättre att med tålamod afbida de säkra men långsammare verkningar, hvilka borde uppkomma genom publicitet i Bankens räkenskaper med dertill hörande stadganden, som försäkrade den emot försämradt skick. Om en enskildt person, med den ofelbarhet som Banken nu kan för sina creditorer redovisa, sina tillgångar och skulder, vinner han säkerligen credit, då de förra öfverstiga de sednare, och hans förbindelsers uppfyllande kunna controlleras; jag för min del anser det derföre mycket bättre, att genom de af mig uppgifna medel söka bibehålla myntvärdet, än att sätta landets och medborgares väl på spel genom en realisation med lånta pengar, som möjligen genom oväntade händelser skulle misslyckas och orsaka en ny banqueroutte, innan operationen hunnit till fullo utföras, hvilket då gjorde det onda dubbelt värre.

Grefve *von Platen*, *Baltzar Bogislaus*: Jag erkånner uppriktigt, att i frågan om realisation eller fastställande af myntfoten, synes mig man stundom misstagit sig om termerne. Så lårer hår vara fallet. Att hafva ett pappersmynt, som ej har fond, hvarpå det fotar sig, att följa ett system af osåkerhet och ojåmnhet i myntvårdet, måste vara af ett högst menligt inflytande på nåringarne och samhållets vålstånd. Hur år det vål möjligt vånta, att når en stor pappersmassa, utan deremot svarande beståmd fond, finnes i omlopp, och då likvål capitalisten år rådd att till nåringsidkaren utlemna sina capitaler, den idoge då skall våga ingå i företag, der han icke vet, om han ej tillåfventyrs kan komma att gålda dubbelt mot det han kunde förtjena. Under sådana förhållanden uppkomma misstroende, tröghet i rörelsen och ett vacklande i alla transactioner. Jag tror det således vara nödvåndigt för att vinna stadga i samhållet, att myntet får ett stadgadt vårde. Detta är ej möjligt utan en realisation. Jag vill ej för det närvarande ingå i någon vidlyftig undersökning huru en sådan skulle låta verkstålla sig. Jag år för litet bekant med Bankens tillstånd, för att hårdfver lemna mitt omdöme, men jag vågar tro och skulle tycka det vara på det högsta olyckligt, om ett Rike som Sverige, efter 7 års fred, ej skulle kunna finna någon utvåg att undvika en banqueroutte. Jag vet vål, att man ej anser den i hvalfven förvarade silfverfond tillråcklig, för att inlösa den utelöpande sedelstocken; men jag kånner ingen Bank-inråttning, som behöft fulla motsvarande vårdet i metaller

för en realisation af pappersmynt. Det vore besynnerligt, om Sveriges skulle vara den första. Jag kan åtminstone ej begripa att ju icke Banken, om den kunde i metall förbyta alla dess betydliga realiteter samt panter af jord, skulle, når fråga blefve att realisera, ändock hafva ett betydligt öfverskott. Och hvarföre stämpla en realisation efter silfrets gångbara värde med det förhatliga namnet banqueroutte. Jag skulle tro, att om vi utan realisation arbetade oss upp till 48 sk. Cours, vore detta värre, än hvarje banqueroutte. Båst anser jag det således vara, att fastställa myntfoten på den punkt, der den nu står.

Jag vill äfven fästa Ridderskapets och Adelns uppmärksamhet derpå, att om myntförhållandet rubbades genom papperets växande och silfrets fall från 124 till 48 sk., skulle följden blifva den, att capitalisten skulle sofvande se sin egendom dagligen förkofras. Den idoge deremot, som sökte att genom användande af andras capitaler understödja sin verksamhet, skulle stråfva från morgonen till qvällen, för att slutligen ändå störtas. Han kunde endast säga till sig sjelf: allt hvad jag gör bidrager att förbättra det allmännas, men försämra min enskilta ställning. Och jag tror icke att han genom denna tanke hade en billig och tillräcklig ersättning för sina mödor. Slutligen skulle han förgäfves bjuda till att reda sig ur sin belägenhet. Sjelfva hans industri och verksamhet skulle påskynda hans undergång, eller åtminstone icke kunna förekomma den. Månne icke häri-

genom en så stor mängd medborgare blefvo till den grad lidande, att hela samhället skulle lida deraf. Jag erkånner åtminstone för min del, att jag ansåg ett sådant förhållande på det högsta olyckligt för mitt Fådernesland.

Detta år min klara åsigt af saken. Måhända mitt begrepp förleder mig till misstag. Jag har någon erfarenhet af andra låndens financemesurer, hvilken jag sökt anvånda på detta land, och jag står här med min öfvertygelse till doms inför samtid och efterverld.

Åtskillige yttrade härtill deras bifall.

Friherre *Boije*: Om realisationens nytta kunde bevisas blott genom upprepande, och förstorande af de olägenheter vi nu måste vidkånnas; då skulle jag medgifva att den sista vårda talaren bevisat mycket; men om åter dertill fordras mera; om det också fordras en undersökning af realisationens möjliga vådor och större olågenheter; och en jemförelse emellan det tillstånd, hvari vi åro, med det, hvari vi möjligen kunde falla; då har den värde Talaren, med hela sin ensidiga framställning, bevisat ingen ting. Vi kånna våra nårvarande olågenheter; men innan vi gå att utbyta dem emot andra, år vår pligt att också känna de sednare. På denna kånnedom, på denna undersökning, beror om realisations-företaget vore en förvillelse, eller vore en sann klokhet. Jag tror det förra; och ställande mig under domen af samtid och efterverld, ja, af mitt eget samvete, förklarar jag, att, intilldess man förmår öfver-

tyga mig att en sådan realisation vore mera än ett verk för några år, som derefter lemnade oss i mångfalldigt värre belägenhet än den, hvari vi nu befinna oss; intilldess man förmår derom öfvertyga mig, skall jag motsätta mig förslaget; emedan jag är, inom mig, förvissad, att slutet blef, att, i stället för 126 sk. cours, som vi nu hafva, så skulle vi säkerligen vid realisationens slut, befinna oss vid 300 eller 400 sk. cours, med en Bank, beröfvad sin nu ägande silfverfond, och hvad värre vore, förstörd till sin credit. Man talar om stadgadt mynt; å ja, hvem önskar ej det; men kan man väl betrygga oss, att vi också särdeles länge få behålla det sådant? Och huru rättvis är väl vår klagan öfver närvarande ombytlighet i pappersmyntets värde? På några år, har, så vidt jag förmår minnas, coursen ej visat en större skillnad än emellan 120 till 126, och denna skillnad, är den så förskräckande? Eller kunna vi dölja för oss den säkra följd, att om ock realisationen misslyckats, blir skillnaden vida större.

Friherre *Cederström*: I anledning af hvad som sist blifvit yttrat, uppträder jag än en gång, för att, om möjligt, gifva en utveckling åt ämnet, som det synes mig sakna. Det förekommer mig, som om missförstånd skulle äga rum, om, hvad som verkeligen är mynt. Om det erkännes, att mynt icke är annat än vara, hvars värde, relatift till andra, bestämmes af myckenhet och efter rågan, så blir saken klar. Creditmynt eller sedlar, som representera varans silfvermynt, hvad äro de annat, än en conven-

tionel vara, i förhållande till den säkerhet som förefinnes för deras användbarhet, till utbyte emot andra varor. Om vi jemföre den cours vi äga med närvarande varupris och den för 4 à 5 år sedan, med då varande priser, på så väl spannemål, som andra effecter, huru blifver förhållandet nu emot då? Om det bevises, att sedelmyntets värde relatift till varor i allmänhet nu äger ett högre värde än då, men att coursen icke desto mindre nu är högre, så lärer det vara påtagligt, att coursen, såsom endast ägande relatif gemenskap med utländska myntsorter, är ett fictiskt ting, beroende af fluctuationerne i handelsförhållanderne, utan något direct inflytande på credit-myntets värde inom landet, hvilket ensamt bestämmes genom dess relativa värde till varor i allmänhet. Månne man icke har skälig anledning att förmoda, det ju, med den ökade varu-production och folkmängd, som nu råder inom Sverige, penningens värde, så framt den icke ökas i en större progresstion, än den tillökade varu-tillverkningen, skall årligen stiga i värde? Och månne icke denna ökade varu-production, skall oafbrutit fortgå, om den, genom indragningar af mynt, beredda förlägenhet blifver afhulpen? Månne det icke såsom en naturlig följd kan antagas, att, i den mon varorna ökas, creditmyntet successive vinner stadga och förbättras.

Jag vill ytterligare fästa uppmärksamheten vid några yttranden af Herr Rosenblad, hufvudsakeligen i afseende på hans med fleres förmodan, som skulle Sverige möjligen kunna förlora

genom en realisation, beredd genom vårt creditmynts succeccive stigande i värde, ehuru i naturlig väg tillvågabragdt, genom en ökad production. Jag förmodar, att alla försök att fixera myntet på en annan våg och genom magtspråk, skulle medföra sådane förluster, som dem, för hvilka Herr Rosenblad och Grefve von Platen önskat att vi måtte bevaras.

Ett i öfrigt kraftigt medel att befordra Bancosedelns värde, är att lemna allmänheten kunskap om BancoVerkets tillstånd och verkliga soliditet. Jag känner detta Verk; jag har varit bland dess Styresmän på Ridderskapets och Adelns vägnar, och kan heligt försäkra, att BancoUtskottet gerna kan tillstyrka Bankens publicitet, såsom ett bland de kraftigaste medel att bekräfta dess credit. Men må det tillåtas mig, att, vid detta tillfälle åberopa Ridderskapets och Adelns nu varande äldsta Ledamot, Hr Presidenten m. m. von Schultzenheims auctoritet. Denna man känner till skillingen och runstycket Bankens tillgångar och skulder, och han har redan för tvånne Riksdagar sedan uppgifvit förhållandet här på Riddarhuset och förklarat dess öfvertygelse vara, att, så väl Bankens som Statens interesse fordrar Bankens publicitet.

I anledning af det Grefve von Platens yttrande, att, i händelse Bancosedlarne skulle stiga i värde, capitalister under full overksamhet, så till sägandes sofvande, kunde se sin egendom förkofras, då näringsidkaren deremot genom samma förhållande, genom sin industrie och ar-

betsamhet skulle se sig arbeta till en oundviklig undergång, får jag anmärka, att den vinst en capitalist sofvande kan göra, derigenom att dess i kistor förvarade capitaler, genom allmänna välståndets ökande stiga i värde, ej kan lämpeligen sättas i paritet med den vinst, näringsidkare af alla slag med visshet kunna påräkna, då de äga frihet att vända sin industri till alstring af alla slags effecter och dymedelst mångdubbla det capital, som den overksamma capitalisten, under samma tid, till några procent ser förbättradt, och det är ej i mensklig förmåga att beräkna, hvad som i productif väg kan vinnas, genom ett idoge näringsidkares förnuftsenligt användande af capitaler.

Den grundsatsen står fast, att capitalen säkert flyttas till det land, der frihet för deras användande äger rum och der de således lätteligen mångdubblas, samt fly från det, der tvångslagar sätta gränsor för den individuella verksamheten.

Vi hafva sett hvad myntbestämningar vill säga äfven i metalliskt mynt, och Historien vittnar, att de städse inneburit ett sjelfbedrägeri. I Frankrike har den så kallade Livern från att utgöra en lödig mark silfver, successive genom maktspråk blifvit nedsatt till ett tredjedels lod. Hvad var väl vid hvarje sådant tillfälle följden af desse bedräglige stadganden? Man decreterade städse, sedan uppbörden för året var verkställd och innan utgifterne anordnades, man vann, det är sannt, en fictiv större numeraire till

utgifternes bestridande; men då nästa årets skatt efter den nya myntfoten ingick, befanns Staten hafva förlorat uti verkelig inkomst, jemt lika stort belopp i silfver, som nedsättningen i Liverns vigt. Derigenom blefvo inkomsterna efter hvarje sådan mynt-bestämning otillräckligare, och så går det äfven med oss, om vi, i afseende på vårt credit-mynt, följa samma bedrägliga grundsattser.

Grefve *von Platen*: Jag kan ingalunda frångå den tankan, att ett pappersmynt, som ej har ett stadgadt värde och således är underkastadt fluctuation måste hafva ett skadligt inflytande på allmänna rörelsen. Denna fluctuation kan icke upphöra förr, än Banken har en realisations-fond och papperet genom dess inlösen bringas till stadga. Ett pappers-mynt som Banken vägrar att emottaga, kan icke anses hafva något egenteligt värde. Så länge Banken har en nedgrafven fond, med hvilken den ej rör sig, kan jag ej annat finna, än att pappers-myntet skall hafva ett vacklande bestånd. Fåfängt åberopar man fordna realisationer. Jag har nu ej talat om sättet, huru en realisation skall tillgå och verkställas, det vore förhastadt; men jag har blott trott, att Sverige har en möjlighet, att efter 7 års fred göra en realisation och att denna åtgärd är lätt under våra närvarande förhållanden. Om en myntfot fastställdes efter papperets nuvarande ungefärliga värde, gäller den så väl för de betalande, som för borgenärerne eller de betalte, och man kan ej säga det vara en banque-

routte, då alla dela lika. Man har här åberopat 1776 års realisation. Om den ej lyckades, var hufvudskälet det, att Banken ej fick handla endast som Bank och oberoende af Staten samt dess behof. Man bör således ej skylla på realisations-planen, att det dermed åsyftade ändamål genom helt andra orsaker, nemligen 1789 års krigsbehof 13 år efter, förfelades. Jag äger den fasta öfvertygelsen, att så länge Staten fritt kan använda Banken och Statsbehofven anvisas att utgå af Bankens medel, så länge är Bankens credit: förtroendet till den ej att påräkna.

Jag erkänner att denna förklaring är för tidig, och att jag borde innehålla dermed, till dess vi få se en ordentlig finance-plan uppgjord. Denna hafva vi rätt att vänta af Styrelsen, och vi veta att en Comité länge arbetat för detta ändamål, men just derföre har jag trott vi ej böra i förväg fästa oss vid en viss grundsatts, förrän alla skälen äro öfvervägade, fördelarne jemförda med olägenheterne, då jag väl kan finna, att under vissa förhållanden fördelen af ett stadgadt myntväsende kan tillvägabringas utan Statens uppoffring; men under andra ej, utan utländskt lån, eller utsläppande af Bankens Silfverfond, åtgärder, hvilka ej skulle skrämma mig, om jag vore öfvertygad, att tid och omständigheter påkallade dem.

Ett stadgadt mynt förenadt med frihet i handel och näringar, skulle alstra en verksamhet och en kraft hos Nationen, som vida öf-

vervägde hvarje i förenämnde afseende befarad olägenhet. Hvad som nu ej kan göras efter en 7-årig fred, kan aldrig blifva gjordt, och jag kan ej begripa huru vi kunna vara rigtigt tillfreds med oss sjelfva, om vi skiljas åt med samma vacklande mynt. Att assignera på framtiden, tror jag vara ganska osäkert. Det är en bräcklig grund för vårt hopp om bättre tider, att vi suponera det främmande Nationer göra krig och lemna oss i fred.

Jag har nu utan anspråk yttrat min öfvertygelse, men jag har ej nog djupt inträngt i dessa saker, för att påstå den vara ofelbar. Jag tror dock, att en Finance-plan ej kan vara byggd på en fastare basis, än på det närvarande, att vi således nu göra rättast uti att noga besinna vår ställning och icke bygga luftslott i det tillkommande.

Herr *Rosenblad*: Jag skall blott med få ord öka den redan långa discussionen. Man har nämnt, att man för framtiden skulle sakna garantier mot inträffandet af samma händelser, som vållat den förra villervallan i myntväsendet. Jag tror deremot att vår constitution lemnar tillfälle till vinnande af en fullkomlig garanti, om man upprättade sådana föreskrifter för Banken, som undanröjde alla missbruk och införde dessa stadganden i Grundlagen. Man har gjordt jemförelse emellan förändrade spannemåls- och mynt-värden. Emellan 2:ne så olika varor, kan ingen jemförelse äga rum. Begge grunda sitt värde på förhållandet emel-

lan tillgång och efterfrågan; men dessa undergå ej lika förändring i afseende på spannemål och penningar. Årsväxt, folkstock, krig m. m. bestämma förändringarne för den förra varan, rörelsens storlek och liflighet för den sednare. Obestridligt lärer väl också vara, att spannemålens pris hos oss *till en del* rättar sig efter förhållandet utrikes, att det der i klingande mynt betydligen fallit de 3 sista åren, och att om coursen *nu* hos oss vore högre eller lägre, än den är, skulle spannemålens pris i Bancosedlar, nu också vara högre eller lägre, ehuru dess verkeliga värde vore alldeles detsamma.

Friherre *Boije*: Eftersinnandet af vår belägenhet är en pligt, men hos mig förer den till ett annat eftersinnande, nemligen af vår belägenhet efter det realisationen fortfarit i några år och troligen ramlat, samt dragit med sig större intressen. I min pligt att allt detta eftersinna, skall jag icke brista; och jag skall framför allt, taga mig väl till vara, att låta förvilla mig af löften, om verkelige slott i luften. I striden härom gifves ett skäl, af, som jag hoppas, förträffelig verkan; och jag skall visserligen icke underlåta att, i sinom tid, använda det; jag menar voteringen.

Flere hördes deruti instämma.

Herr Grefven och LandtMarskalken föreslog, att så väl Herr Stråles ofvannämnde Memorial, som de af åtskillige Ledamöter i anledning deraf nu afgifne yttranden, måtte till Stats- och Banco-Utskotten remitteras; hvilket bifölls.

Herr *af Ekenstam, Israel*, hade inlemnat 2:ne Memorial, hvilka upplästes, så lydande:

(Se Bilagorne N:ris 10 och 11.)

Dessa 2:ne Memorial lades på bordet.

Upplästes och lades på bordet följande från nedannämnde Utskott inkomne Memorial och utlåtanden:

Från Stats-Utskottet:

Af den 22 dennes:

1) Angående Allmogens i åtskillige Härader af Malmöhus Län dagsverks-skyldighet till Flyinge och Dahlby Kungsgårdar.

2) I anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående de så kallade Schlegelska Köpegodsen i Halland.

3) I anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, angående framtida dispositionen af Wendtholms Hof-StallÅng.

4) I anledning af Kongl. Maj:ts nådiga remiss uppå MinisterResidenten i Frankfurt Hjorts underdåniga ansökning om utbekommande af aflidne Abbé Voglers pension.

5) I

5) I anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga remiss uppå KyrkoRådets i Calmar underdåniga ansökning om medels anslående för reparation af kyrkobyggnaden derstädes.

6) Om tillåtelse för StatsUtskottet, att, i anseende till mängden och beskaffenheten af de StatsUtskottet tillhörande ärender få, utom de förut antagne trenne, ytterligare antaga tvänne Canzlister.

Från Allmänna Besvårs- och Oeconomi-Utskotten:

Af den 18 dennes, om utskrifvande af särskildte exemplar utaf remissacter i de mål, som till sammansatta Utskott remitteras.

Justerades följande:

Utdrag af Protocollet hållet hos Höglofflige Ridderskapet och Adeln vid Lagtima Riksdagen i Stockholm, eftermiddagen den 26 Febr. 1823.

S. D. Vid föredragning af Stats-Utskottets den 22 dennes aflåtne 4 serskilte Memorial, innefattande anledningar till anmärkningar mot föredraganderne af Krigs-Ärenderne och föredraganden af Handels- och Fi-

nanceÄrenderne, hvarom Remiss begärdes till Constitutions-Utskottet, inför hvilket anledningarne uppgifvas skulle; blefvo berörde anledningar till anmärkningar enligt 29 §. i Riksdags-Ordningen af Ridderskapet och Adeln till sistnämnde Utskott remitterade. Ut supra.

S. D. Remitterades till

Stats-Utskottet;

1) Herr Montgommeries, Gustaf, den 21 dennes på bordet lagde Memorial, angående upphåfvande af NummerLotteriet och General-AssistanceContoiret; jemte Friherre Boijes, Ludvig, i anledning deraf afgifne yttrande.

2) Herr Gripensvårds, Fredric Adolph, den 21 dennes på bordet lagde Memorial, om inköp af Kongl. Maj:ts och Kronans andel i uppbörden vid det så kallade södra Ståket.

3) Herr af Bornemans, Johan Aron, den 21 dennes på bordet lagde Memorial om inqvarterings ersåttning till Warfs-Staterne vid ÖrlogsFlottan i Carlscrona samt Escadrerne i Stockholm och Götheborg.

4) Herr von Hartmansdorffs, August, den 21 dennes på bordet lagde Memorial, om infordrande af upplysningar, hvilka och huru många byggnader Kronan eller Staten åger; huru och af hvem de begagnas; med hvad rätt de till

ett eller annat ändamål användas och om de dertill äro oumbärlige; jemte Friherre Ehrenborgs, Casper Vilhelm, och Herr von Hartmansdorffs, rörande samma ämne denne dag afgifne yttranden.

5:o Herr von Hartmansdorff, August, den 21 dennes på bordet lagde Memorial om anslag å Stat till inköp af Astronomiska Instrumenter för det här i Stockholm befintelige Observatorii räkning.

6:o Herr Treffenbergs, Curry Gabriel, den 21 dennes på bordet lagde Memorial om inköp af åtskillige Trädhus i Götheborg, som äro belägne nära Kronans Förrådshus.

7:o Herr Tigerskölds, Carl Wickman, den 24 dennes förmiddagen på bordet lagde Memorial, angående anslag å Stat till befordrande af Wexel-Undervisningen.

Stats- och Banco-Utskotten:

Herr Stråles, Nils Vilhelm, den 24 dennes förmiddagen på bordet lagde Memorial, innefattande ett finance-project; jemte de af åtskillige Ledamöter i anledning deraf denne dag afgifne yttranden.

Bevillnings-Utskottet:

1:o Herr Bruncronas, Nils, den 21 dennes

på bordet lagde Memorial, om befrielse för Lotsar från bevillnings erläggande.

2:o Herr Liljeströles, Gustaf, den 21 dennes på bordet lagde Memorial angående nedsättning af Bevillningen för fastighets-värden.

Lag-Utskottet:

1:o Herr Reutersvärds, Pehr Adam, den 17 dennes förmiddagen på bordet lagde Memorial angående fångars sysslosättning; jemte Herr Reutersvärds i samma ämne denne dag afgifne yttrande.

2:o Grefve Cronstedts, Claes, den 21 dennes på bordet lagde Memorial angående deportation af lifstids-fångar.

3:o Herr Tigerskjölds, Carl Vickman, den 24 dennes förmiddagen på bordet lagde Memorial, angående inråttande af FörlikningsDomstolar.

Allmänna Besvärs- och Oeconomie-Utskottet:

1:o Herr Gripenstedts, Jacob, den 21 dennes på bordet lagde Memorial, angående inråttande af SockneMagaziner.

2:o Herr Lövenströms, Johan, den 21 dennes på bordet lagde Memorial, angående ut-

fårdande af en Klåd-Förordning m. m. Ut supra.

Höglofl. Ridderskapet och Adeln åtskilldes kl. tre qvart till 9 om aftonen.

In fidem Protocolli

O. J. Lagerheim.

Fredagen den 28 Februarii.

Plenum klockan ½ till 10 förmiddagen.

Upplåstes till justering och godkåndes Expeditions-Utskottets insånde förslag till Riksens Stånders underdåniga skrifvelser till Kongl. Maj:t:

1) Med uppgift af utsedde Ledamöter i Hemliga Utskottet.

2) Rörande anslag till bestridande af Riksdags-utgifterne.

Upplästes och lades på bordet Constitutions-Utskottets den 25 dennes afgifne Memorial, innehållande, att, vid pröfning af den, genom RiksStåndens beslut, till Constitutions-Utskottets afgörande hånskjutne fråga om tillsättande af ett Sårskilt Riksens Stånders Utskott, för att utreda orsakerne till och föreslå botemedlen emot den, i flera delar af Riket, synnerligast för jordbruksnåringen öfverklagade förlågenhet, ConstitutionsUtskottets pluralitet, utrönt medelst omröstning Ståndsvis, funnit ofvannåmnde Utskotts tillsåttande icke vara af nöden.

Herr *Rothlieb*, *Axel*, anförde skriftligen:

(Se Bilagan N:o 1.)

Herr *Rothlieb* aflemnade derefter till Protocollet en så lydande uppgift på de inkomster nu mera aflidne Öfver-Directeuren Kihlström, hvilken af Kongl. Maj:t och Kronan arrenderat Ädelforss GuldVerk med underliggande Bruk, Hemman och Lägenheter, ågt af samma egendom, hvilken han till sårskilta personer bortarrenderat.

	Banco.			Råg.	Korn.	Blandsåd.
	R:d.	ſk.	r.	T:r.	T:r.	T:r.
Af en enbladig Såg, 25 tolfter bräder	33	16	—	—	—	—
Af en Mjölqvarn	26	32	—	10	10	10
Af BruksInråttningarne - -	66	32	—	—	—	—
$5\frac{7}{8}$ Hemman Krono-, Kronoskatte Frålse och Rusthåll betala -	728	20	8	$31\frac{3}{4}$	$30\frac{3}{4}$	—
Pauliströms Bruk jemte en Mjölqvarn, samt $1\frac{3}{4}$ mantal derunder, och en Sågqvarn, bortarrenderad för	466	32	—	—	—	—
Summa	1310	28	8	$41\frac{3}{4}$	$40\frac{3}{4}$	10

Anmärkning.

De af Ädelforss Sågqvarn lemnade bräder uppföras ej i värde, såsom behöfliga på stället.

De utförde arrende-beloppen sägas vara så höga att de svårligen kunna utgå, hvarigenom egendomen blir till byggnad och håfd försatt i ett förfallit och bristfälligt tillstånd.

Utom uppgifne hemman och lågenheter; lyder äfven fem åttondedels mantal Repperda under Ädelforss, men som är öfverlåtit till lön för Bergmåstaren Jacobson.

Äfven Kibbe Mjölnqvarn lyder under Ädelforss, men gamla och vanföre Grufarbetare hafva den samma sig anslagen, som pensioner.

Alla under Ädelforss lydande Hemman skola vara knappa till utrymme och små, utom Germunderyd, hvilket såges vara godt.

Lades på bordet.

Herr *Franc Sparre*, *Bengt Erland*, upplåste följande:

(Se Bilagan N:o 2)

Många yttrade hårtill deras bifall.

Lades på bordet.

Herr *Montgommerie*, *Gustaf*: Den af Hr Franc Sparre nu väckte motion, anser jag vara så vigtig samt så väl och grundligt utförd, att jag, på det allmänheten snart deraf må erhålla kännedom, vågar anhålla, det Ridderskapet och Adeln

täcktes anmoda Herr Franc Sparre att detsamma särskilt af trycket utgifva; och får jag härå utbedja mig Herr Grefvens och LandtMarskalkens proposition.

Herr Grefven och LandtMarskalken hemställde, om Ridderskapet och Adeln behagade, på sätt Herr Montgommerie föreslagit, anmoda Herr Franc Sparre, att serskildt af trycket utgifva dess nyss uppläste anförande.

Ropades *Ja.*

Herr *Lagerhjelm*, *Pehr*, anförde skrifteligen:

(Se Bilagan N:o 3).

Förenämde åtta motioner lades på bordet.

Friherre *Rehbinder*, *Johan Fredric*, uppläste följande fyra serskildte Memorial.

(Se Bilagorne N:ris 4, 5, 6 och 7.)

Förenämnde fyra Memorial lades på bordet.

Grefve *Levenhaupt*, *Claes*, hade inlemnat ett Memorial, hvilket upplästes, så lydande:

(Se Bilagan N:o 8).

Lades på bordet.

Herr *Cock, Axel*, anförde skrifteligen:

(Se Bilagan N:o 9.)

Lades på bordet.

Herr *Tham, Wollrath*: Om författningar finnas, som uti sjelfva lagbudet medföra fröet till deras brytande, om dessa lagbrott föranleda menliga följder för Religion och moral, föreningsbanden emellan medborgare, om förändrandet af så illa beräknade författningar icke allenast kan ske utan svårighet, men äfven verkställas på sådant sätt att det onda förekommes, som man vill utrota, att ingen enskilt förnärmas eller förlorar, och att Staten vinner genom en ökad inkomst, som frivilligt utgår, hvarigenom anledning blifver att lätta andra allmänna bördor, då förmodar jag att sådane författningars ändringar är ett värdigt föremål för lagstiftande magten. Den nu gällande författningen om brännvinsbränningen innehåller efter min öfvertygelse ett skadligt lagbud, den innehåller äfven prohibitiva förordnanden, som med obilliga afgifter, liknande böter, belägger sådana nyttiga förändringar vid denna närings drifvande, hvilka åstadkomma ökad tillverkning med åtgång af mindre säd, tid och ved, eller lika tillverkning med mycket mindre åtgång deraf, förordnanden, som illa öfverensstämma med inrättandet af LandtbruksAcademier och LandthushållningsSällskaper, för att uti alla näringsgrenar sprida upplysning, och utdelandet af belöningar för att uppmuntra nyttiga företag. Jag

anhåller vördsamt få fåsta Ridderskapets och Adelns uppmårksamhet vid dessa felaktigheter uti BrånnvinsbrånningsFörfattningen, samt vid de förårdringar jag deruti vågar föreslå.

Brånnvinsbrånning på landet år endast tillåten Hemmansågare och Hemmansbrukare; om man derstådes åger jord till mer eller mindre vidd, får man för den samma ej brånna, då jorden icke år belagd med Hemmantal; Brånnvinsbrånning är hela året tillåten för ågaren af den allraminsta Hemmansdel, om han ej kan så mer ån 4 eller 8 kappar, och ej föda mer ån en Ko, men deremot förbuden alla Torpare, utan afseende på deras större eller mindre jordbruk, till hvars upprätthållande dock denna nåring nu så hufvudsakligen bidrager. Uti de orter der Hemmansågarne för deras skogshushållning finna nödigt förbjuda sina Torpare att brånna: der efterlefves författningen, ty Husbonden år den enda som derôfver kan vaka med framgång; uti skogsbygder åter, der ågaren gerna unnar och såleder icke sjelf förbjuder sina Torpare brånna; der brytes Författningen dagligen. Ifrån den olyckliga tidpunkt, då Kronobrånnerierne gjorde det till en i Regeringens åsigter för tillfället patriotisk dygd, att supa och onaturliga straff ålades den som förvandlade sin egen säd till brännvin, hafva förbrytelser emot Brännvins-Författningarne i Allmånhetens ögon så förlorat anseende af brott, att endast fiendskap, hat och afund föranleder deras angifvande, och att falska eder i dessa mål förlorat allt det vederstyggliga, de förut allmånt

ågde. Kronobetjeningen nu för tiden, beifrar derföre sällan dessa förbrytelse oftare, än angifvelse dertill tvingar dem; uselt och illa lönt emottager den hellre en årlig genant af de Torpare som vilja brånna, än ådrager sig allmänt hat, och uppbår således, om ej alltid och på alla ställen, dock ganska ofta en afgift, den Torparen mycket hellre betalte till Staten, ty derigenom vunne han en laglig tillåtelse till hvad han i smyg och med råddhåga, men lika flitigt idkar. Jag föreslår derföre den förändring, eller det tillägg uti Brännvinsbrännings-författningen, "*att hvarje Hemmans- eller Gods-ägare, som finner att dess Torpare med nytta för dem och utan skada för ägaren kunna tillverka bränvin, må äga rättighet vid Mantalsskrifningen till denna frihet anmäla alla af dem som han sjelf för godt finner och hvilka åtminstone böra hafva* 16 *kappars årligt råg-utsäde hvardera: de sålunda anmälte Torpare skulle vid Beredningsi-Comittéerna taxeras till afgift efter deras jordrymd i likhet med deremot svarande hemman och pannerymden jemte afgiften för den, äfven i samma propotion stadgas. Ingen annan än ägaren sjelf, således icke Arrendator borde vara berättigad göra en sådan anmälan. Ingen annan Torpare, än den Hemmansägaren sålunda anmält borde vara tillåtet att idka Brännvinsbränning. Ägaren borde det vara förbehållit, att i händelse han funne missbruk äga rum, vid nästa mantalsskrifning återkalla den sina Torpare lemnade Bränningsfrihet, då äfven alla afgifter*

derföre upphörde. Genom en sådan förändring af Författningen om Brännvinsbränning, är ägarens rätt icke förnärmad, utan fullkomligen bevarad, Jordbruk och Boskapsskötsel vinner, och Staten får en förökad inkomst; brott, menederi och deraf följande omoralitet förminskas, endast BrännvinsFiscaler förlora.

BrännvinsFörordningen tillåter den ägare som inom en mils afstånd med egen afvel brukar tvenne Hemman, att för båda bränna på ett ställe, då pannan ej öfvergår viss storlek, men stadgar en högst obillig förhöjning uti afgiften, om till exempel han vill bränna med en panna om 40 kannors rymd för det ena, och med en om 50 kannor för det andra Hemmanet. Han får betala 8 sk. Banco per kanna, eller 15 R:dr Banco för båda pannorne, om han nyttjar en på hvardera stället af sina Hemman, men sätter han dem på ettdera Hemmanet, så får han betala 1 R:dr Banco per kanna eller 90 R:dr Banco, således plikta 75 R:dr Banco årligen för det han genom en förnuftig inrättning besparar husrum, ved och folk. På lika sätt ålägges den som låter göra sin brännvinspanna efter bästa möjliga modell, utan att förändra kannerymden, en högre afgift än den, som nyttjar en sämre form; båda dessa stadgander lägga oskäliga band på en förnuftig näringsfrihet, de belöna den mindre omtänksamme hushållaren och den deremot som söker förbättra sina hushållsinrättningar, straffas och motverkas, under det man allmänt talar och skrifver huru hushållning och industri skola upp-

hjelpas. Man har väl anfört som grund till den sistnämnde högre afgiften, att de bättre formade pannorne gifva anledning till öfverproduction af brännvin, men man bränner säkerligen ej mer än som supes, och till denna production har man redan hunnit; det onda som Brännvinsförtäringen medförer, kan åtminstone till en del genom nyttiga PolisOrdningar förekommas, derom torde den kunna öfvertygas som uppmärksamt genomrest Skaraborgs Län, sedan Hans Excellence Herr Grefve Adlersparre och nuvarande vice Landshöfdingen Herr Ehrenborg fört styrelsen inom detta Län, särdeles om man kände den oordning, som der förut var rådande. Jag föreslår derföre vördsammast en sådan förändring uti Författningen angående förenämnde tvenne omständigheter, "*att den som begagnar tillåtelsen att på ett ställe bränna för tvenne särskildta Hemman, icke för den eller de pannor han dertill nyttjar, ålägges betala högre afgift, än han borde erlägga, om han med lika redskap brännde på båda dessa Hemman, och att man icke må beläggas med högre afgift för Brännvinspannans särskildta bättre eller sämre skapnad, utan att afgiften endast bör bestämmas af pannans storlek, i jemförelse till det Hemmantal, hvarföre man är berättigad bränna.*

Slutligen föreslår jag att den rättighet Städernes innevånare äga, att sammansätta sin Brännvinstillverkning uti ett eller flere Brännerier, med iakttagande af öfriga dem lemnade föreskrifter, äfven måtte på samma sätt lämpas till åbo-

erna på ett henman eller uti ett Byalag, att äfven dem tilläts, i händelse de det åstunda, sammansätta sig om Brännings-rättigheten mot de vilkor, att Kongl. Maj.t och Kronan af ett sådant sammansatt Bränneri åtnjöt lika inkomst som af alla åboerne skulle utgå, om de hvar för sig brände med de för dem tillåtna pannor af minsta kannerymd, eller om den sammansatte Pannerymden utgjorde mer, då med en efter författningens mening vid andra sådana tillökningar, lämpad förhöjning.

Jag anhåller att detta mitt yttrande må communiceras med de öfrige Stånden samt remitteras till Bevillnings och Oeconomie-Utskotten.

Begärdes på bordet.

Herr *Tham*, *Wollrath*: De stora eldsvådor som ödelagdt Norrköping och Borås, den skada som genom sådana olyckor drabbar ej mindre ägarne sjelfva, än äfven många gånger deras creditorer och de förluster, som dessa olyckor förorsaka så väl allmänna Brandförsäkrings-Verken, som äfven sjelfva Staten, och hvarom Rikets Ständer nu blifvit erhindrade, genom den af innevånarne i Norrköping och Borås sökta lindring uti allmänna bevillningen, böra efter min öfvertygelse föranleda omtankan, till stadgande af sådan byggnads-ordning för Städerna, som i möjligaste måtto kan förekomma dylika förödelser, utan att lägga andra hin-

der för medborgares råttighet, att sjelfva disponera sin egendom, än de som äro oumbärliga för bevarandet af så väl grannarnas förmögenhet, som upprätthållandet af det allmänna bästa.

Ståderna innevånare nöjde sig för 1 à 2 sekler tillbakars med en vånings trådhus, uti hvilka uppkomna eldsvådor möjeligen kunde släckas; nu åter föranleda yppigheten och flärden uppbyggandet af trådslott, hvilka vid dylika olyckstillfällen gifva sådan näring åt elden, och genom sin höjd så sprida den, att mensklig hjelp sällan kan hindra dess förödelser. Min tanka är viss icke, att inskränka någon medborgares råttighet att bo så präktigt han behagar, men jag tror att den Stadsbo, som åstundar uppföra stora höga hus, bör ålåggas dertill begagna sådane materialier, som bäst utestånga eldens åverkan; visserligen vore det väl om alla Ståder kunde byggas endast af sten, på sätt som för Stockholm, Götheborg och Uddevalla lårer vara stadgadt, men då detta för många af de öfriga torde blifva för kostsamt, föreslår jag vördsamt:

1) Att innevånarne uti alla Ståder, der stenhusbyggnader icke redan äro uteslutande föreskrifna, måtte förbjudas, att hådaneftsr bygga högre trådhus än en våning, med en takresning, hvilken i intet fall finge öfverskrida halfva husets bredd.

2) Att

2) Att två vånings hus kunde få byggas af tegel och korsvirke, såsom i en del Skånska Ståder, med eller utan revetering af tegel, samt med lika föreskrift i afseende på takresningen, men att alla så höga hus helst borde af sten uppföras.

3) Att alla hus, högre än 2 våningar, eller med högre takresning än förenämndt år, ovilkorligen skulle af sten eller tegel uppföras, och med brandmurar samt tegellagda trossbottnar förses.

4) Att inga nya hus hädanefter fingo brandförsåkras som byggdes annorlunda än uti föregående punkter föreskrifvit år, likasom att tak af halm, af näfver och torf, af spån, bråder, eller andra sådana brännbara ämnen, ovilkorligen bor de inom Städerna förbjudas.

5) Att inom Stadens stakett icke borde finnas eller uppbyggas lador eller logar för inbergning af skuren såd, eller upplag af halm, och icke heller sådane gjuterier eller andra verkståder, hvartill fordras ugnar, som kunna orsaka olyckor; och

6) Att alla upplag af trådvaror, tjåra, beck, med flere sådane eldfångda artiklar, borde flyttas tillräckligt långt utom ståderne.

Om sådane allmänna stadgar antogos, och

af vederbörande auctoriter lämpades efter särskilta local-förhållanden, så kunde man hoppas, att Svenska Ståderna hädanefter, mer än hittills skulle förskonas för eldens våldsamma härjningar, så väl enskilt som allmän förmögenhet bättre kunna skyddas, och allmänna hjelpsamheten mindre ofta behöfva tillitas, samt sålunda med mera kraft kunna bitråda vid de olyckor, dem mensklig omsorg och försigtighet ej kunna förebygga.

Att detta yttrande må blifva communiceradt de öfrige Stånden och till OeconomieUtskottet remitteras, derom anhåller jag vördsammast.

Lades på bordet.

Herr *Stjerncreutz, Pehr Niclas,* hade inlemnat ett Memorial, hvilket upplästes, så lydande:

(Se Bilagan N:o 10.)

Lades på bordet.

Herr *Hjerta, Gustaf*, upplåste följande tvänne Memorial:

(Se Bilagorne N:ris 11 och 12.)

Dessa tvenne Memorial lades på bordet.

Friherre *Posse, Christer*, anförde skrifteligen:

(Se Bilagan N:o 13.)

Lades på bordet.

Herr *von Becker, Carl Johan*, upplåste följande:

(Se Bilagan N:o 14.)

Lades på bordet.

Herr *Gyllenheim, Eric Gustaf*, anförde skrifteligen:

(Se Bilagan N:o 15.)

Lades på bordet.

Herr *von Hartmansdorff, August*, upplåste följande:

(Se Bilagan N:o 16.)

Lades på bordet.

Friherre *von Saltza, Gustaf*, hade inlemnat tvänne Memorial, hvilka upplåstes, så lydande:

(Se Bilagorne N:ris 17 och 18.)

Dessa 2:ne Memorial lades på bordet.

Grefve *Beckfries, Corfitz Ludvig*, hade inlemnat ett så lydande Memorial:

(Se Bilagan N:o 19)

Lades på bordet.

Höglofliga Ridderskapet och Adeln åtskiljdes kl. ett qvart till 3 e. m.

In fidem Protocolli

O. J. Lagerheim.

Bilagor

till

Höglofflige

Ridderskapets och Adelns

Protocoll,

vid

Lagtima Riksdagen i Stockholm,

År 1823.

Första Bandet.

STOCKHOLM,

Tryckt hos Olof Grahn, 1823.

Bilagor

till Pleniprotocollet för d. 24 Januarii.

No 1.

Grefve *Hård*, *Carl Gustaf*:

Vid ett föregående Plenum har Hr Grefve von Schwerin yrkat den sats, att det uti 41 §. utaf RiksdagsOrdningen af den 10 Februarii 1810 innehållne stadgande: "I Utskott eller val till Utskotts Ledamöter må icke någon af förenämnde personer deltaga" — skulle utesluta de i samma § förut uppräknade personer från deltagandet i val till Bänkmän och från utöfningen af Bänkmans befattning, samt begärt, att proposition måtte göras: Om icke Ridderskapet och Adeln skulle finna vara rätt, att, jemte RiddarhusOrdningens 43, 44, 45 och 46 § §., hvilka vanligen blifva uppläste, innan Bänkmansvalet företages, också RiksdagsOrdningens 41 §. måtte uppläsas, emedan detta lagbud förmenar de i densamma uppräknade, ansvarige Embetsmän, att i val till Utskotts Ledamöter deltaga.

Skälen för detta yrkande äro hämtade, dels från den yttrade öfvertygelse, att det vore mot Grundlagens anda stridande, att de

personer, som icke få deltaga i Utskott eller i närmaste valet till Utskotts Ledamöter, likväl skulle vara berättigade, att i de föregående valen till Bänkmän och Electorer deltaga, dels af den åt ordet *Utskott* gifna tydning, att dermed skulle i ofvannämnde § förstås äfven sammansättningen af Bänkafdelningar, Bänkmän och af Electorer.

Då jag icke bestrider det förra, utan tvärtom instämmer deruti, att det inflytande på rigtningen af ett Utskotts verksamhet, som man af en ansvarig Minister eller annan högre Embetsman, i egenskap af Elector, trott kunna åstadkommas, och hvilket af Grundlagen velat förebyggas, lika mycket, ehuru ej så omedelbarligen skulle kunna af samma person, såsom Bänkman eller till Bänkman väljande, beredas, och att således Grundlagens andra fordrar de i meranämnde § uppräknade personers uteslutande från deltagande i alla de föregående valen, kan jag likväl ej medgifva rigtigheten af den åt ordet Utskott gifna tydning och den, i följd deraf åt ifrågavarande stadgande utöfver bestämda ordalydelsen, gifne utsträcning. — Visserligen skulle i sådant tal eller skrift, der man någon gång af ordens sammanhang får sluta till deras betydelse, ordet Utskott kunna få en sådan, som nu deråt ville gifvas; men i fråga om Grundlagar, derom Regeringsformens 83 § stadgar: "Efter deras ordalydelse skola de i hvarje särskildt fall tillämpas," måste orden ha en bestämd betydelse och den är åt ordet Utskott

gifven i 53 §. af Regeringsformen, der det heter: "de Utskott, *hvilka skola ärenderna bereda*." Uti Grudlagarne förekommer aldrig detta ord annorlunda, än med hänsigt till sådane *beredande* icke till *väljande* sammansättningar af Ståndens Ledamöter. — Så vida den betydelse, som Herr Grefve von Schwerin velat åt ordet Utskott gifva, att nemligen hvar och en af de 50 afdelningar, hvaruti Ridderskapet och Adeln indelas, äfvensom de valde Bänkmännen och Electorerne, utgjorde, hvarje sammansättning för sig, ett Utskott, varit den, som dermed i 41 §. af RiksdagsOrdningen åsyftats hade der icke behöfts sägas mera, än: "I Utskott må icke någon af förenämnde personer deltaga" — och de tillagde orden: "eller val till Utskotts Ledamöter" hade då icke någon egentlig mening.

För öfrigt innehåller 12 §. af Riksdags-Ordningen den föreskrift, att RiddarhusOrdningen, likasom öfrige Ståndsordningar, bör vara i öfverensstämmelse med Grundlagarne författad. — Den nu gällande måste anses vara af denna beskaffenhet, då den blifvit af Ridderskapet och Adeln beslutad och af Kongl. Maj:t gillad och stadfästad, samt till obrottslig efterlefnad antagen och kungjord. Denna RiddarhusOrdning stadgar i 21 §. att "Ridderskapets och Adelns närvarande *hela* antal delas uti 50 serskilda, men till beloppet lika delar," samt att, sedan detta blifvit verkälldt, uppropas hvarje afdelning för sig, som begifver sig inom skranket, att förrätta Bänkmansval, hvarvid *hvar och en* inlemnar en

sluten sedel, teknad med en af de personers namn, som i afdelningen finnas, då den, som de fleste rösterne erhållit, är behörigen vald Bänkman." — Dessa stadganden, som icke innefatta minsta undantag, äro till ordalydelsen alldeles lika med dem, som innehållas i 23 §. af RiddarhusOrdningen den 31 Mars 1810 och öfverenstämma med RiksdagsOrdningens 41 §, efter dess bokstaf och i den mening, den vid flera föregående Riksdagar blifvit tillämpad, men vore rakt stridande emot nämnde Grundlag, i den mening, som deråt af Herr Grefve von Schwerin vill gifvas. — Jag kan icke föreställa mig såsom möjligt, hvarken att man så litet skulle vårdat Constitutionen, att RiddarhusOrdningen, utfärdad den 31 Mars 1810, skulle blifvit författad i motsägelse med en så nyss förut, eller den 10 Februarii, utfärdad Grundlag, RiksdagsOrdningen, eller att ett stadgande i nämnde Grundlag skulle, vid en samma år hållen, och vid tre, icke långt efter hvarandra inträffade, Riksdagar, så allmänt råkat i förgätenhet, eller dess mening så allmänt missförstås, att icke någon enda röst skulle höjts, för att upplifva minnet deraf, eller väcka uppmärksamheten på dess rätta förstånd. — Ett olika begrepp med det som Herr Grefve von Schwerin nu hyser om meningen af RiksdagsOrdningens 41 §. måste således ägt rum, och äfven varit det rätta — och en förklaring deraf eller en förändring af sjelfva stadgandet torde derföre böra sökas i den ordning, Regeringsformen föreskrifver.

Om jag uti det nu anförde icke misstagit mig, måste den af Herr Grefve von Schwerin väckte motion, såsom åsyftande förklaring af en Grundlag, icke böra, emot 81 och 83 §. §. af Regeringsformen, i Ridderskapets och Adelns Plenum förekomma till öfverläggning, utan efter föregången anmälan hos det blifvande ConstitutionsUtskottet. Jag hemställer derföre, om Herr Grefven och LandtMarskalken, med tillämpning af ofvanberörde § § af Regeringsformen, må kunna framställa den af Herr Grefve von Schwerin begärda proposition.

N:o 2.

Friherre *Björnstjerna*, *Magnus*:

En värd Ledamot Herr Grefve von Schwerin har i Ridderskapets och Adelns första Plenum väckt fråga, huruvida Regeringens ansvarige Ledamöter böra kunna deltaga uti Bänkmannavalet samt sjelfve blifva Bänkmän; jag börjar medgifva att den värda Ledamoten ej saknade anledning till denna motion i RiksdagsOrdningens 41 §. men får likväl anmärka, att skälen icke alla tala till förmon deraf, och att äfven andra ganska giltiga skäl finnas för sakens bibehållande i dess nu varande skick.

Ehuru sjelf ej närvarande då Herr Grefve von Schwerin först gjorde sin motion, har jag likväl af den kännedom jag deraf nu sedan inhämtat, trodt mig finna följande:

Grefve von Schwerin påstår:

1:o. Att sjelfva ordalydelsen i Riksdags-Ordningens 41 §. innebär ett förnekande åt Regeringens ansvarige Ledamöter att blifva Bänkmän, eller att i Bänkmannavalet deltaga.

2:o Att rättsprincipen fordrar, att den för ett Utskott ansvariga Embetsmannen (icke ens indirect) deltager i valet af dess Ledamöter.

Hvad ordalydelsen i RiksdagsOrdningens 41 § beträffar, är den visserligen mera talande till förmån för Grefve von Schwerins tanka, än för en motsatt, ehuru ej fullkomligen bestämdt.

Jag får likväl hemställa till Ridderskapets och Adelns beprofvande, om ej på Riddarhuset RiddarhusOrdningen bör följas så länge den ej uppenbart är i motsatts med Grundlagen, hvilket ej är fallet. Denna gör ej undantag för någon att blifva Bänkman och att välja till Bänkman.

Gammal häfd plägar göra lag där lagen är tvetydig och denna häfd har varit sådan den nu är, icke allenast sedan 809, utan äfven från 1720 till 1770 då Riksens Råd, ansvarige för Riksens Ständer, likväl deltogo i Bänkmannavalen.

Hvad nu rättsprincipen beträffar, att den

som är ansvarig eller redogörande för ett Utskott icke ens indirecte bör deltaga i valet till dess Ledamöter, borde denna åtminstone i dess egenskap af rätts-princip vara lika för alla, man kunde då förväntat sig att Herr Grefve von Schwerin äfven föreslagit, att alla de af Ridderskapet och Adeln, hvilka sedan förledna Riksdag varit endera BancoFullmägtige, RiksgäldsContoirets Fullmägtige, Riksens Ständers Revisorer, såsom alla dels redovisande dels ansvarige inför Riksens Ständer och deras Utskott, samt RiddarhusDirectionen, såsom ansvarig för Ridderskapet och Adeln, borde uteslutas icke allenast från allt deltagande i valet till Bänkman, men äfven från rättigheten att blifva så väl Bänkman som Elector, hvilket i analogie med Herr Grefve von Schwerins Motion, RiksdagsOrdningens 41 § dem rättvist tillegnar.

Samma af Herr Grefve von Schwerin framställda rättsprincip, att ingen bör utöfva val till Domare, som honom bedömer, är äfven vederlagd af en annan af Sveriges Grundlagar, *TryckfrihetsLagen*, der Juryn väljes af sjelfva den anklagade.

Hvad mig enskilt som Föredragande i Commandomål beträffar, är jag ojäfvig i saken, ty jag är icke nämnd i 41 §. af RiksdagsOrdningen och kan således blifva icke allenast vald till Bänkman och Elector utan äfven till Utskotts Ledamot, med undantag af ConstitutionsUtskottet, likasom Presidenten i StatsCon-

toiret kan blifva vald till alla andra än Stats-Utskottet, för hvilket han är redogörare.

No 3.

Herr *Rosenblad, Bernhard:*

En värd Ledamot af detta Stånd har, med sökt anledning af 41 §. af RiksdagsOrdningen, föreslagit uteslutandet af tjenstgörande StatsMinistrar, StatsRåd, JustitiæRåd, HofCantzler, JustitiæCantzler, JustitiæOmbudsman och StatsSecreterare från rättigheten att i Bänkmansval deltaga och att till Bänkman kunna väljas. Detta förslag upplöser sig i 2:ne frågor. *Stadga nu gällande constitutionella Ordningar ett sådant uteslutande? Är ett sådant uteslutande enligt med de fordringar, andan af vår Statsförfattning kräfver?*

Hvad första frågan beträffar, bör man som premiss medgifva att en *bokstaflig* efterlefnad af Grundlagarnes föreskrifter är af yttersta vigt, utan någon rättighet till analogisering eller förklaring, ty eljest skulle en olika uttydning kunna gifva motsatte resultater åt våra vigtigaste constitutionella stadganden, hvaraf vi i förflutne RiksMötens Historia må hända ej sakna exempel på vådan. Denna bokstafliga efterlefnad anbefalles också i Regeringsformens 83 §.

RiksdagsOrdningens 41 §. lemnar nämnde Herrar säte och stämma inom sina Stånd, då de eljest dertill berättigade äro, dock, som

orden falla, "*I Utskott eller val till Utskotts Ledamöter må de ej deltoga.*" Enligt 28 §. RiksdagsOrdningen skola Utskotts Ledamöter, utom af BondeStåndet, ovillkorligen väljas genom Electorer. Således känner RiksdagsOrdningen skillnad emellan val till Electorer, och till Utskotts Ledamöter. RiddarhusOrdningens 21 §. föreskrifver, huru de förra inom vårt Stånd böra väljas, nemligen, *att samtlige Ridderskapets och Adelns närvarande hela antal* välja Bänkmän och dessa sedermera Electorer. Alltså långt från att de Constitutionella ordningarne förbjuda oftanämnde Ledamöter att deltaga i valen till Bänkmän och att dertill kunna väljas, stadga de det förra uttryckeligen.

Afgörandet af den andra frågan, eller om desse Ledamöters uteslutande är enligt med de fordringar, andan af vår Statsförfattning kräfver, beror på den möjliga nyttan eller faran af deras deltagande i våra val. Fara kan endast uppkomma genom det *personliga* eller *moraliska* inflytande, dessa Ledamöter kunna utöfva. Det förra, det enda, deras uteslutande från allt val förekommer, kan aldrig vara vådligt, då deras antal utgör en så ringa del af Höglofl. Ridderskapets och Adelns. Det sednare eller det moraliska inflytande, deras ställning i samhället och deras egenskaper kunna gifva, förekommes af ingen lag. Tvärtom, liksom hvarje kraft, man förgäfves söker hämma, blifva dess verkningar så mycket starkare, ju mera de måste bryta sig genom

hinder. Men vi äga, mine Herrar, ett säkrare stöd mot det vådliga af ett ministeriellt inflytande, i den känsla för Fädernesland, för sanning och för egen öfvertygelse, som alltid ledt Sveriges Ridderskap och Adel, och som, så ofta det påfordrats, gjort detta Stånd till ett skyddsvärn, än för Konungamagten mot sjelfsvåldet, än för Folkets sanna frihet mot despotismens ingrepp.

Då vår nu gällande RiksdagsOrdning stadgades, beslöto Riksens Ständer visligen, att ej förneka ett rum ibland sig åt de män, Konungen uppdragit de vigtiga förtroenden att gifva råd i Regeringsärenden, eller att utöfva dess högsta domsrätt. De hade kanhända bordt gå ett steg längre, äfven lemna dem rättighet om medbröders förtroende gåfvo dem detta uppdrag, att vara Ledamöter i Utskotten, med undantag naturligtvis af det, der deras egna handlingar undergå granskning. Utskottens ändamål är att öfverlemna till Stånden de till dem hänskjutne mål så fullständigt beredde att Stånden sjelfve kunna stadga sina individuella åsigter och derefter fatta sina beslut. Och hvilka män, mine Herrar, kunna bättre lemna upplysningar vid offentliga ärendens beredning än de, som sjelfve lägga hand vid Styrelsen? och hvilken fara för inflytande på Ståndens beslut, kan uppkomma af Ledamöters medverkan i målens beredning, som i alla fall äga rättighet i sjelfva besluten deltaga.

England, detta land, till hvilket man alltid återkommer, då det är fråga om den sanna eller Monarkiskt constitutionella frihetens institutioner, — England känner ej något hinder för Lagstiftningens begagnande af Ministrarnes insigter, vid allmänna frågors beredning. I de Comittéer, motsvarande våra Utskott, de bägge Husen formerat, hafva nästan aldrig saknats Ledamöter af Ministèren, och ännu har ingen röst af oppositionen trott sig deri finna våda för Britanniens frihet.

Med stöd af hvad jag nu yttrat, förmodar jag, att Höglofl. Ridderskapet och Adeln finner, att ifrågavarande dess medlemmar ej kunna förnekas, att i Bänkmansval deltaga, eller att till Bänkmän väljas; och jag förbehåller mig rättighet att framdeles få i lagenlig ordning föreslå sådan ändring i 41 §. af RiksdagsOrdningen, som om den antages, kan lemna kommande Ständer frihet, att äfven inom sina Utskott begagna upplyste och förtroende ägande Ministrars insigter.

N:o 4.

Herr *von Hartmansdorff*, *August*:

Frågan är, så vidt jag kunnat fatta Herr Grefve von Schwerins motion, ej om någon lagförändring för ögonblicket, utan den åsyftar att fästa Ridderskapets och Adelns uppmärksamhet på de motsägelser, hvartill Lagarnes stadganden i dessa afseenden lemna rum. De syf

nas mig icke vara fullständigt uppfagne, jag vill derföre söka att vidare utveckla dem och derjemte uppgifva sättet att dem undvika.

Är meningen med Riksmötena, att dels genom folkets granskning af magtens utöfning och allmänna medels förvaltning, samt utkräfvande af ansvar för bägges missbruk eller vanvård, dels genom deltagande med Regeringen uti Lagstiftning och Statsreglering, förekomma den ensidighet i åsigter och det väld eller vårdslöshet i verkställigheten, hvilka pläga vara den obegränsade magtens oskiljagtiga följeslagare: så synes det vara klart, att de Embetsmän, som ifrån en föregående Riksdag till den, som äger rum, under längre eller kortare tid stått i spetsen för någon viss Styrelsegren, eller någon del deraf, som förberedt och föranledt Regeringens åtgärder, icke må stå i spetsen för, eller deltaga i de Utskott, som skola utöfva Riksens Ständers granskningsrätt, eller förbereda och föranleda deras åtgärder. Det skulle eljest hända, att dessa Embetsmän blefve sina egna granskare, och att de samma som ledt Regeringens öfverläggningar och beslut, äfven komme att leda Riksens Ständers. Deras granskning af magtens utöfning och Statsmedlens användande, deras deltagande i Lagstiftning och Statsreglering vore då i det närmaste tillintetgjord, och Riksdagarne förvandlades till en formalitet, hvarigenom stämpeln af Folkets gillande eller deltagande trycktes på åtgärder, hvarom Riksdagens Ledamöter föga vetat, eller hvaruppå

de föga kunnat verka. Förhållandet blifver i det närmaste lika, om Statsmagtens högsta organer få deltaga i valen till Utskottens Ledamöter. De skola då söka att ditsätta män, som tänka lika med dem, och i Riksens Ständers Utskott icke representera folket, utan, i sjelfva verket, Regeringen. Jag torde här, en gång för alla, få äran anmärka, att jag med orden Regeringen, eller Styrelsen, städse menar Konungens Rådgifvare.

Herr Grefve Schwerin har upplyst, att de män, som vid Statshvälfningen 1809 hedrades med detta höga förtroende, så lifligt insågo följderna af de missförhållanden, jag sökt utreda, att de icke en gång trodde sig böra deltaga i Pleni öfverläggningarne. Invändning gjordes deremot, och på grund, emedan meningarnes strid vid målens afgörande bör föranleda till insigt och oväldighet hos de beslutande. Grundlagens stadganden borde rättas derefter och liksom Folkets ombud icke borde få deltaga i Allmänna Beredningens eller i StatsRådsBeredningens behandling af målen: så borde ej heller enligt 41 §. RiksdagsOrdningen, Regeringens Ledamöter och förnämsta organer, samt Ständernas inför dem ansvarige Ombudsman, få deltaga i Utskott eller val till Utskott. Denna föreskrift kunde, utom hvad den sistnämnde beträffar, endast angå Ridderskapet och Adeln, emedan Konungens Rådgifvare och Rikets högste Domare svårligen kunna höra till Preste- Borgare- eller BondeStånden. Men just för det Stånd, som

föreskriften angick, förringades hennes verkan derigenom, att det af gammal häfd bibehöll, utom RiksdagsOrdningen en särskild Ståndseller RiddarhusOrdning, hvaruti Electorer, som af Grundlagen äro okända, eller de så kallade Bänkmännen, och deras val, stadgades, utan att de i 41 §. RiksdagsOrdningen omtalade personer uteslötos från deltagande deruti. Bruket har stadfästat denna stridighet mot Grundlagens mening, och detta hinder för ett sannt uttryck af Ridderskapets och Adelns verkliga önskan i afseende på Electorernes bestämmande, emedan Bänkmansvalet nästan af en slump beror.

Ofullständigheten i 41 §. RiksdagsOrdningen består, efter min mening, först deri, att hon ibland dem, som böra uteslutas från Utskotten och val till Utskotts Ledamöter, icke upptager andra föredragande än StatsSecreterare, och således förgäter föredragande af JustitiæÄrender, och Commandomål, eller RevisionsSecreterare och Tjenstgörande General-Adjutanterne för Armén och Flottorne. Origtigheten af att de sednare skulle kunna sitta i Utskott, eller deltaga i bestämmandet af Ledamöterne, t. ex. i Constitutions- och Stats-Utskotten, torde händelserna vid sistlidne Riksdag hafva tillräckligen ådagalagdt. Hvad RevisionsSecreteraren beträffar, så hafva de en dubbel föredragning, dels i JustitiæRådet, der de ej ansvara för beslutet, emedan Högste Domstolens Ledamöter sjelfve göra det inför

Riks-

RiksRätten eller Opinions-Nämnden; dels i StatsRådet, der RevisionsSecreterare måste ansvara för beslutet, emedan deras contrasignation är tillräcklig, att göra en gifven befallning i JustitiæÄrender gällande till verkställighet, oaktadt de föredragningen öfvervarande Ministrarnes, Stats- och JustitiæRådens afstyrkanden. Vore icke RevisionsSecreterare, såsom andra Föredragande ansvarige inför RiksRätt, så funnes ingen borgen mot magtens missbruk i Justitiæväg, och då vore ConstitutionsUtskottets läsning af StatsRådets JustitiæProtocoller föga vigtig. Äro RevisionsSecreterarne ansvarige inför RiksRätt, och är det de, som contrasignera ej mindre vissa författningar, som Kongl. Majt utan Riksens Ständers deltagande utfärdar, än de till dem afgående Lagförslagen: så böra de hvarken få sitta i Constitutions- eller LagUtskotten, eller deltaga i valen till desamma o. s. v., af skäl, som redan äro anförda.

RiksdagsOrdningens 41 § är äfven ofullständig deruti, att de från deltagande i Utskotten och val till Utskotts Ledamöter uteslutna Embetsmän, enligt bokstafven, endast är det så länge de äro *tjenstgörande*. Meningen måtte och borde naturligtvis vara, att de män, som *ej sedan sista Riksdags granskning* utöfvat något af ifrågavarande Embeten, och således icke voro någon ansvarighet inför Riksens Ständer underkastade, skulle kunna i Utskotten och i

valen dertill begagnas. Eljest inträffar, i anseende till den tid, magtens utöfning varit dem anförtrodd, det tillintetgörande af ansvarigheten, och af den oväldighet i åtgärdernas pröfning, hvilket förut är anmärkt. Man behöfde då blott vid Riksdagens början gifva tjenstledighet åt de Embetsmän, man ville hafva in i Utskotten, eller som skulle bestämma deras Ledamöter, och efter fulländningen af deras Riksdagsgöromål, insätta dem i deras förra Embetsförrättningar.

Andra händelser hafva sedermera inträffat, dem Grundlagens Stiftare år 1809 icke kunde förutse; såsom möjligheten att en Embetsman, hvilken Grundlagen icke förbjuder att sitta i Constitutions- eller StatsUtskottet och granska Ministrarnes åtgärder, och som uttryckligen är en af deras Domare i RiksRätten, sjelf skulle utom Riket innehafva det högsta förtroende-embete, Konungen kan gifva, eller det yppersta i hela Ministèren. Grudlagens stiftare kunde ej heller förutse, att för hvarje Styrelsegren skulle tillförordnas 3, 4 särskildta och samtidiga föredragande. Således finnas nu icke blott, såsom Herr Grefve Schwerin förmodat 26, utan 33 eller 34 personer, hvilka såsom högsta magtens organer sedan sista Riksdag kunna vara utsatta för åtal å Riksens Ständers vägnar, och följaktligen på anförda grunder böra från Utskotten och val till Utskotten uteslutas. Om de alla blefve Bänkmän, så vore de långt flera än som behöfdes för att bestämma Electors-listan, och följaktli-

gen äfven i högsta måtto verka på Utskotts-valen.

Bilagor
till PleniProtocollet för d. 27 Januarii.

N:o 1.

Herr *von Francken, August:*

Vid det på bordet hvilande anförande af Friherre Åkerhjelm, anhåller jag att få göra några erinringar.

Utan att vilja bedömma den ifrågavarande publicitetens verkliga nytta, som ej torde betviflas efter redan flere röstat för densamma, så kan jag ändock af Friherre Åkerhjelms anförde skäl ej inse någon blifvande förmån; ty att följande dagen efter det en mening blifvit anförd, få se den tryckt i allmänna Blad, innan Protocollet ännu blifvit justeradt, då rättelser ännu äro tillåtne, anser jag mera skadligt, emedan vederläggande genom Utdrag af Protocollet alltid kommer att föranleda till ett pennkrig, hvarvid den oskyldigt försvarande ofta kan komma att förlora genom underlägsenhet i skrifsätt.

Ej heller anser jag ifrågavarande publicitet kunna jemföras med den allmänt erkändt nyttiga tryckfriheten, då tryckfriheten tillåter hvar och en, att fritt yttra sina tankar i skrift,

skulle deremot åhörare af RiksStåndens öfverläggningar kanske hindra många att fritt yttra sina tankar endast stödda på öfvertygelse, men medvetande af mindre lycklig talaregåfva, och således ej vilja blottställa sig för kanske ofta partiska åhörares oblida omdömen.

Efter min tanka så, om publicitetsfrågan vinner bifall, bör den till en början ske så inskränkt som möjligt, emedan det alltid framdeles blir lättare, att utsträcka en gifven rättighet, än att indraga den, och då bör först och främst de få tillträde till öfverläggningarnes afhörande, hvilka tillhöra samma Stånd men ej äro Riksdagsmän, emedan de tyckas hafva rätt, att framför andra afhöra huru dess egna Representanter utföra sitt kall, samt dernäst de, hvilka för betydligare fastighet skatta till Staten, utan att någonsin kunna komma i fråga, att som Riksdagsmän deltaga i dess förvaltning.

Min anhållan är således om Högvälborne Herr Grefvens och LandtMarskalkens proposition *att på Riddarhuset endast tilltråde må lemnas afhörande personer af vårt eget Stånd, samt sådane ofrålse Possessionater, som med sin Debetsedel kunna styrka, det de i förmögenhetsafgift årligen erlägga minst* 50 *Rdr Banco.*

Skulle Proposition, i anledning af 52 §. i RiddarhusOrdningen ej kunna göras; så an-

håller jag att detta Memorial måtte till RiddarhusUtskottet blifva remitteradt.

N:o 2.

Grefve *Hård, Carl Gustaf:*

Att publicitet är ett af hufvudvilkoren för en Constitutionel Statsförfattnings bestånd och fullkomnande, bestrides nu mera icke. Hvarje förslag till dess befordrande måste alltså anses som bevis på nit och kärlek för Constitutionen, att med uppmärksamhet omfattas, men hvarje steg till detta mål måste också sorgfälligt öfvervägas, så att man icke, för de lofvande utsigterne till fördel, öfverser de möjliga olägenheterne. Om en sådan betänklighet och varsamhet i allmänhet är nödig, är den det i synnerhet i en Stat, der, såsom hos oss, Constitutionen är ny; der hvarken den närvarande generationen blifvit bildad efter Constitutionens anda, eller Constitutionen varit en följd af Nationens allmänna bildning — utan man först af ett uppväxande slägte kan vänta sann medborgerlighet, en på öfvertygelse om Constitutionens värde grundad kärlek för densamma, och bestämda begrepp om de rättigheter och skyldigheter, som densamma medförer.

Med tillämpning häraf, går jag att yttra mig öfver den af Herr Friherre Åkerhjelm väckta motion, om tillåtelse för främmande personer, att öfvervara Ridderskapets och A-

delns öfverläggningar. Den fördel, Herr Frihern tror deraf böra väntas, är hufvudsakligen den, att ett betydligt antal medborgare, utmärkte både för moraliskt värde och förmögenhet, som icke höra till något visst Stånd, genom en sådan tillåtelse, skulle komma i tillfälle att gagna och upplysa vid granskningen och afgörandet af ämnen, om hvilka de kunna äga mycken kännedom, och på hvilkas rätta behandling deras rätt möjligen kan bero. Denna fördel vore visserligen stor, men vid förslagets utförande möta åtskilliga hinder och betänkligheter.

Ridderskapets och Adelns samlingsrum är icke stort nog, för att rymma alla dess representationsrätt ägande Ledamöter, om de på en gång skulle infinna sig och knappt tillräckligt för ¾ delar deraf. Den plats, som kunde åt främmande åhörare inrymmas, med förutsättande, att ej mera, än hälften af Ridderskapets och Adelns medlemmar på en gång samlas, vore endast läktaren, som jag ej tror kan intaga 200 personer, hvaraf följer, att blott ett bestämdt ringa antal åhörare hvarje gång kunde admitteras — och dessa skulle då förses med inträdes-pólletter, som af en eller flera utdelades. Härvid kunde icke något legitimerande, eller styrkande af en persons rätt till inträde framför en annan, komma i fråga, utan godtycke skulle bestämma tillträdet, och således kunde hända, att den, som, till gagn för det allmänna, borde vinna tillträde, saknade plats, emedan den blifvit intagen af den blott nyfik-

ne. Denna arbitraira inskränkning står i strid med begreppet om publicitet, som efter min tanka, vill säga offentlighet för alla, ej blott för vissa. Det torde kanske förmodas, att tilloppet ej skulle bli särdeles stort, men nyheten kunde reta nyfikenheten, och man bör icke anse den händelse omöjlig, att tillträde behöfde någon förvägras.

En annan omständighet är icke mindre vigtig. RiksdagsOrdningens 58 § innehåller, att "utur ett Protocoll må, vid justeringen, med Ståndets bifall, och på den talandes eget begifvande, uteslutas dess egna uttryck, och äfven deliberationer, som deraf följt." Det synes icke olämpligt, att ett förhastat yttrande får återtagas eller rättas, och kanske skulle, utan denna rättighet, mången mindre öfvad talare afhållas ifrån, att framställa sina möjligen goda åsigter; men å andra sidan kunde hända, att talaren, beröfvad denna rättighet, nogare betänkte hvad han borde säga. Jag lemnar således derhän, huruvida en sådan rättighet medför verklig nytta eller ej — allt nog, den existerar och vill någon gång begagnas; men om nu en Ledamots yttranden, af någon annan, än Protocollsföranden, antecknas och göras genom tryck allmänt bekanta, innan Protocollet är justeradt, så är denna rättighet af ingen fördel. Ett yttrande kan af en åhörare origtigt uppfattas och utspridas — sådant kan visserligen rättas genom ett utdrag af det justerade Protocollet; men om en talare fäller ett förhastadt, ett obetänksamt yttrande, tjenar

honom uteslutandet ur Protocollet till intet, när Allmänheten redan, liksom i officiel väg är underrättad, hvad han yttrat och han inför den ej kan neka dertill. Man torde här invända att den, som inför sitt Stånds talrika medlemmar, kan erkänna ett förhastande, ett misstag, och rätta det inför dem, också må kunna göra det inför hela Allmänheten, men min egen känsla säger mig, och tankan på vår från forntiden bibehållna Stånds-representation bör öfvertyga hvar och en, att förhållandet är ganska olika, att erkänna och rätta ett misstag inför sitt eget Stånd, eller inför andra — eller inför en Allmänhet.

Dessa svårigheter synas mig, vid de förhanden varande omständigheter, betydliga nog; men en annan olägenhet framställer sig, vigtigare, ehuru troligen mindre att befara. Jag har förut sagt, att något egenteligt legitimerande till tillträde vid Sessionerne, icke kan äga rum; det får icke bestämmas efter klädseln, förmögenheten eller en upphöjdare rang i Samhället o. s. v. utan skulle billigast lemnas den förstkommande. Samlingen af åhörare kunde således möjligen komma att bestå endast af ohyfsade, tygellösa menniskor, som icke kände något band af ordning eller anständighet, utan endast af styrkan. — Om nu denna samling, nog talrik, för att derigenom blifva djerf, och möjligen förlitande på förstärkning, antingen af egen böjelse, eller i följd af någon främmande ingifvelse, inblandade sig i discussionerne och sökte verka på

besluten, hvad medel ägde Ridderskapet och Adeln, att återtälla ordning, — att bevara sin frihet —? Intet annat, än att söka hjelp af militairisk styrka, som möjligen kunde komma för sent, möjligen uteblifva. Jag har redan medgifvit, att sådane uppträden i vårt land synas vara mindre att befara, men de äro äfven här icke otänkbara. Och den, som skulle vilja tro att den af mig yttrade farhåga vore alldeles öfverflödig, honom hänvisar jag till historien om Franska Revolutionen, der man ser hvad bruk partiandan vetat göra af en sådan inrättning, som den nu föreslagne, — der också ansedd, såsom ett vilkor för constitutionel frihet, men missbrukad till medel att störta den.

Af de skäl, jag nu anfört kan jag icke tillstyrka bifall till den af Herr Friherre Åkerhjelm väckte motion, så mycket mindre, som den deraf beräknade fördel lika lätt och utan någon olägenhet kan vinnas, både genom Protocollernas skyndsammare tryckning, dertill utväg torde finnas, och äfven genom Ståndets medlemmars relationer bland alla upplysta Classer af medborgare, som göra, att kännedom om dess öfverläggningsämnen och dessas behandling nog tidigt spridas, för att hvar och en som nitälskar för den goda saken, kan hinna att derom meddela sina tankar. Om denna någon gång skulle för en korrt tid, vara okunnig om, hvem som talat för eller emot ett förslag, hindras han icke derigenom, att yttra sig lika grundligt och opartiskt.

Att den nytta, som Herr Friherre Åkerhjelm med sin motion åsyftat, på sistnämnde väg lärer kunna vinnas, bevisas derigenom, att samma motion redan är, genom ett af Stadens Dagblad, kungjord och ämnet till en del afhandladt.

Jag anhåller, att detta anförande må få åtfölja Herr Friherre Åkerhjelms Memorial till det Utskott, dit detsamma lärer komma att remitteras.

N:o 3.

Herr *Montgomerij, Gustaf*:

Att *publiciteten* är frihetens säkraste grund och fastaste stöd torde af ingen upplyst numera kunna betviflas. Således ville jag icke uti något afseende motsäga den värda Ledamotens tanka, som äfven till detta rum sökt skaffa andras inträde än medlemmarne af Ridderskapet och Adeln, — om icke våra handlingar förut ägde all den publicitet, som för närvarande med billighet kan begäras och med rättvisa öfverensstämmer med det allmännas fordringar, isynnerhet om våra Protocoller, enligt en annan värd Ledamots gjorda framställning, komma att tryckas dagen efter sedan de blifvit justerade. För publiciteten kan man väl icke fordra stort mera? Och hvartill skulle det då tjena, att här lemna inträde åt andra än dem, som i våra öfverläggningar kunna deltaga, ef-

ter som intet af hvad här discuteras och beslutas, hålles hemligt, utan tvärtom, så fort möjligt är, genom tryck allmän göres? Men det oaktadt, hvilken kan bestämma hvem, och hvem icke, här för hvarje gång bör få inträde? *Alla* kunna åberopa lika rätt men *alla* skulle icke här få utrymme. Godtycket skulle således nödvändigt afgöra valet, utan att af någon reglementarisk föreskrift till allas nöje kunna verkställas. Och huru lätt skulle ej detta kunna gifva anledningar till tvister, gräl, oordningar, kanske till mycket obehagliga följder, hvilka både kunde komma att störa och må hända, någon gång att tillintetgöra Ridderskapets och Adelns öfverläggningar, — och allt detta utan motsvarande fördelar. Ty icke kan publiken hämta någon uppbyggelse af, och än mindre bör den gifva någon impuls åt våra discussioner, och aldraminst kunna vi draga någon nytta af det, att omkring 50 à 60 personer öfver det vanliga antalet äro stumma åhörare.

Det är således på en gång *vigtigt* och *nödvändigt* att med den väckta frågan visligen förfares: *Vigtigt* är det att icke taga ett steg, som man svårligen kan återtaga; *nödvändigt* är det att med varsamhet och småningom — icke brådstörtande — gå den stigande frihetsandan till möte, och med det samma lyder man naturens lärorika efterdöme, och då skall skenet af frihetens fackla icke förblända, utan tvärtom, genom dess efterhand verkande ljus blifva förädlande, välgörande.

Dessutom huru ofta talas icke här hvad som straxt derefter antingen återtages, eller uti Ridderskapets och Adelns Protocoller icke kan införas eller till och med derifrån afföres, om under discusionerne i dem influtit någonting icke behörigt, eller med constitutionen icke öfverenstämmande? Skulle då äfven sådana discusioner, genom snabbskrifvare böra allmängöras, och äfven den renaste afsigt, ehuru för ögonblicket illa eller icke nog klart framställd, blifva efter godtycket förklarad, genom Dagblad utspridd, välmeningen häcklad, kanske smädad? Nej, *Sverige* är icke ännu *England* och vårt representationssätt icke jemförligt med *Englands*, — och så länge Rikets Ständer, mot naturen af saken, äro fördeldta på 4 kamrar, är den allmänna föreningen så mycket mera förhastad, som Ståndens egne och enskildta förening borde föregå, för att sedan efterföljas, om möjligt, af den mäst obegränsade *offentlighet*, och så enligt min tanka *Frihetens* och *Constitutionens* rätta krona.

Men innan detta kan ske, låtom oss inskränka vår offentlighet till hvad den med nytta och ändamålsenlig åsyftning äfven för närvarande kan och bör vara, nemligen, att medgifva inträde här åt dem, som en dagskola beträda samma bana, men hvilka dittills sakna allt tillfälle till öfning, till deltagande i offentliga öfverläggningar. Redan en af våra framfarna störste, ädlaste Regenter insåg nyttan af att extra Capita eller de yngre af Ridderskapet och Adeln fingo inträde på Riddar-

huset. Att nu förnya denna rättighet, är att taga ett steg till en förökad publicitet, det man icke behöfver ångra, såsom för vida utsträckt, utan hvilket tvärtom af de, som deraf draga och böra draga fördel, prisande vårt minne, skola fullkomligare än många bland oss, som icke blifvit vande vid allmänna ärenders behandling, kunna med förökade krafter att gagna Fädernesland och Konung, här uppträda.

Förvarom denna tillfredsställelse för vårt minne, men uppskjutom att för närvarande gå längre! Det stora steget till en allmän publicititet tillhör en lämpligare framtid att taga, och denna lyckligare tidpunkt hoppas jag icke eller är långt borta.

Detta mitt memorial anhåller jag måtte få åtfölja Friherre Åkerhjelms motion till vederbörligt Utskott.

N:o 4.

Herr *Hartmansdorff*, *August*:

Innan jag närmare yttrar mig öfver förevarande ämne, vill jag söka utreda hvad *offentlighet* rätteligen betyder och åsyftar.

Samhället är ostridigt stiftadt, för att genom gemenskapen mellan menniskor, befordra deras framsteg i kunskap och dygd. Är detta

ändamålet, så bör det kunna vinnas i samma mån, medlet, det gemensamma meddelandet af insigter och goda efterdömen, begagnas. Sättet att åstadkomma detta meddelande och deraf följande fördelar, i afseende på allmänna ärender, är *offentligheten* i deras behandling. Hvar och en som fått ett allmänt uppdrag, nödgas derigenom, antingen han vill eller ej, att utföra det så, som skedde det inför den allmänhets ögon, hvilkens bästa han skall befrämja, som vore alla upplysta och rättsinniga, alla vrångvisa och illvilliga tillstädes. För att vinna eller bibehålla de förras aktning, för att undgå de sednares misstydning, måste han icke allenast vara noggrann att iagttaga de för allmänna ärenders behandling föreskrifna former, utan äfven, att i det, som till hans egen pröfning är öfverlemnadt, göra det förståndigaste och bästa han kan. Då alla äro underkastade samma offentlighet, så måste hvar och en i sin stad bemöda sig om upplysning och rättskaffenhet. I samma mån, som detta bemödande allestädes är rådande i afseende på allmänna angelägenheter, kan den enskilte medborgaren vara förvissad om, att de som deribland beträffa honom, vare sig uti Lagskipning, Statsförvaltning eller Lagstiftning, skola med all möjlig urskillning, och oväldighet blifva behandlade. Ändamålet med offentligheten är, att alla medborgare skola sättas i beröring med alla, att summan af *hela* Samhällets upplysning och rättsinnighet skall komma *hvarje enskildt* för hans del till godo; att det förståndigaste och ädlaste, som i sam-

hället kan tänkas och göras, må blifva rättesnöret för allmänna ärenders behandling.

Men de förståndigaste och ädlaste äro icke de flästa. Det är följakteligen icke den okunniga, ombytliga och vanligen egennyttiga mängdens, utan de förras mening, som bör inhämtas och göras gällande. Alla Samhällsformer hafva åsyftat, och skola åsyfta, att lösa denna uppgift, antingen Styrelsen med öfvervägande afseende på enhet och stadga, uppdragas åt en, eller med öfvervägande afseende på frihet och föränderlighet, uppdrages åt flere. Upplösningen var icke möjlig så länge enväldena fortforo, och behandlingen af allas angelägenheter måste blifva beroende af en endas eller några få personers upplysning och rättsinnighet. Antingen skulle de vara kunnigare och ädlare än alla andra medborgare tillsammantagna, hvilket ej är tänkbart, och i hvilket fall de ej behöfde sky allmänhetens blickar och omdömen, eller ock skulle de känna sin okunnighet och sin ensidighet, samt följagtligen söka, att under hemlighetens slöja dölja sina brister, eller gifva sina åtgärder, ett sken af vigt, som de ej förtjente, och detta har vanligtvis varit händelsen. Af mörkret äro okunnighet, misstag och våldsamma botemedel både å de styrdas och de styrandes sida, naturliga följder. Utmattad af dessa skakningar och de olyckor de medfört, har man funnit nödigt, att motväga den ensidighet och det väld, som härrör af magtens godtyckliga utöfning utan stadgade former för åtgärdernas vidta-

gande, och utan invändning eller anmärkning vid de grundsatser, hvarutur de blifvit härledda. Dessa motvigter hafva varit bestämda former för utöfningen både af Lagskipning, Statsförvaltning och Lagstifning, samt lagliga Folksamlingar till uttryckande af allmänna omdömet och viljan i alla dessa afseenden och till afslutande med Regeringen af öfverenskommelser derom för framtiden. För att hvarken Regering eller folk skulle sakna den nödiga insigten till dessa förrättningar, var det nödigt, att tillerkänna hvar och en, som trodde sig hafva någon upplysning att gifva, någon anmärkning att göra, frihet att meddela den, eller *tal-* och *tryckfrihet*, det är tillstånd för hvarje enskild man, att offentligen granska allmänna åtgärder. Men på det att denna granskning eller farhågan hos de afgörande för densamma, icke må komma för sent, eller sedan beslutet är fattadt, och saken för den gången afgjord, böra lagskipning och lagstiftning, der hemlighet sällan fordras, göras offentliga under sjelfva förrättningen, och Statsförvaltningen, åtminstone så snart Regeringens åtgärder äro vidtagna och ej på förhand kunna motarbetas.

Är ändamålet med en nationalförsamling, att uttrycka den förståndigaste och ädlaste vilja, som ibland folket i allmänhet råder; så bör hon anses fullkomlig eller ofullkomlig i samma mån som hon uppfyller eller förfelar denna bestämmelse. Ehuru väl en nationalförsamling är sammansatt, kan hon aldrig vara det

till

till den grad, att icke mången medborgare utom densamma skulle kunna hafva goda råd och upplysningar att gifva, om han finge höra och se hvad som i Nationalförsamlingen förehafves, och således tillfälle, att, under det målen hvila till Nationalrepresentanternes begrundande, muntligen eller i tryck meddela dem sina åsigter. Ännu mera behöfves detta Allmänhetens deltagande för Nationalförsamlingens åtgärder, om hon är ofullständigt och illa sammansatt, så att dels vissa medborgare icke äro representerade, dels de representanter, som finnas, äro delade på särskilta rum, utan gemensam öfverläggning, och utan tillfälle att höra hvarandras skäl; hvarigenom det beror på en slump, om någon öfverensstämmelse vinnes i de åtgärder, som samtidigt fattas af flera från hvarandra afstängda corporationer. Är ändamålet för allt samhälle, att hvarje medborgare må tillväxa i odling och sedlighet, så bör ett så kraftigt medel till goda egenskapers utveckling och till vinnande af skicklighet att gagna Fäderneslandet, som det att få afhöra allmänna ärenders behandling, icke åsidosättas. Äro kärleken och förtroendet till Statens styrelse, de enda säkra band, som i längden sammanhåller den: så måste man önska, att hvarje medborgare måtte i sin mon känna, och på grund af insigt, värdera både lagskipning, Statsförvaltning och lagstiftning. Men man älskar icke en obekant, och förtroendet bibehåller sig icke, utan att man vet hvarföre. Den som afhör

en Nationalförsamlings öfverläggningar, finner merendels någon representant af sina tänkesätt; och får med detsamma äfven höra, hvad som kan sägas deremot. Antingen finner han sig öfvertygad deraf, går hem, med ökad upplysning och förnöjdt sinne, eller om beslutet utfallit mot hans öfvertygelse, åtminstone med den tillfredsställelsen, att äfven hans mening blifvit yttrad, och med hoppet, att hon i framtiden skall bära frugt. Är en Nationalförsamling offentlig, så kan hon icke belackas. Allmänheten vet huru representanterna uppfyllt deras kall, hvad som är deras fel, eller icke, och hon kan ej retas till att anfalla och förfölja sina ombud, just derföre, att de försvarat hennes rättigheter. Jemte det att Nationalförsamlingen är underkastad allmänhetens närmare granskning, är hon äfven ställd under hennes närmare skydd, och vinner på en gång både upplysning och stadga. Liksom den okunnige är häftig och våldsam, och den insigtfulle sagtmodig och foglig: så öfvergå både allmänheten och Nationalförsamlingen i mon af offentlighetens verkan på dem bägge från de förra till de senare egenskaperna. Detsamma måste äfven blifva händelsen med regeringen, i den mon folkets upplysning och rättsinnighet göra motsvarande egenskaper oumbärliga hos hennes organer.

N:o 5.

Friherre *Boije*, *Ludvig*:

Till följe af den pligt vi äga, att oför-

skräckt undersöka hvarje förslag, ej blott till dess föregifna fördelar, utan äfven till dess olägenheter, och möjliga vådor, har jag, inom mig, öfvertänkt det förslag, som innefattas i Friherre Åkerhjelms motion, och går att uppgifva de skäl, på grund af hvilka, jag tillstyrker, att motionen må, såsom icke i laglig ordning framställd, varda icke upptagen.

Jag tror mig icke fela i det begrepp, att hvarje förslag, hvars påföljd fråntager ett bud i Grundlagen, sitt ändamål, och fråntager Riksdagsmannen all nytta af en rättighet, honom i Grundlagen försäkrad, — att hvarje sådant förslag också går ut på ändring i Grundlagen. — 58 §. i RiksdagsOrdningen, som är Grundlag, tillsäger Riksdagsmannen den rättighet, att, vid justeringen, med visst vilkor, ändra sina uttryck, och dem från protocollet uttaga; ja, detta lagrum tillåter att hela deliberationer kunna uteslutas; men huru fullkomligen vore icke ändamålet för allt detta upphäfvit, ifrån den stund talarens uttryck och deliberationen, kunde, redan innan justeringen i Ståndet medhanns, af åhörarne, genom trycket, publiken meddelas? — Till den aktningsvärde Ledamot som gjort motionen, öfverlemnar jag gerna, att eftersinna, om denna granskning af motionens afvikelse ifrån Grundlagen ej kommit att undfalla honom; och till Ståndets preliminaira pröfning hemställer jag, om icke denna afvikelse är så uppenbar, att motionen bör, såsom Grundlagsfråga betragtas, och då också såsom sådan behandlas. Men då ligger i 81

§. RegeringsFormen, samt 29 §. i Riksdags-Ordningen, ett uttryckligt förbud emot motionens upptagande; och något annat utlåtande lärer alltså för det närvarande icke äga rum, än att den värda Ledamot, som motionen gjordt, är obetagit, att densamma till vårt blifvande Constitutions Utskott ingifna, då han äfven torde vara betänkt, att der föreslå sådana tillägg i TryckfrihetsLagen, som af förslaget skulle påkallas.

Blir denna invändning emot upptagandet gillad, så är all vidare pröfning af motionen öfverflödig; men för det fall, att invändningen skulle ogillas, bör jag också i hufvudsakligt utlåtande ingå.

Derförinnan utber jag mig likväl, att få särskilt bemöta den särskilta kraft, hvarifrån motionen har synts mig förnämligast utgå. Jag menar allmänna sinnesstämningen, eller opinionen. Kanhända borde, för detta ändamål, vara nog, att påminna om den sanning, att är förslaget godt, är det allmänt nyttigt, så äger det också, med sig sjelf, tillräckligt skäl för sin framgång, och har då intet behof af opinionskraften, och skulle det åter sakna dessa egenskaper, så, hvad är väl sinnesstämningens fordran annat, än förvillelse?

Jag känner faran af hvarje försök, att öppet bestrida opinionen sin magt, men tankan på denna fara försvinner, då jag besinnar

att, inom detta upplysta Stånd, är all grundlig, all raisonlig undersökning på sitt ställe; samt att, af undersökningar, torde i denna tidpunkt få gifvas, mera angelägne än den, som har för afsigt, att hos Riksdagsmannen återställa det företräde åt förståndspröfningen, som den visserligen bör äga framför inflytandet af opinionsmagten. Menniskokännedomen har, i alla tider, vittnat, huruledes den stora hopen, mägtig af ingen egen undersökning, och derföre af ingen egen opinion, alltid stod färdig att antaga hvad hon trodde allmänna sinnesstämningen fordra; och den tid, som de fleste af oss öfverlefvat, har varit rik på faror och misstag, tillvägabragte derigenom, att Lagstiftande magten gifvit för mycket efter för samma fordran. Exempel derpå tagne utur ett annat lands erfarenhet, skulle, tilläfventyrs, föga öfvertyga; och jag torde då få framställa några utur vår egen, vittnande tillika om den ombytlighet i beslut, hvartill man öfvergått, just då, när man, som trognast skattat till sinnesstämningen. Man jemföre då Ständernes beslut, när FilialDisconterne inrättades, med Ständernes beslut, när de upphäfdes; man jemföre Ständernes frikostighet för Götha CanalBolag år 1809, med strängheten af år 1817; man jemföre i frågan om Brännvinsbränningen, stadganderne af år 1809, med de af 1812: och om vi måste erkänna, att i alla dessa, och mångfalldigt flera, icke lyckligare fall, det varit allmänna sinnesstämningen, som egentligen utgjordt Ständernes ledare; så frågar jag, är det icke ännu tid, att böjlighet

ten för denna särskilda kraft upphör? Måtte dessa erinringar återföra oss till pligten att icke godkänna annan sinnesstämning, än den, hvartill vi sjelfve, genom egen pröfning framkomme. Ja, måtte vi behålla den sjelfständighet i tänkesätt, som Nationen väntar af oss! och må vi aldrig, genom för litet förtroende till vår egen förmåga, gifva tillfälle för ett demagogiskt sträfvande efter inflytelse på våra beslut. Såsom Folkets Representanter äro vi berättigade, att också ihågkomma, det vi sjelfve äro laglige organer af Nationens upplysning, omdöme och vilja; samt att, i detta allmänna och fullmyndiga kall, tillhör oss, att pröfva sakerne, men icke, att lyda opinionerne.

Jag beger mig nu till motionen.

Vare långt ifrån mig, att misskänna Nationens rätt till skyndsam kunskap om våra öfverläggningar och våra beslut. Det vore att, på en gång, förneka vår pligt och försaka vår egen fördel. Visserligen skulle ingen högre än jag, önska att hela Nationen kunde bevista våra sammanträden; men då detta är omöjligt, och nationens fordran på kunskap om våra företag, icke kan anses uppfylld derigenom, att ett ringa antal personer, åt hvilka rum här kunde aflåtas, blifva våra åhörare; så kan jag ej anse denna anstalt annorledes, än blott såsom ett *medel* mera, men mindre verksamt, till ändamålet, som, efter min tanka, både säkrare och fullständigare

ernås derigenom, att våra Protocoller, med yttersta skyndsamhet, till trycket befordras. Då representations-frågan förekommer, skall jag visserligen med min röst söka understödja den orepresenterade classens billiga fordran att deltaga i representationen; men jag inser emellertid icke, hvarföre icke denna class af medborgare, lika så väl, som hela den öfriga delen af Nationen, skulle vara tillräckligt belåtne med den, visserligen tillförlitligare kunskap, som genom en snar läsning af våra justerade Protocoller vinnes. — Deremot inser jag allt för väl anstaltens olägenheter. — I Sverige gifves ingen Auctoritet, räknad ifrån Socknestämman, ända upp till StatsRådet, der icke hvarje Ledamot äger rättigheten att justera sina anförander. — I länder, der ynglingen särskilt bildas att blifva talare, och der denna egenskap räknas personen till någon förtjenst, är den också vanligen af Representanten till hög grad uppnådd. — Justeringsförmånen kan af honom lätt umbäras; men i Sverige är förhållandet ännu icke sådant: och denna förlust skulle otvifvelagtigt här medföra den påföljd, att mången Ledamot, med det redligaste nit, och god upplysning, skulle tveka att oberedd yttra sin mening. Resultatet skulle då, för lång tid blifva, att vi uppoffrade den upplysning, som kan finnas inom oss sjelfva, för hoppet, att derigenom framkalla en främmande; men för min del, kan jag ingalunda finna detta skäligt, emedan jag icke förmår uppfatta någon grund för säkerheten, att vi alltid skulle vinna på bytet.

I andra länder har Snabbskrifverikonsten hunnit förmågan att gifva en säkerhet emot äfventyret, för talaren att missförstås, och för publiken att föras bakom ljuset, i frågan om hvad representanten sagt. I Sverige åter är berörde konst blott till namnet känd; och talarens lugn och publikens säkerhet skulle då ensamt bero af våra åhörares fattningsgåfva, eller personliga rättskaffenhet. — Tillåtelsen att få, inför publiken, sedermera rätta en origtig framställning, har ingenting behagligt; och fruktansvärdt vore, att sjelfva möjligheten af detta behof, tillbakahöll Representanten att yttra sig.

Mångfaldigt vigtigare visar sig dock, i min föreställning, den allmänna våda, som möjligen kunde blifva en följd af denna anstalt; vådan, att vi, med bifallet åt motionen, också sjelfva öppnade tillfället för ett nytt inflytande, mägtigt att en dag, förfärligt hota det dyrbaraste vi ännu äga att bevara, sjelfva friheten af vår yttrande rätt. Jag vill tro, att åhörarne skulle här iakttaga tystnaden; men obehindrade voro de, att vid nedgåendet härifrån, begagna tryckprässen, för att ej allenast direct inblanda sig i alla våra öfverläggningar, utan ock personligen anfalla hvarje Ledamot, som ej talat dem i lag. Detta kan visserligen hända, i anledning af Protocollernes läsning; men om påföljden då är lika för personen, så är den dock icke densamma för *saken*, som då vanligen redan är afgjord; en omständighet, som nu torde vara det, som fredar personen,

emedan ett anfall på honom verkar icke nu på öfverläggningen af saken. — Sinnesstyrkan att med liknöjdhet anse det offentliga tadlet; och modet, att, till förmon för sin öfvertygelse, trotsa smädelsen, samt akta för ingen ting den injurie-process, hvari det vore tillåtit att söka upprättelsen; äro egenskaper, lycklige att äga, och äro, då de utgå från en god känsla, dygder att värdera; men kunna de väl af alla väntas? — eller kunna de väl alltid fordras? Nej, visserligen icke. — Hvem inser då icke, inom möjligheterne af anstaltens påföljd, det obehagligaste af alla inflytanden, till förtryck på våra meningar. — Eller, vill man att vi, för att icke inse detta, skola på en gång glömma, både den förebråelse man länge gjort vår Tryckfrihetslag, att hafva gifvit mera lättnad åt anfallet, än åt försvaret; och äfven den bittra ofördragsamhet emot andras meningar, som dessa skriftställare för dagen så ofta ådalägga. Jag hyser sjelf intet misstroende, och skulle icke vilja gifva anledning till något sådant hos andra, men man behöfver blott dröja en stund vid denna föreställning; och man skall också lätt upptäcka, huru långt, i en framtid mera än nu, den möjliga vådan kunde stiga.

Till alla dessa skäl ville jag ännu lägga tvenne considerationer: den ena, att i sekler har Svenska Ridderskapet och Adeln såsom RiksStånd, redligt uppfyllt sin pligt till Fäderneslandet, och varit Svenska frihetens egentligaste försvarare, utan att hafva ägt åhörare;

och hvarföre skulle man då nu tvifla, att icke Ridderskapet och Adeln, äfven hädanefter uppfyller samma vårdnad, åhörare förutan: och den andra, om ett bifall åt motionen nu skulle gifvas; men erfarenheten sedan visade, att olägenheterne verkligen öfverstiga fördelen, huru skulle då en ändring göras, utan att Ridderskapet och Adeln blottställde sig för förebråelsen, antingen, att hafva handlat obetänksamt, då bifallet gafs, eller inconsequent, då det återtogs.

Hos mig kan hufvudskliga pröfningen alltså icke verka till annat tillstyrkande, än afslag på motionen; men jag anser mig dervid böra förklara, att om och när den tid kommer, då de här framställde hinder, varda undanröjde, och Riksdagsmannen får den helgd för sitt kall, att, då hans mening anfalles, hans person lemnas oantastad; så skall jag, om jag då lefver och är Riksdagsman, gerna lemna åt denna motion mitt bifall.

Jag har nu yttrat mig i ämnet, men anhåller att Höglofl. Ridderskapet och Adeln ville tillåta mig, att äfven redovisa ej allenast den känsla, som följt mig, under det jag öfvertänkt förslaget, utan äfven ursprunget för den.

Jag var redan tänkande menniska på den tid, då en stor Nations frihetsbehof volcaniskt tog sin rätt. Det intryck af glädje, som förhoppningarne gåfvo, och det intryck af för-

skräckelse, som följderna lemnade, qvarstå ännu lifligt i mitt minne. Jag såg den vackra frihetslära Philosopherne lifvat, och som, om den fått fortgå i sin ursprungliga renhet, måhända skolat göra menniskorna bättre och lyckligare, jag såg henne förderfvas af Demagogerne, derföre, att hon ej var åtföljd af försigtighetens tidiga varsamhet. Demagogens sätt att framkomma till magt, var alltid att fylla hopens öron med ett låtsadt nit för dess väl, och — understödd af dess bifall — underlät han aldrig att tala i folkets namn, emedan detta namn alltid verkar starkt på hvar och en, som vill folkets väl. Snart ställde sig denna nya sjelfskapade folkmagt i bredd med den lagliga representationen; och ifrån detta steg var det andra snart tagit. Demagogen förklarade sig för representantens principal, med anspråk att sjelf tillse och pröfva huru represesentanten fullgjorde sin skyldighet, och den förra lade snart den sednare på schavotten.

En afgrund stod öppnad; och lagstiftande magten insåg för sent, att hennes egen magt var försvunnen, med begreppen, som hon för litet vårdat. En annan tid kom, som gaf räddningen; men efter 30 års stormar, tillvägabragte af det politiska nyhetsbegäret, hvad har väl verlden vunnit på alltsammans, om icke *varningen att i tid vårda de begrepp, som måste omgärda hvarje politisk magt.* Att iagttaga denna varning har jag trott vara min pligt. I Sverige höra Ständerne till den politiska

magten; och tryckfriheten till folkets säkerhet; men om vi icke tidigt bevara de begrepp, som gifva helgd åt båda, så skall också snart, det ena, eller andra, ja kanske båda, stå i äfventyr att falla för det nyhetsbegär och den fallenhet till demagogie, som här redan visat sig, och hvars medel redan är, att kalla hvarje motstånd obscurantisme, eller enskilte afsigter. Föreställningen af denna fara har — jag tillstår det — gifvit mig en oroande känsla; och om denna känsla till äfventyrs, tagit för mycket välde öfver min omdömesförmåga, så vittnar det blott om menniskans ofullkomlighet, äfven i sin välmening.

No 6.

Herr *Reutervärd, Per Adam:*

En Ledamot af Ridderskapet och Adeln, Herr Friherre Åkerhjelm, har till Ridderskapet och Adeln proponerat det dess öfverläggningar måtte allmänheten tillåtas att öfvervara, hvilken fråga, om mitt minne ej bedrager mig, under sista Riksdag väcktes af Herr Rothlieb, Carl Fredric, hvarvid jag tager mig friheten att vördsamligen göra följande anmärkningar och invändningar.

Den satsen, att det är lättare till att göra förslager, än sättet till deras utförande torde härvid, mer än någonsin, besannas. Om läktaren till exempel skulle upplåtas åt Allmän-

heten, som tilläfventyrs vore det högsta, detta rum kunde medgifva, huru många personer kan den inrymma? — Ett ganska ringa antal, och då flere hundrade spectateurer, må hände önskade entré, hvilka af desse skulle äga preference? Skulle bänkarne abonneras åt dem som först anmälte sig för hela Riksdagen? Desse och flere dylika frågor torde ej så lätt kunna besvaras. Åtskillige TidningsRedacteurer blefve troligen de som framför andre infunno sig, för att sedan uti sina tidningar införa saker och uttryck, hvilka vid justeringar någon gång förändras och till och med utestutas. Osäkert vore äfven om ej spectateurer stundom skulle missbruka en sådan tillåtelse vid frågors afgörande medelst *Ja* och *Nej* samt förordsaka sorl och oredor. Dessutom kan jag ej inse hvad nyttan och fördelen blefve vid denna så kallade liberalitet? Ridderskapets och Adelns rådplägningar och beslut hållas ju icke hemliga, utan meddelas allmänheten i allt sin vidsträckthet, genom de tryckte protocollerne, och hvad hufvudsakligen kan interessera, genom RiksdagsTidningar m. m.; men den påtagliga förlusten blefve: mindre afsättning med berörde protocoller, hvarsskyndesamma utgifvande på trycket, en värd Ledamot Herr Cederschöld föreslagit på ett sätt, som af Ridderskapet och Adeln redan vunnit bifall.

Hvad jag nu hos Höglofliga Ridderskapet och Adeln vågat framställa, torde af de mera upplyste tagas i närmare öfvervägande

samt föranleda till afslag utaf den väckte motionen.

N:o 7.

Grefve *Löwenhjelm, Carl Axel:*

Då jag nu inför Höglofliga Ridderskapet och Adeln går att yttra mina tankar, rörande den af Friherre Åkerhjelm väckte proposition om Allmänhetens inlåtande under Ståndets Sessioner, sker det icke utan en liflig känsla af den underlägsenhet, som måste möta mig, då jag går att tala mot ett förslag, hylladt af en stor del af Ridderskapet och Adeln och framstäldt af en Riddersman, som under flera förutgående Riksmöten tillvunnit sig Ridderskapets och Adelns förtroende. Van under en mångårig vänskap att dela alla hans tänkesätt, är det i dag för första gången jag nödgas afvika ifrån ett förhållande, vid hvilket min egenkärlek lika mycket som mitt hjerta funnit sin tillfredställelse. Friherre Åkerhjelms förslag är en ny gärd åt den publicitet, som tidens anda synes kräfva och som, jag bekänner det, är ett allmänt antagit grundelement uti de flesta Constitutionella Regeringssätt. Den ädla känsla, som utgör dess grund, har öfverallt funnit anhängare, och det förundrar mig ej om så många i synnerhet yngre Ledamöter af Ridderskapet och Adeln med en varm enthousiasme omfatta ett förslag, så värdigt öppenheten af ädlingars tänkesätt. Men åldern

och erfarenheten har lika vanligt en mera betänkelig gång — oftare ansedd för svaghet och öfverdrifven försigtighet — någongång likväl rättfärdigad af utgången. Må jag således, trogen min öfvertygelse, häldre beskyllas för denna öfverdrifna försigtighet, häldre blottställa mig för att anses sakna det ljus, som vägleder andra, än förråda mina egna tänkesätt vid ett tillfälle, som visserligen kräfver en alfvarsam skärskådning.

Frågan sönderdelar sig naturligast uti följande hufvudmomenter: Är förslaget nyttigt? Äger det inga betänkligheter? I hvad laglig väg kunde det tillvägabringas?

För att bestämma nyttan lärer bästa sättet blifva att rådfråga de länders erfarenhet, der allmänheten tillåtes öfvervara de lagstiftande Corporationernes Sessioner.

England är det land, der denna inrättning varit längst och aldrig veterligen föranledt någon elak påföljd: men härvid får jag anmärka, att Englands Underhus aldrig behöft deraf göra föremålet för en lag, ej eller dervid rådfråga Öfverhuset, som deremot icke medgifver allmänheten denna frihet. England, hvars constitution endast är skrifven uti Engelsmännens seder och bruk, har till trotts af den ömtålighet hvarmed all frihet vårdas i detta land, lemnat Underhuset den ovanligarättigheten, att på en gång vara anklagare, domare och verkställare af domen, så ofta någon af Husets egna

medlemmar eller någon uppå Tribunen störer husets ordning: och en villkorlig bestraffning, vare sig med böter eller fängelse på behaglig tid, erhåller genast sin tillämpande kraft på den som i husets ögon gjordt sig deraf förtjent. Habeas Corpus, denna förmur för den personliga friheten, äfvensom rättigheten att endast dömas af sina Pairer, denna basis för hela Engelska Lagskipningen, vågar ingen åberopa då Underhuset anklagar, dömer och bestraffar: och man finner här en Constitutionel Representation, utrustad med den cumulation af rättigheter som med allt skäl förebrås de mest despotiska Styrelser.

Kan Ridderskapet och Adeln omgifva sig på detta rum med alla de lagstiftande domare- och executiva rättigheter vi se Underhuset i England utöfva, då, men först då, kunde man utan våda blindvis antaga dess efterdömen.

Frankrike gjorde det straxt vid början af dess revolution, mest derföre, att det låg uti dess Representanters nationella lynne att tala, icke allenast för att öfvertyga hvarannan, utan för att söka bifall och beundran hos den lifliga allmänheten, som uti Paris förde 100de tals skickliga domare upp i Gallerierne: man älskade att så väl derifrån som uti Sallongerne höra genljudet af det loford, man trodde sig berättigad, att med den nyfödde patriotismens språk skörda. Men med enthusiasmen och behofvet af rycktbarhet kom öfverdriften i

spåret

spåret, då hvar och en nykommen ville göra mera effect, än föregångaren, och på detta sätt föll man ifrån en Mirabeaus eller Barnaves tal till det vilda och dumma utropet: *Vive la mort!* Gallerierne förvandlades ifrån den upplysta allmänhetens samlingsort, till ett tillhåll för partihatets andar och verktyg, och mera än en gång såg man det skadliga och mägtiga inflytande, som Gallerierne utöfvade på Lagstiftaren.

Samma exempel röja sig än i dag mer och mindre uti Spanien och Portugal, som trott sig böra följa Frankrikes efterdömen: och det vore att jäfva samtidens sednaste erfarenhet, att neka dessa verkningar af allmänhetens deltagande uti lagstiftande samlingarnes Sessioner.

Men säger man: Desse länder äro eller voro uti jäsning, då detta skedde och Sverige deremot är lugnt! Ja, Sverige är lungt, och jag hoppas, med Guds hjelp, att alla afundens bemödanden att störa detta lugn, skola alltid blifva fruktlösa. Men derföre bör Lagstiftaren icke blunda för en möljlig fara, icke stifta lagar endast för lugna tider, utan, lik den erfarna Sjömannen, förutse stormen och aflägsna allt som då kan ligga honom till last.

Men äger då förslaget ingen nyttig sida? Jo visserligen — och deribland den att väcka

en nyttig håg för sysselsättningen med allmänna ärender. — Men så länge detta förslag icke står i förening med den öfriga byggnaden af vår Statsförfattning vore det inconsequent, att styckevis vilja införa detta. Jag älskar alltid att tro att få äro de, som sig af en sådan rättighet begagna, men det är redan nog att den af lagen bjudes.

Publiciteten erkännes af mig som ett skönt element uti all constitutionel regering — och dess verkningar *väl ordnade* kunna ej annat, än medföra goda resultater, — men då böra de också vara *väl ordnade* och stå i oskiljaktigt sammanhang med allt det öfriga. Att så icke är för närvarande, synes bäst af det antagna voteringssätt, som nu af alla RiksStanden brukas vid alla tillfällen.

Innan man umgås med afsigten att utsträcka publiciteten af våra tankar till allmänhetens kunskap, borde man till en början iagttaga den emot hvarandra inom huset. Och hvad skulle det väl tjena, att låta allmänheten njuta välljudet af de mäst populaira tal, så länge Oratorn äger rättigheten att dölja sin mening emellan fingrarne, då den inkastas i voteringslådan? Så länge detta icke undanröjes, eller kan undanrödjas anser jag som inconsequent, att tänka på Galleriers inrättande. Blir åter detta hinder häfvit, hvilket jag likväl icke yrkar, och publiciteten vid våra voteringar, Domstolar etc. införd, då först anser jag det omnämnda förslaget med skäl kunna bringas å bane, med den för-

sigtighet likväl, som tiden och erfarenheten kunna befalla: Ty Publiciteten bör i mina ögon, så välgörande den nu är, hafva likasom all annan mensklig inrättning en gräns, föreskrifven af allmänna nyttan och utstakad af lagen.

Uti frågans nu varande skick, kan jag ej annat än anse den vara omogen, och endast tjenande att onödigtvis inympa ett skadligt och irritibelt ämne uti vår Lagstiftning.

Äger Förslaget inga betänkligheter? var andra momentet. Jo! visserligen och flera. — Den första ligger uti de missbruk som den inlåtne Allmänheten kunde tillåta sig, missbruk som kunna vara, dels rigtade emot huset, dels emot enskilta Talares rättmätiga anseende. Att i början af en sådan frihet, den bättre delen af allmänheten skulle sig deraf begagna är visserligen tillåtit att antaga: men månne icke efter en längre vana derutaf, Gallerierne omsider skulle fyllas af en mindre upplyst allmänhet, eller i mera stormiga tider af partiernes mot- eller medhållare?

Vi äro alla öfverens om, att den djupaste tystnad, vördnad och lydnad skulle antydas åt Gallerierna: men om de fela deremot? enligt hvilken lagstiftning skola de då bestraffas? Ty en befallning, gifven af ett RiksStånd, utan att tillika äga correctiva medel, att inskärpa dess efterlefnad, låter ju ej tänka sig. Hvar skulle man söka grunden till denna nya

lagstiftning, som icke låter hänföra sig till någon af våra öfrige lagar? Skall det klagande Huset framträda som part inför den Domstol, der saken gjordes anhängig? Huru vidlyftig blef icke den codex, som skulle omfatta alla de fel och förgripelser, som en okynnig medlem af Gallerierna kunde tillåta sig? Hafva vi icke ännu för ögonen alla de ofullkomligheter, som vidlåda tryckfrihetslagen, ehuru den haft Ståndets bästa hufvuden till redacteurer, och månne ick *friheten att höra* blef lika svår att redigera? Huru och hvar bestämma gränsen af husets och hvarje dess medlems rättigheter och skyldigheter? Kan man dervid slutligen undvika, att likasom i England, till trotts af den öfriga lagfarenheten sätta Huset i utöfningen af åklagare-, domare- och domverkställande rättigheter? Ja detta blef det enda medlet, och med detta medgifver jag, att frågan, om ej nyttig, åtminstone, kunde blifva mindre skadlig. Huru bestämma hvilka mål och vid hvilka tillfällen Allmänheten borde, vid antydan öfverlemna Gallerierna? Skulle det liksom i England bero af en enda af Husets medlemmar? eller fordras fleras röster dertill? eller skola vissa mål caracteriseras såsom icke publika? Huru långt skall Galleriernas öppnande medgifvas? Vid alla Plena? vid voteringar? i Utskotten? vid RiksRätten? Hvilken massa af frågor, mine Herrar, preliminairafrågor af största vigt, så väl för husets ordning, som för allmänhetens ännu okända rättigheter, som då böra i förväg bestämmas? och detta skall alltid blifva svårt uti ett land, der en sådan fri-

het skulle tillskapas och icke är, som i det ofta åberopade England, en lycklig följd af upplefda bruk och antagna nationalseder.

Kan denna nya lagfarenhet få med rätta det modesta namnet af reglementarisk ordning? ingriper det icke, som all annan lagstiftning, uti medborgares dyrbaraste rättigheter, frihet eller anseende? behöfver den icke den väpnade magtens biträden, i fall af ett möjligt motstånd? och vi skulle kalla det endast reglementarisk ordning? Nej, en ny lagstiftning och ganska ömtålig lagstiftning finner jag den vara, och som all sådan icke kunna ske utan Medständers biträde och Konungslig sanction.

En annan betänklighet är den, som uppstår deraf, att våra politiska dagbladsredacteurer kunde möjligtvis, ledde eller missledde af motiver, dem vi nu icke behöfva i förväg appreciera, gifva allmänheten falska relationer af hvad de sedt och hördt, under våra Sessioners lopp. Hvad band tänker man sätta på dessa Journalister? Hvad damm emot utspridandet af förtydda eller förlöjligade tal, hvartill partiandan kan förleda en och annan? Skulle Ståndet eller den personligt sårade söka en tillkallad Jurys biträde — eller KämnersRättens? eller skall den arbetsamme Riksdagsmannen till lön för den öppenhet, hvarmed han uttrycker sin mening, nödgas ur andra Journaler föra en serskild polemik emot den, som med flit vanställt dess yttrade tänkesätt? Uti England är det Underhuset som äfven

i denna fråga är ensam domare och bestraffar Journalistens origtiga framställningar med böter eller fängelse, allt efter omständigheterne: skall äfven detta införas uti vår lagstiftning?

En tredje och kanske alfvarsammare betänklighet finnes uti det resultat, som säkert inträffade, nemligen att mången redlig och upplyst medlem af Ståndet, ovan att ikläda sina tankar vältalighetens och den konstiga retorikens ytliga behag, men hvars insigter kunde gagna det allmänna, skall häldre tystna än våga sig på ett fält, der icke allenast Ståndets medlemmar, utan en inkallad allmänhet tages till vittne af talangen, eller spejare af afsigterne. Äfven detta är ett ondt, som svårligen skall ersättas af den nytta, som publiciteten i detta fall kunde erbjuda, uti den förfinade talekonst, som derigenom skulle uppammas uti egenkärlekens famn. Att denna konst, som med skäl påkallar vårt bifall likväl icke är ett nödvändigt vilkor för fattandet af visa beslut, derom vittna många framflutna Riksmöten, der mera gjorts än talats, och främst bland alla 1809 års Riksmöte, der vår nu varande frihet och constitution grundlades utan denna publicitet och utan Galleriers bifall.

I hvad laglig väg kunde förslaget tillvägabringas? var 3 momentet. Man har velat anse den väckte frågan för en Ståndets ensak, ett reglemente, som på sin höjd behöfde Konungens sanction. Men är väl detta förhållandet? kunna vi förbise, att våra Medständers Depu-

tationer och deras ProtocollsUtdrag communiceras oss under vara Sessioner, och att således de ock hafva en rätt, att yttra sig öfver frågan, kan man dessutom consequenter antaga, att *ett* Stånd skulle inbjuda allmänheten, och de andre förvägra det? Vore det ej att på desses bekostnad söka allmänhetens bifall? Sådant är förhållandet, säger man, i England, der Öfverhuset väl tillåter Ledamöter utdela några billeter tillfälligtvis, men icke lemnar allmänheten samma rättigheter, som i Underhuset. Men Engelska Pairskammaren, denna ofanteliga Aristocratiska byggnad, som hvilar på en lika ofantlig personlig rikedom, och vördas med skäl af folkets alla classer och politiska partier som friheters rätta försvarare, denna Pairskammare kan icke liknas vid något af våra fyra RiksStånd, hvarken till sina politiska functioner eller dess mägtiga inflytande på hela landet. Hvad som passar för Engelska Pairskammaren, hvad seder för densamma stadgat, kan således ej med fog citeras som exempel för vår constitution och våra RiksStånd. Nej, mina Herrar! Nöjom oss med hedern att vara Svenskar, med våra Svenska seder och tänkesätt och med en för Sverige högst lämplig constitution: och nöjde med vår lott, som utfallit ganska lyckligt, fruktom att under jagandet efter ett bättre, förlora det goda vi äga; och sökom aldrig, att efterapa andra länders seder eller lagar.

Af det jag nu vördsamligen haft äran anföra täckes Höglofliga Ridderderskapet och

Adeln finna, att jag ej kan våga tillstyrka ett förslag, som, ehuru vackert i sin tendens, är förknippadt med allt för många betänkligheter, och troligen skulle utestänga många ifrån sin yttranderätt.

Efter det beslut, som Höglofliga Ridderskapet och Adeln uti des sednare Plenum fattat, rörande Protocollers snara tryckning, kan jag ej eller inse huru allmänheten skulle saka na den kunskap, den äger rätt att önska om våra öfverläggningar. Jag anser fast mera, att då Ridderskapet och Adeln, dervid fästat det vilkor, att dess Protocoller förut böra vara justerade, skulle det snörrakt stridaemot denna del af beslutet, om samma allmänhet för hvilken de tryckas, öfvervarar sjelfva Sessionerna och således får del af debatterne innan de ens äro till Protocollet fattade.

Hvem är ibland oss, som icke haft tillfälle uti sin Riksdagsmannabana öfverlefva discussioner så varma, att oftare ord eller meningar förekommit, som efter ömsesidiga explicationer och lugnade sinnen blifvit utur Protocollet uteslutne, och denna method mötte intet hinder, så länge discussionen föreföll inom slutna dörrar, men förlorar all kraft, all nytta, enär hvarje ord uppsnappas af dem, som deraf sedan vilja draga sin dagliga föda. Visserligen vore bättre om aldrig någon öfverilades i sitt nit för det allmänna och alltid bibehöll ett lika lyckligt sinneslugn: men månne icke med bästa vilja detta åter kommer

att räknas mer ibland fromma önskningar, än ibland uppfyllda vilkor?

Jag ber slutligen Höglofliga Ridderskapet och Adeln förlåta mig om jag upptagit så stor del af dess tid med ett förslag, som jag väl i theorien kan gilla, men som jag i utöfningen fruktar blifva skadligt.

Theorier kunna vara sköna och förledande, och rycka derföre så ofta den ädlast tänkande efter sig; men praktiken, stödd på erfarenheten och ledd af meniskokännedom, nedrycker honom snart ifrån den ljusa drömverlden, der allt syntes skönt och allt var godt, ner till den alldagliga verld, der det goda oftast missbrukas och det sköna förvrides; och då, mine Herrar, stadnar den vise alltid säkrast vid det som icke kränker någons rätt och helgas af folkets häfdvunna seder.

No 8.

Grefve *Cronhjelm, Polycarpus:*

Jag har ofta trodt mig finna, att man vid betraktande af inrättningar i andre constitutionella Stater såtom t. ex. i England, till vårt land velat lämpa resultater, hvilka väl må hända kunna stå tillsammans med de constitutionella formerne i nyssnämde Stat, men derföre alldeles icke med våra. Det finnes nemligen skäl, hvarföre allmänheten i England kan gö-

ra anspråk på inträde i Adelns representerande församling; och likväl admitteras ett högst inskränkt antal — och det af Pairerne sjelfve, innefattande deras närmaste slägt och vänner. Dessa skäl saknas deremot alldeles hos oss. Då nemligen i denna Stat, den representerande Adelsmannen, till följe af Pairsinrättningen, njuter sådane inkomster, att han för sitt underhåll ej behöfver inträda i Statens tjenst eller uppoffra sin tid åt andra trägna productiva yrken, så har det allmänna på honom det billiga anspråk, att han skall rigta sin ungdoms studier och sin mannaålders verksamhet hufvudsakligast åt det yrke, han genom födseln är ämnad att öfvertaga, nemligen det af Statens representant. Till de förberedande Studierne för detta yrke hörer onekeligen det studium af så stor vigt i en constitutionel Stat, att hastigt samt i ett redigt och vackert språk muntligen kunna kläda sina tankar, och denna Adelsrepresentantens skyldighet der rättvisar allmänhetens fordran, att genast och utan någon slags framdeles justering, blifva genom åhörarne underrättad om ordalagen i Representanternes debatter. Också har man, mig vetterligen, i någon Engelsk tidning aldrig sedt en Pair behöfva strida med allmänheten om hvad han inom parlamentet sagt eller icke sagt. — Men i vårt land existerar icke samma ofvananförde förhållanden. Större delen af Adelns Representanter här äga icke en så betydlig förmögenhet att de endast deraf kuna subsistera; de måste derföre egna sig åt andra yrken, vare sig i Statens tjenst

eller börande till dess production, hvilka i ungdomen fordra antingen vidlyftiga studier eller en trägen sysselsättning. Man bör derföre här sällan kunna begära, att den blifvande Adelsrepresentanten uppfostras för sitt yrke, som Representant, och aldraminst att han bildas till talare, då vi olyckligtvis härtill alldeles sakna lärare vid våra högre lärosäten. Af dessa skäl måste naturligtvis följa, att större delen af Ridderskapet och Adeln icke äro hvad man i allmänhet förstår med talare, och det är säkerligen denna omständighet, som gifvit helgd åt den gamla praxis, att de muntliga anföranden till Ståndets Protocoll, få efter slutadt Plenum skrifteligen af hvarje Ledamot uppsättas och till RiddarhusSecreteraren aflemnas, för att i detta skick i Protocollet intagas. — Men hvartill skall detta städande af en muntlig motion tjena, om allmänheten redan ur en annan canal känner våra yttranden, till och med kanske äfven missförstådde, origtigt fattade och oredigare uttryckte, än de af oss sjelfve blifvit — och hvilken sednare olägenhet alltid skall i större mon inträffa här än i England, där snällskrifveriet uppnått en sådan höjd och fullkomlighet, att talaren åtminstone kan vara säker, att intet ord i Tidningarne tryckes som han ej talat.

Friherre Åkerhjelm ger oss väl anvisning, att i samma tidning som upptager våra muntliga anföranden, äfven införa de rättelser vi finna nödige; men om äfven dessa anmärk-

ningar alltid skulle af Allmänheten begagnas såsom de borde, så bekänner jag för min del upprigtigt, att jag tror det alltid blifva obehagligt för en representant, att antingen sätta sig i beroende af TidningsRedactionens godtfinnande att införa dess anmärkningar, eller ock, att med densamma i en annan Tidning kanske råka i en litterair strid, som möjligtvis kan uppnå en vidlyftighet, hvilken man i början ej kunnat förutse. Jag går nu att anföra ännu ett skäl emot antagandet af Friherre Åkerhjelms motion. Af de grunder jag ofvanföre haft den äran utveckla, följer, att större delen af Adelns representanter befinna sig i samma predicament, att icke vara talare. Det är derföre naturligt, att man inom Ståndet har undseende med hvarandra, och att man icke der af en missförstådd blyghetskänsla hindras att anföra en god tanka, om man också skulle veta med sig sjelf, att man vid dess anförande ej skulle kunna fritaga sig för fel emot logikens grundsatser. Men hvad undseende kan man väl vänta sig af åhörare, som ej bindas af samma ömsesidiga band? Jag, för min del vågar tro, att motionens antagande skulle utestänga yttrandet af mången förträfflig patriotisk idé — och hafva vi då vunnit eller förlorat vid detta antagande? Jag erkänner visst i hög grad nyttan af offentligheten i hvarje constitutionel Stat, men jag anser den nu projecterade offentligheten af Ståndets öfverläggningar vara för tidig och böra uppskjutas åtminstone till dess vi i framtiden, vid våra Academier möjligen kunnat en längre tid äga

lärare i talarekonsten och till dess den stigande upplysningen starkare än hittills skedt, påkallat äfven i enskilta sällskap, ordentliga discussioner öfver allmänna ämnen. Då jag nu till Höglofl. Ridderskapet och Adeln ödmjukast öfverlemnar detta mitt betänkande, anhåller jag, att Ridderskapet och Adeln ville anse det endast såsom alstradt af en ung Ledamots varma öfvertygelse, att i en sak af vigt, sådan som denna, böra söka tillfredsställa sin känsla för allt som är rätt och billigt. För öfrigt får jag äran förklara, att jag så mycket mer afstyrker antagandet af Friherre Åkerhjelms motion, som Ridderskapet och Adeln redan gått i författning om ett så skyndsamt tryckande af dess Protocoller, att derigenom både Allmänhetens vettgirighet synes kunna blifva tillfredsställd och det starkare befästande af sambandet emellan Nationen och dess representanter vinnas, som Friherre Åkerhjelm uti sitt Memorial åsyftar.

N:o 9.

Herr *Ehrenstam*, *Samuel Gustaf*:

Fastän, med en sann högagtning för personen, af hvilken det nya offentlighetssystemet inom Riddarhuset, blifvit framstäldt, måste jag dock i afseende på den soupponerade nyttan af saken, öppet bekänna min enskildta, olika öfvertygelse.

Stiftandet af en lag eller samhällsordning förutsätter ostridigt i första rummet, samhällets behof af en sådan.

Är då tryckfriheten, — sådan den i bokstafven lyder, och enligt dagliga erfarenheten utöfvas — nu mera blifven otillräcklig, att sprida nöjaktigt ljus angående detta Stånds handlingssätt? Eller, hvad nytta tillskyndar det väl Svenska folket, om Ridderskapets och Adelns Protocoller underkastas menighetens domsrätt, innan de ännu upphunnit den form, som vår allmänna lag endast godkänner — den nemligen — att vara vederbörligen justerade?

Van, att icke betvifla möjligheter, der jag sjelf ingen kunnat inse, tror jag visserligen, att dessa frågor skola omfattas med skiljaktiga conclusioner; men oberoende af dem alla, kan jag icke dölja min enskilta förundran öfver tidehvarfvets rikedom på nya förslagsmedel att förbättra folkens sällhet.

Jag nämnde den Svenska tryckfriheten; och nämner den vidare — sådan den af Herr Cederschjöld blifvit motiverad i en skyndsammare tillämpning uppå tryckningen af Ridderskapets och Adelns handlingar. — Om sådant icke mötes af skäliga hinder i verkställigheten, så torde en hvar inse, att ingen tidsutdrägt kan betaga interesset för Protocollernes läsning genom trycket. Och då medborgaren

sålunda blifver deltagtig å ena sidan af dess i lagarne grundade rätt, och å den andra, af en oförfalskad redogörelse, tror jag också för min del, målet vara uppnått, hvaröfver man, icke utan vådan af menniskans gränslösa begär, må sträcka sina syftningar.

Under det tankan irrar emellan önskningarne och svårigheten, att kunna förena offentlighet å detta rum, med nationens sannskyldiga behof, erbjuda sig deremot frivilligt åtskilliga hinder, som sakens egen natur innebär.

Hvar finns borgen derföre, att öfrige Stånden af national-representationen, finna åhörare hos sig vara af allmän nytta och nödvändighet: och med hvad impression på sinnena, skulle väl ett olika förhållande i denna del Stånden emellan, kunna äga rum?

När åter verkställbarheten öfvertänkes, ej mindre i anseende till utrymmet för åhörarne, än de reglementariska åtgärder, som kanske i vidsträcktare scala än man i början förmodat, behöfves till ordningens och värdighetens helgd — må dervid icke lemnas utur åsigt, att, om än närvarande samlingsrum skulle synas inbjuda något ringa antal deltagare i den nya ordningen, gifver dock Grundlagen anledningar dertill, att Riksens Ständers sammanträden kunna inträffa å annan ort, der troligen, antingen kostsamma tillbyggnader skulle ske, för att tillvägabringa offentlighe-

ten, eller ock stiftarne deraf, finna en förödmjukelse uti bristande moyens till lagens utöfning.

Dessa, och kanske ännu ömtåligare följder blifva säkrast aflägsnade, om den regeln får tjena till eftersyn, — att en rättsinnig Medborgare icke fordrar utomordentliga friheter — och att den vise, några sådana icke medgifver.

N:o 10.

Friherre *Sparre*, *Sixten*:

Jag för min del ingår icke nu i något utbredande öfver den väsendtliga nyttan eller olägenheten af denna äskade förändring uti våra öfverläggningar inom lyckta dörrar, särdeles efter att hafva hört flere talare utveckla skälen för och mot, och i synnerhet Friherre Boije, som på ett så sällsynt lyckligt sätt framställt saken på en klar sida; men jag tror dock att denna väckta publicitetsfråga närmar sig ganska mycket till den publicitet, som uti allmänna affairer redan är gifven genom tryckfriheten. Jag föreställer mig skillnaden uti dessa tvänne publicitetssätt hufvudsakligen vara, att uti ett lugnt samhälle tryckfriheten ger åt forskaren, och den uppmärksamme medborgaren det största interesset, då deremot offentlighet vid lagstiftande magtens öfverläggnin-

gar

gar torde gifva åt den redlige talaren det hufvudsakligaste interesset att blifva af främmande åhörare genast applauderad för dess eloquence. Då man funnit lämpligt, att åt den executiva magten i flera länder gifva frihet att utan främmande åhörare hålla sina öfverläggningar; så torde denna frihet icke vara utan en väsendtlig nytta äfven för den lagstiftande magten. Jag anser såsom frihet för en magt, vare sig stiftare eller verkställare, att inom sig lugnt få öfverlägga och besluta, och jag anser såsom ett tvång att i hopens närvaro blifva förbunden dertill. I de länder der offentlighet finnes vid lagstiftande magtens öfverläggningar, finnes ingen justering, och kan icke finnas förenad med verklig frihet af den yttrande känslan.

Slutligen måtte denna väckta offentlighet icke så alldeles ensamt angå hvarje Stånd inom sig, utan efter min tanka alla fyra Stånden, och sist de derigenom uppkommande kostnader i mechaniskt och materielt afseende, förmodar jag böra komma att beräknas Staten och icke Representanterne särskildt.

Jag får vördsammast anhålla att detta yttrande må få åtföljа motionens remiss till vederbörligt Utskott, som jag anser blifva ConstitutionsUtskottet, så vida frågan kan närmas tryckfrihetslagen eller den constitutionella frihetens yttrande rätt.

N:o 11.

Friherre *Nauckhoff*, *Otto*:

I anledning af Friherre Åkerhjelms Memorial om tillträde för Allmänheten att öfvervara Ridderskapets och Adelns Plena, får jag vördsamt anföra:

Utaf RiddarhusDirectionens upplästa berättelse inhämtas "att det finnes 1296 lefvande Ätter," hvilka hafva rätt att representeras på detta rum. Jag medgifver sannolikheten af flere Hufvudmäns uteblifvande; men allas inställande måste dock alltid anses ligga inom möjlighetens gräns; och då således 1296 platser alltid skola hållas i beredskap, synes mig icke vidare något rum blifva disponibelt så länge salen är i det skick den nu befinnes. Att tränga tillsamman de närvarande, till säte på Riksdagen redan antecknade af Ståndets respective Ledamöter, för att till hvarje plenum åt Allmänheten upplåta det återstående af rummet, kan väl icke vara Friherrens mening.

Det är icke den del af Friherre Åkerhjelms motion jag bestrider, som åsyftar offentlighet: tvärtom, jag respecterar uti offentligheten en oumbärlig grundpelare uti frihetens byggnad, och önskar lika som han, offentlighet i våra öfverläggningar, blott den blir införd på ett constitutionsenligt sätt, och

tillika hos de öfrige Stånden. Jag går än längre: äfvensom Friherre Åkerhjelm är jag vän af en lagbunden frihet, och tycker Ridderskapet och Adeln borde önska att voteringarne blefve offentlig gjorde, äfvensom öfverläggningarne, emedan det icke alltid händer att Nationen af dessa sednare lärer att igenkänna sina rättigheters försvarare.

Den offentliga voteringen genom Ja eller Nej, efter upprop, är det säkra sättet att känna de röstandes caracter och opinion. — Jag respecterar andras opinion så, som jag önskar att min egen respecteras.

Fäderneslandet har behof af ett fortsatt lugn: det befinner sig uti en ställning och på en väg, som osvikligen förer det till välstånd, om vi antaga lagarne till vägvisare, eller, der de bristä, våra gamla inrättningar, så forngöthiska de än må vara. Der som lagen tryter, äro de gamla bruken allt; och dessa i öfverensstämmelse med våra gamla inrättningar, böra, liksom de, hållas i helgd intilldess de blifva om intet gjorda.

Jag anhåller att hvad jag här haft äran anföra, måtte vid remiss, åtföljа Friherre Åkerhjelms af mig här nämnde Memorial.

N:o 12.

Herr *Rosenblad*, *Bernhard*:

En värdig Ledamot af detta Stånd har fö-

reslagit offentlighet vid våra öfverläggningar. Må det förlåtas om jag, i känslan af vigten af denna motion, ej kan tillbakahålla mig från att upptaga en tid, som måhända kunnat begagnas af en skickligare förmåga att behandla ämnet.

De frågor som vid afgörandet af denna motion framställa sig, äro: "*Är denna offentlighet vid våra öfverläggningar nyttig; i denna händelse på hvad sätt kan den Grundlagsenligt införas?* I likhet med de, af medborgares erkänsla förtjente män, som när de år 1809 gåfvo oss vår nu gällande Regeringsform, uppfattade de fordringar Fäderneslandet då ägde af ändrade former för vår lagstiftning, anser jag det starkaste stöd, ett folk äger inom sig, för sin frihet, vara en stark nationalanda. Härmed menar jag ej det upprepande af vissa maximer, som, utgängne från någon ryktbar man, gå från mun till mun, utan att de fleste af upprepare göra sig den mödan att undersöka grunderne, då det också ofta inträffar, att samma personer, som det ena ögonblicket ansett dessa maximer för frihetens palladium, det andra förgätit dem. Nej, med en stark nationalanda menar jag det allmänna deltagande för allt medborgerligt, som om än olika åsigter gifva det en mångfaldighet af uttryck i hvarje specielt ämne, likväl äger en gemensam föreningspunkt i en gemensam varm kärlek för Fäderneslandet, i ett gemensamt lifligt deltagande för allt, som rör dess och medborgares väl.

Det är denna anda, som ensam lifvar de döda formerne och som mer än alla misstroendets inskränkningar hämmar sjelfva möjligheten af inkräktningar på friheten. Men för utbildandet af en sådan anda fordras, att Nationen med sin uppmärksamhet kan följa alla offentliga handlingar. Genom vår Tryckfrihetslag är Regeringens allmänna åtgärder öppna för Nationens bedömande. Men hennes egne Representanters handlingar, deras bemödanden för uppfyllandet af det dyrbara kall, börd eller förtroende gifvit dem, sakna samma offentlighet. Visserligen stadgar 59 §. af Riksdags-Ordningen kungörandet af Ståndens Protocoller och af de så kallade Bihangen. Men deras utgifvande, åtminstone på sätt hittills föregått, och jag fruktar att sakens natur ej tillåter någon betydlig förbättring, är likväl så långsamt, att de endast blifva källor, i sanning dyrbara, för framtida forskning i vår lagstiftnings häfder, men de kunna ej tillfredsställa ögonblickets interesse. Samma förhållande äger rum med de så kallade RiksdagsKrönikor. Således är Nationens kännedom af våra åtgärder, af våra bemödanden för dess väl, endast öfverlemnad åt ryktets osäkra berättelser. Derföre fordrar vår pligt mot det ädla folk, vi hafva den hedern föreställa, att vi göra våra öfverläggningar så offentliga, vi möjligen kunna.

Men äfven vår pligt emot oss sjelfva, såsom Nationens ombud, fordrar denna offent-

lighet. Vigten af de medborgerliga ärenden, som förekomma till vår behandling, kräfver den mognaste beredning. Men huru är denna möjlig, då vi sjelfve ofta måste yttra oss om motioner, hvilkas anförda motiver vi endast under ett flygtigt åhörande eller en lika hastig genomläsning i Ståndens Cancellier ägt tillfälle fatta. Och hela skatten af de upplysningar, de medborgare, som ej deltaga i lagstiftningen, kunna och böra äga rättighet afgifva, går för oss förlorad. Deremot om genast efter öfverläggningarne vi och Nationen kunde beqvämligt läsa i tryckta blad de vigtigaste motioner och debatter, samt hos oss ej sittande medborgares bedömanden af dem, så lemnades tillfälle för en stadga i omdömet, som nu svårligen är möjlig. Och detta kan endast genom offentlighet i våra öfverläggningar vinnas.

Men ännu en annan för våra hjertan dyrbar vinst böra vi kunna skörda af våra discussioners offentlighet och tillfället derigenom för en allmännare fullständig kännedom af våra yttranden, nemligen *fredande för misstydning af motiverne till dessa.* Den egna känslan af rigtigheten i egna åsigter lemnar så lätt tillfälle till misskännande af bevekelsegrunderne till andras motsatta. Och ett flygtigt åhörande af skäl, hvaraf minnet ej förmår bibehålla alla, borttager ej denna misstydning, utan beskyllningar af *frondör*, af *servil*, blifva ofta Representanters lott, som förtjena ingendera

Deremot, om man ägde tillfälle att moget genomläsa och punkt för punkt bedöma de skäl, hvarpå motsatta omdömen grunda sig, så skulle, jag älskar åtminstone att tro det, Representanter, hvilkas egna enda föremål är att efter öfvertygelse befrämja Fäderneslandets väl, ej misskänna andra med lika nit och lika afsigter, fastän af olika omdömen om medlen. Man kan vara trogen undersåte och likväl äga motsatta åsigter med Ministèren rörande grundsatserne för förvaltningen af vissa eller till och med alla Styrelsens grenar. Man kan också vara god medborgare, sann vän af verklig frihet, utan att känna någon våda för denna, af Ministrars lagliga inflytande.

Hvad sättet för offentlighetens grundlagsenliga införande beträffar, så då denna fråga, ehvad vigt den må äga, likväl endast är af en reglementarisk egenskap, delar jag Friherre Åkerhjelms tanka, att ingen af de gällande ordningarne lägger något hinder för dess snara införande, utan anser jag RiddarhusUtskottet böra åläggas, att så fort sig göra låter, och med fästadt afseende på 20 och 40 §. §. af RiddarhusOrdningen, inkomma med förslag till dess verkställande.

Bilagor

till PleniProtocollet för d. 29 Januarii, förmiddagen.

N:o 1.

Friherre *Sparre*, *Sixten*:

Torde det mig tillåtas en observation, äfvensom jag utbeder mig Höglofl. Ridderskapets och Adelns öfverseende, i händelse min känsla i detta ögonblick icke skulle delas med hela Ståndets.

Jag var icke närvarande vid någon af öfverläggningarne rörande den underdåniga Tacksägelseadressen, ej heller då Konungens tillkännagifvande, det Hans Majt icke emottoge någon sådan, meddeltes Ståndet. Jag hörde således icke Herr Grefve Schwerins då yttrade förklaring, hvarföre han begärt Adressen på bordet: annars hade jag visst icke försummat, att då genast yttra min mening deröfver, hvarföre jag förmodar, att det vid justeringen nu må mig tillåtas.

Jag kan icke betvifla, det Herr Grefve Schwerins motiver för adressens yrkande på bordet icke varit goda; en sådan tanka försäkrar jag på min heder, är långt skiljd från mig; — tvertom, jag delar den allmänna tan-

kan, den hvarje tänkande medborgare måste hysa — att Grefve Schwerin är en varm patriot. — Men dess förklaring rörande vår lifliga glädje öfver KronPrinsens beslutade förmälning, såsom hörande till samma Adress, kan jag icke fullkomligen dela. Jag anser den saken böra vara ett ämne för en särskilt Adress, men som på intet vis kan tillhöra den förra, hvarföre, om Ständerne anhålla att genom en sådan Adress i underdånighet få yttra deras och hela Sveriges odelade glädje, så kunna de skäl som Monarken låtit meddela oss att icke vilja emottaga den förra Adressen, intet föranleda till vägrande af den sednare.

I anledning häraf och till förekommande af en billig förundran nu och framdeles, så väl hos Inländska, som särdeles Utländska granskare öfver detta Ridderskapets och Adelns tagna sätt, att låta en underdånig Tacksägelseadress hvila till debatte, som deras MedStänder beslutit, är det som jag gjordt min anmärkning — en Adress till deras Konung, och det, till hvilken Konung? Jag frågar det här?

Hvilken af oss, mine Herrar, erkänner icke, att det Folk är lyckligt, som styres af en Konung, hvilken jemte det, Han som Fältherre och Statsman, tillvunnit sig verldens beundran och från ett tillstånd af vanmagt, återfört Svenska krigsäran till dess fordna anseende

bland folkslagen och Riket till aktning af Europas mäktigaste Regenter, dermed förenar de patriotiska och liberala grundsatser, som äro ett constitutionelt folks säkraste borgen, att Han är deras Grundlagars och helgdens af deras rättigheters säkraste värn och beskyddare.

Inom mig, hos hvilken denna tanka öfvergått till full öfvertygelse, har väckts en billig förundran öfver adressens första behandling, okunnig huruvida den annorlunda borde behandlas.

N:o 2.

Friherre *Boije, Ludvig*:

Då Ständerne, år 1818 öfvertogo uppå sig FilialDisconternes utredande, ansågs en tid af fem år tillräcklig, för de der skuldsatte, att deras skulder sig afbörda, och med tillåtelsen för dem att, till en tiondedel hvarje gång deras afbetalningar verkställa, fastställdes det stränga äfventyr, att den som någon gång, inom två månader efter förfallodagen, omsättningen icke iakttagit, vore af förmånen förlustig, och borde öfverräntan med tolf procent vidkännas. De fem åren äro nu förflutna, och utgången visar, att en ganska stor del, man säger en tredjedel af skulderne ännu äro obetalde. Orsakerne dertill tor-

de böra tillskrifvas mera sjelfva allmänna penningeställningen i landet, än de skyldiges brist af vilja; och smärtsam är den tanka, att tusendetals Familler äro i detta ögonblick blottställde att se sig, genom lagsökningar, alldeles förstörde.

Statens förmån befordras visseligen icke derigenom; och man har således all anledning att hoppas det Rikets nu församlade Ständer låta sig angeläget vara, att mellankomma till deras räddning; men på det, att, under öfverläggningstiden dertill, somlige af de skuldsatte, icke må, genom mellertid pågående utmätningsauctioner, gå miste om fördelen af de mått och steg som Riksens Ständer, må hända icke förr, än vid Riksdagens slut, hinna vidtaga, så föreslår jag att Riksens Ständer ville, genom dess Stats-Utskott, meddela Riksgälds-Contoiret föreskrift, att låta inhibera all verkställighet af Lagsökningar i dessa fall, intilldess Ständerne uti ämnet, i sitt hela sammanhang, sluteligt beslut vidtaga.

Bilaga

Till PleniProtocollet för den 29 Januarii, eftermiddagen.

N:o 1.

Herr *Brummer, Carl Magnus*:

Utan någon afsigt att vilja tillvägabringa någon till oreda ledande rubbning uti Höglofliga Ridderskapets och Adelns sistlidne Lördag den 25 dennes fattade beslut, att de Riksdagshandlingar som hittills blifvit till trycket befordrade under den, som mig synes, alltför Grundlagslydiga, alltför sammanbindande och just derigenom för en större afsätttning och publicitet alltför hinderliga Titeln: *Bihang till samtliga RiksStåndens Protocoll etc.* skulle vid denna Riksdag redigeras efter samma methode, som sistlidne Riksdag blifvit följd; — tvärtom för att genom ett tillägg uti nämnde beslut ytterligare bereda den utväg till mera redighets och enkelhets ernående uti omförmälte Riksdagshandlingars utgifvande, som var egentliga syftemålet med det redactionsförslag, jag till Höglofliga Ridderskapets och Adelns Protocoll den 10 December 1817 inlemnade och hvarpå den af ExpeditionsUtskottet föreslagne methode väl till en ringa del sig grundar, men dock i hufvudsakliga delar derifrån afviker; — vågar jag anhålla, att nämnde mitt

korteligen sammanfattade förslag, som af förra ExpeditionsUtskottet antingen icke blifvit rätt fattadt eller åtminstone icke pröfvadt med lika sorgfällighet, som de små omständigheter, hvilka Utskottet godkänt såsom hinderliga för verkställigheten, måtte af det nu valda ExpeditionsUtskott till närmare pröfning åter upptagas och dervid synnerligast öfvervägas, om Riksdagshandlingarnes publicitet och användbarhet genom den af ExpeditionsUtskottet eller den af mig föreslagne methode, bäst befordras; — eller ock — till undvikande af en tidsödande och således för i frågavarande Riksdagshandlingars tryckning hinderlig skriftväxling, Stånden och ExpeditionsUtskottet emellan — att det måtte tillåtas mig inför ExpeditionsUtskottet närmare få utveckla mitt förslag i alla detailler munteligen, än som skrifteligen här låter sig göra, utan att allt förmycket pröfva Ridderskapets och Adelns tålamod med tröttande småomständigheter.

RiksdagsOrdningens föreskrift att ifrågavarande Riksdagshandlingar skola tryckas: *såsom ett Bihang till RiksStåndens Protocoll*, tyckes mig ExpeditionsUtskottet hafva så strängt efter bokstafven uttydt, som vore meningen att dessa handlingar skulle utgifvas under gemensam titel af *Bihang till samtlige RiksStåndens Protocoll.* Jag deremot tror Grundlagens mening ej kunna eller åtminstone ej behöfva vara annan, än den, att nämnde handlingar skola tryckas på sådant sätt, att de kunna begagnas såsom (hvarföre icke flere alldeles åt-

skiljde?) Bihang till samtlige RiksStåndens Protocoll. Resultaten af dessa 2:ne alternativ blifva i så måtto skiljaktige, att då man i förra fallet, såsom hittils brukligt varit, ej annorledes kunnat åtkomma någon serskildt del af Riksdaghandlingarne, än genom inköp af hela massan *en gros*, skulle man i det sednare med ringa kostnad kunna erhålla hvilken serskild del deraf man åstundade. Tryckningskostnaden är dryg, och det möjeligen allmännaste gagn, som dermed kan vinnas, är den hufvudsakligaste ersättning som bör påräknas.

Ehuru ExpeditionsUtskottet uti memorial N:o 3, af den 19 December 1817, momentet 3:dje, trott det af mig afgifne förslag förtjena uppmärksamhet för de ändamål, som dermed åsyftats, synes mig dock, att, sedan förslaget, enligt Utskottets anmälan uti Memorial N:o 10 af d. 5 Januarii 1818, var af trenne Stånd gilladt, mer än behöflig uppmärksamhet blifvit lemnad åt en hos BorgareStåndet gjord, och först den 30 December remitterad samt af Utskottet godkänd amärkning, *åsyftande att de Ståndens Protocolls Utdrag, som äro föranledda af Utskottens föregångna Betänkanden icke må tryckas dermed i Nummerföljd och i samma afdelning eller Samling, emedan i sådant fall lika många Protocolls Utdrag, som serskilte ämnen, måste uppsättas och med sina rubriker betydligt och onyttigt öka Bihanget, i stället att eljest beslut öfver mångfalldiga ämnen kunna i ett enda Protocollsutdrag upptagas.* Jag vill då genom en ny Titel för